

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

MICHAEL TRAEST, Enkele bedenkingen bij recente Amerikaanse wetgeving met extraterritoriale gelding en de Europese reactie daarop: de verordening van 22 november 1996

1145

Rechtspraak

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Jeugdbescherming – Art. 62 Wet van 8 april 1965 – Vrijwillige tussenkomst van opvangouders

Arbitragehof, 12 juli 1996 1156

Straf – Motivering – Verval van recht tot besturen van voertuigen

Cass., 10 oktober 1995 1158

1. Gezinsbijslag – Werknemers – Persoon aan wie de bijslag wordt uitbetaald – Kind geplaatst in een instelling – Betaling van twee derde aan de instelling – Aard van de regel – 2.

Kind – Plaatsing in een instelling – Duur – Begrip

Cass., 9 september 1996 1158

Arbeidsongeval – Vergoeding – Basisloon – Tewerkstelling van minder dan één jaar – Hypothetisch loon – Begrip – Enige functie in onderneming – Vergelijking met andere onderneming

Cass., 9 september 1996 1159

Arbeidsovereenkomst – Studenten – Bewijs – Bewijslast – Wettelijk vermoeden – Weerlegging

Cass., 7 oktober 1996 (*met noot*) 1159

Vervoer – Personen – Spoor – Binnenlandse dienst – Tarieven – Begrip – Bekendmaking

Cass., 5 november 1996 1160

Wegmaking van in beslag genomen goederen – Eigendomsrecht

Hof Gent, 2 mei 1994 (*met noot*) 1160

Faillissement – Tegenwerpbaarheid verkoop onroerend goed – Niet overgeschreven verkoopakte – Curator – Taak Hof Antwerpen, 13 februari 1996 (*met noot van Eric Dirix, «Het Janushoofd van de curator»*) 1161

Verjaring – Strafzaken – Stuiting – Minnelijke regeling Corr. Leuven, 30 maart 1995 (*met noot van A. Vandeplas, «De minnelijke regeling en de verjaring van de strafverdering»*) 1163

Hinder – Eerstingebruikneming – Weerslag op aansprakelijkheid – Hoge blinde muur op hoek van uitrit – Belemmering van uitzicht van nabuur en gevaar voor verkeersveiligheid – Gedeeltelijke verwijdering

Vred. Roeselare, 2 juni 1995 1164

Rechtspraak in kort bestek

Belasting – Verkeersbelasting – Vrijstelling voor gebrekkige – Voertuig als persoonlijk vervoermiddel gebruikt – Minibus niet uitgesloten

Cass., 5 september 1996 1166

Gemeentebelasting – Gelijkheid – Criteria – Belasting die de door de gemeente voor wegenbouw en netbouwwerken gemaakte kosten alleen ten laste legt van de personen aan wie ze speciaal ten goede komen

Cass., 3 oktober 1996 (*met noot*) 1167

Overheidsopdrachten – M.B. 10 augustus 1977 – Borgtocht – Begrip – Zowel borgtocht waarvan het bedrag vastgesteld wordt in art. 5, § 1, als borgtocht waarvan het bedrag vastgesteld in het bestek

Cass., 3 oktober 1996 1167

Wetgeving in kort bestek

Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 1167

Rechterlijke organisatie 1168

Vreemdelingen 1168

Brugpensioen – Werkloosheidsuitkeringen 1168

Met het zegel gelijkgestelde taks – Effecten aan toonder 1168

Successierechten – Jaarlijkse taks op bepaalde instellingen 1169

Vlaamse Onderwijsraad 1169

Telecommunicatie 1169

Bijzondere werkgeversbijdrage 1170

Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen 1170

Persoonlijke levenssfeer – Verwerking van persoonsgegevens van gerechtelijke of politionele aard 1170

Sociaal statuut zelfstandigen – Financiële en diverse bepalingen 1170

Regie der Gebouwen 1171

Sociaal statuut zelfstandigen – Globaal financieel beheer 1171

Sociale verzekering voor gefailleerde zelfstandigen 1171

Z.I.V.-regeling – Verstrekkingsregister 1171

B.T.W. – Vrijstelling 1171

Aftrekregeling B.T.W. – Invoer 1172

Roerende voorheffing – Bepaalde effectentransacties 1172

Gemengde verdragen 1172

Strafrechtelijke en burgerrechtelijke aansprakelijkheid van ministers 1172

Vlaamse rand Brussel 1173

Identiteitsbewijzen voor kinderen van minder dan twaalf jaar 1173

Wapenwet 1173

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofdredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, J.R. Rauws,
A. Vandeplas, A. Van Oevelen, E. Dirix

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
P. Arnou
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
J. Laenens
W. Lambrechts
P. Lemmens
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
L.P. Suetens (†)
M. van Damme
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchillaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/658.01.69 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

Advocatenkantoor te Brussel
zoekt voltijds
MEDEWERKER
en/of STAGIAIR
met ervaring en/of belangstelling
voor het administratief recht.

Curriculum vitae sturen naar
Rechtskundig Weekblad
Churchillaan 108, 2900 Schoten
onder R.W. 34/01.

ENKELE BEDENKINGEN BIJ RECENTE AMERIKAANSE WETGEVING MET EXTRATERRITORIALE GELDING EN DE EUROPESE REACTIE DAAROP: DE VERORDENING VAN 22 NOVEMBER 1996

1. Op 31 juli 1996 is door de Europese Commissie formeel een voorstel voor een verordening goedgekeurd die er uitdrukkelijk op gericht is een antwoord te zijn op de Amerikaanse Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act.¹ Krachtens de toelichting bij dit voorstel bestaat de doelstelling erin bedrijven binnen de Europese Unie «te beschermen tegen de schade die ze ten gevolge van de Amerikaanse 'Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act', de zgn. 'Helms Burton Act' zouden kunnen lijden». ² Naderhand werd de verordening door de Raad van Ministers in enigszins gewijzigde vorm aangenomen. ³ In deze bijdrage is het de bedoeling vooraf de belangrijkste bepalingen van die Amerikaanse wetgeving te bespreken, en in het bijzonder die bepalingen die de economische belangen van bedrijven in de Europese Unie kunnen schaden, om nadien stil te staan bij de Europese verordening zelf. Het fenomeen van de «blocking statutes» die vreemde extraterritoriale wetgeving willen counteren zal ook aan bod komen. Verder zal worden gepoogd na te gaan of de verordening een efficiënt antwoord kan bieden op de Helms-Burton Act. Ten slotte zal een en ander ook vanuit het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (EVO) benaderd worden.

A. DE HELMS-BURTON ACT

2. Op 12 maart 1996 ondertekende president Bill Clinton de Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act, die eigenlijk beter bekend is als de Helms-Burton Act. ⁴ Hoewel president Bill Clinton reeds had aangekondigd dat hij ten aanzien van deze wet van zijn vetorecht gebruik zou ma-

ken omdat wezenlijke Amerikaanse belangen in de wereld erdoor gevaar zouden lopen, zorgde het neerschieten op 24 februari 1996 in de Straat van Florida van twee burgervliegtuigen door de Cubaanse luchtmacht ervoor dat het niet zo ver kwam. ⁵ Geen drie weken later was deze wet immers een feit geworden. Van een presidentieel veto bleek geen sprake meer te zijn. Het is in het bijzonder titel III van de wet die internationaal heel wat kritiek heeft uitgelokt en die de onmiddellijke aanleiding is geweest voor de goedkeuring door de EG-ministers van Buitenlandse Zaken van bovenvermelde verordening.

Titels I en II van de Helms-Burton Act geven in het algemeen de beleidslijnen aan die de Verenigde Staten willen volgen ten aanzien van Cuba en waarbij deze wet een hulpmiddel moet zijn teneinde onder meer «to assist the Cuban people in regaining their freedom and prosperity, as well as in joining the community of democratic countries that are flourishing in the Western Hemisphere (...)»⁶ en «to provide a policy of framework for United States support to the Cuban people in response to the formation of a transition government or a democratically elected government in Cuba (...)».⁷ Deze eerste twee titels bevatten aldus een aantal incentives om die doelstellingen te bereiken, onder andere de verplichting om binnen de Organisatie van Amerikaanse Staten tegen het opheffen van de schorsing van de deelname van Cuba in deze internationale organisatie te stemmen. ⁸ Tevens worden in titel I een aantal bepalingen van de Cuban Democracy Act 1992 hernomen en aangevuld, in het bijzonder die welke bepalen dat landen die de Cubaanse regering op enigerlei wijze steun verlenen, ⁹ zelf niet in aanmerking kunnen komen voor steun door de Verenigde Staten onder de Foreign Assistance Act van 1961 of voor een eventuele kwijtschelding van schulden die deze landen hebben tegenover de Verenig-

¹ Voorstel voor een verordening (EG) van de Raad tot bescherming van de rechtsorde en de buitenlandse economische belangen van de Europese Gemeenschap tegen de gevolgen van de toepassing van bepaalde rechtsregels van bepaalde derde landen en daarop gebaseerde of daaruit voortvloeiende maatregelen, COM(96) 420 def, *Publicatieblad*, 8 oktober 1996, nr. C 296/10.

² Zie de toelichting die in het in voetnoot 1 vermelde COM-document werd gepubliceerd.

³ Verordening (EG) nr. 2271/96 van de Raad van 22 november 1996 tot bescherming tegen de gevolgen van de extraterritoriale toepassing van rechtsregels uitgevaardigd door een derde land en daarop gebaseerde of daaruit voortvloeiende handelingen, *Publicatieblad*, 29 november 1996, nr. L 309/1.

⁴ H.R. 927. Public Law Nr. 104-114 (110 Stat. 775). Deze wet werd genoemd naar het republikeinse lid van het Huis van Afgevaardigden Dan Burton, voorzitter van het House Western Hemisphere Subcommittee, en naar de republikeinse senator Jesse Helms, voorzitter van het Senate Foreign Relations Committee, die de belangrijkste verdedigers van de wet waren. Zie LOWENFELD, A.F., «The Cuban Liberty and Democratic (Libertad) Solidarity Act. Congress and Cuba: The Helms-Burton Act», *A.J.I.L.*, 1996, 419.

⁵ LOWENFELD, A.F., *o.c.*, 419.

⁶ Section 3 (1).

⁷ Section 3 (5).

⁸ LOWENFELD, A.F., *o.c.*, 423. Zie in het bijzonder Section 105.

⁹ Steun aan Cuba wordt als volgt gedefinieerd in de Cuban Democracy Act 1992 (22 USC par. 6003): «(...) assistance that is provided by grant, concessional sale, guaranty, or insurance, or by any other means on terms more favorable than that generally available in the applicable market, whether in the form of a loan, lease, credit, or otherwise, and such term includes subsidies for exports to Cuba and favorable tariff treatment of articles that are the growth, product or manufacture of Cuba (...). De Helms-Burton Act voegde daar nog aan toe: «an exchange, reduction, or forgiveness of Cuban debt owed to a foreign country in return for a grant of an equity interest in a property, investment, or operation of the Government of Cuba (...) or of a Cuban national». Zie Section 102 (f) (3) van de Helms-Burton Act.

de Staten.¹⁰ Toch is het niet echt duidelijk wat de concrete invloed van die beleidsopties op het Cubaanse volk zal zijn.¹¹

3. De voor de Europese Unie belangrijkste bepalingen van de Helms-Burton Act liggen – zoals reeds gesteld – vervat in titel III. Door deze titel wordt de mogelijkheid gecreëerd voor Amerikaanse onderdanen om eenieder die handel drijft door middel van, of op enigerlei wijze gebruik maakt van in Cuba gelegen eigendommen die zijn genationaliseerd door het Castro-regime en voorheen aan deze Amerikaanse onderdanen toebehoorden, voor de Amerikaanse rechter te dagen teneinde schadevergoeding te krijgen. De wet gebruikt de term «*trafficking*» zoals blijkt uit Section 302 (a) (1) (a) van de Helms-Burton Act: «*Except as otherwise provided in this section, any person that, after the end of the 3-month period beginning on the effective date of this titel, traffics in property which was confiscated by the Cuban Government on or after January 1, 1959, shall be liable to any United States national who owns the claim to such property for money damages (...).*»¹² Het ineensstorten van het Oostblok, waardoor de hulp van de Sovjet-Unie aan Cuba stopgezet werd, zodat dit land in een diepe economische crisis verzeild raakt en westerse bedrijven werden aangezocht om joint ventures aan te gaan, was de onmiddellijke aanleiding om deze nieuwe vordering in het leven te roepen.¹³

Deze titel bevat verder specifieke voorschriften betreffende de personen die al dan niet gerechtigd zijn een dergelijke vordering in te stellen¹⁴ en betreffende de wijze waarop het oorspronkelijke eigendomsrecht van de genationaliseerde eigendommen bewezen kan worden.¹⁵ Bovendien is ook bepaald dat Amerikanen met claims die onder toepassing van de International Claims Settlement Act van 1949, door de door deze wet bepaalde bevoegde Commissie wer-

den erkend, zelfs gerechtigd zijn op een driedubbele schadevergoeding.¹⁶

Vermeldenswaard is verder ook nog het bepaalde dat de zogenaamde Act of State Doctrine in het kader van deze wet niet toegepast zal mogen worden.¹⁷ De in het Anglo-Amerikaanse recht ontwikkelde leer van de Act of State komt er immers in grote lijnen op neer dat buitenlandse overheids-handelingen die bevoegderwijze zijn verricht automatische erkenning genieten.¹⁸ In de bekende zaak Banco Nacional de Cuba t. Sabbatino¹⁹ werd immers precies de Act of State Doctrine toegepast om *niet* over de gelding in de Verenigde Staten van Cubaanse nationalisatiemaatregelen te hoeven oordelen.²⁰ De huidige wet heeft, teneinde haar effectiviteit te bewaren, uitdrukkelijk iedere toepassing van de «Act of State»-doctrine uitgesloten. Anders zou iedere vordering die met toepassing van deze wet wordt ingesteld, op grond van deze doctrine afgewezen moeten worden.²¹

Niet zonder belang voor de Europese Unie en de Europese bedrijven die in Cuba actief zijn, is ten slotte ook nog het feit dat het van kracht worden van titel III door president Bill Clinton overeenkomstig Section 306 werd opgeschort tot – voorlopig althans – 1 februari 1997.

De laatste titel, titel IV, voorziet ten slotte zelfs in de mogelijkheid kaderleden en directeuren van of aandeelhouders met een meerderheidsbelang in een onderneming die zich schuldig maakt aan «*trafficking*» in de eigendommen die in Cuba in beslag genomen zijn, visa voor en de toegang tot de Verenigde Staten te weigeren. Zelfs echtgenoten en kinderen van die personen kan de toegang tot de Verenigde Staten worden ontzegd.²² Er kan hiervan enkel afgeweken worden in een individuele beslissing van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken indien de getroffen persoon toegang tot de Verenigde Staten wil krijgen om medische redenen of in het kader van een procedure op grond van titel III.²³

Een dergelijke extraterritoriale toepassing van Amerikaanse wetgeving, zoals we ze vinden in titel III van de Helms-Burton Act, is niet nieuw. Naast het mededingingsrecht bevat de reeds vermelde Cuban Democracy Act 1992 ook extraterritoriaal werkende bepalingen, meer bepaald waarin is bepaald dat het buitenlandse dochterondernemingen van Amerikaanse bedrijven verboden is om met Cuba handel te drijven.²⁴ Ook deze bepaling – hoewel, in tegenstelling tot de Helms-Burton Act enkel gericht op buitenlandse dochterondernemingen van Amerikaanse bedrijven – heeft tot heel wat kritiek van de internationale gemeenschap aanleiding gegeven, ook van lidstaten van de Europese Unie. Het wekt dan ook verbazing dat in Section 6001 (8) van de Cuban De-

¹⁰ Zie o.a. Section 102 (f) van de Helms-Burton Act die uitdrukkelijk verwijst naar Section 1704 (b) (2) van de Cuban Democracy Act 1992.

¹¹ LOWENFELD, A.F., o.c., 425.

¹² Trafficking, zoals gebruikt in titel III, wordt in Section 4 (13) als volgt gedefinieerd: «(a) As used in Titel III, and except as provided in subparagraph (B), a person 'traffics' in confiscated property if that person knowingly and intentionally (i) sells, transfers, distributes, dispenses, brokers, manages, or otherwise disposes of confiscated property, or purchases, leases, receives, possesses, obtains control of, manages, uses, or otherwise acquires or holds an interest in confiscated property, (ii) engages in a commercial activity using or otherwise benefiting from confiscated property, or (iii) causes, directs, participates in, or profits from, trafficking (as described in clause (i) or (ii) by another person, or otherwise engages in trafficking (as described in clause (i) or (ii)) through another person, without the authorization of any United States national who holds a claim to the property.» Dit begrip dat voornamelijk in wetgeving betreffende verdovende middelen werd gebruikt (zie LOWENFELD, A.F., o.c., 425), wordt dus zeer ruim omschreven. Lowenfeld geeft zo zelfs het voorbeeld van een Engels bedrijf dat van een Cubaans overheidsbedrijf suiker koopt en terzelfder tijd in de Verenigde Staten handel drijft. Dat Engels bedrijf zou voor de Amerikaanse rechtbank gedaagd kunnen worden door een Amerikaanse onderdaan die kan aantonen dat de aangekochte suiker afkomstig is van een plantage die hem voorheen toebehoorde. Zie LOWENFELD, A.F., o.c., 426.

¹³ CLAGETT, B.M., «Title III of the Helms-Burton Act is Consistent with International Law», *A.J.I.L.*, 1996, 434.

¹⁴ Zie o.m. Section 302 (a) (2) en (3) alsook Section 304.

¹⁵ Section 303.

¹⁶ Zie Section 302 (a) (3).

¹⁷ Zie Section 302 (a) (6).

¹⁸ VAN HECKE, G. en LENAERTS, K., *Internationaal Privaatrecht*, in *A.P.R.*, Brussel, Story-Scientia, 1989, nr. 104.

¹⁹ 376 US 398 (1964).

²⁰ VAN HECKE, G. en LENAERTS, K., o.c., nr. 106.

²¹ LOWENFELD, A.F., o.c., 426.

²² Section 401 (a) (3) en (4).

²³ Section 401 (c).

²⁴ Section 6005 Cuban Democracy Act 1992. Zie ook HERNANDEZ TRUYOL, B.E., «Out in left field: Cuba's post-cold war strike-out», *Fordham International Law Journal*, 1994, 41.

mocracy Act 1992 is bepaald: «*The United States cooperated with its European and other allies to assist the difficult transitions from Communist regimes in Eastern Europe. Therefore, it is appropriate for those allies to cooperate with United States policy to promote a peaceful transition in Cuba*». Blijkbaar is er van een dergelijke samenwerking geen sprake geweest nu onder andere Frankrijk in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties voor een resolutie stemde die de Verenigde Staten opriep de Cuban Democracy Act 1992 op te heffen.²⁵

Ten slotte nog een algemene opmerking met betrekking tot de gehele wet. Het valt in het algemeen op dat de Helms-Burton Act – net zoals de Cuban Democracy Act 1992 overigens – een terminologie aanwendt die doet denken aan die van de koude oorlog terwijl juist het einde van de koude oorlog de onmiddellijke aanleiding is geweest om dergelijke wetgeving met extra-territoriale gelding ten aanzien van Cuba uit te vaardigen.²⁶ Immers, door het einde van de koude oorlog diende Cuba heel wat steun uit de voormalige Sovjet-Unie te ontberen waardoor de Verenigde Staten als het ware hun kans schoon zagen om, onder meer door middel van deze wetgeving, definitief af te rekenen met het Cubaanse regime. Terzelfder tijd zagen West-Europese bedrijven de mogelijkheid om hun intrede te doen op de Cubaanse markt. De vraag kan echter gesteld worden of dergelijke retoriek die eigen was aan de koude oorlog, in deze gewijzigde geopolitieke verhoudingen nog op zijn plaats is. De beantwoording van die in wezen politieke vraag, gaat echter het bestek van deze bijdrage te buiten, hetgeen evenwel niet belet dat hier de aandacht op die toch vrij fundamentele vraag gevestigd kan worden.

B. DE EFFECTS-DOCTRINE EN DE ZOGENAAMDE BLOCKING STATUTES

4. De grondslag voor het creëren van die vordering ten voordele van Amerikaanse onderdanen wier eigendommen door de Cubaanse regering zijn genationaliseerd, is de zogenaamde *Effects Doctrine*. In Section 301 (9) van de Helms-Burton Act is uitdrukkelijk bepaald dat het internationaal recht de mogelijkheid erkent voor een Staat «*to provide for rules of law with respect to conduct outside its territory that has or is intended to have substantial effect within its territory*».

Zonder nader in te gaan op de vraag naar de plaats van de «*Effects Doctrine*» in het internationaal publiekrecht, moet toch de aandacht worden gevestigd op het volgende.

Algemeen wordt aangenomen dat het nationaliteits- en territorialiteitscriterium aanvaardbare grondslagen zijn om wetgevende maatregelen uit te vaardigen.²⁷ Toch dient men ook daar de grenzen uitgetekend door het internationaal recht, in acht te nemen.²⁸ De zogenaamde in de rechtspraak van de Verenigde Staten ontwikkelde «*Effects Doctrine*» geeft nu aan een staat de bevoegdheid om, behoudens op

grond van de twee zopas vermelde criteria, gebeurtenissen die zich buiten zijn grondgebied voordoen maar waarvan de gevolgen zich binnen het grondgebied doen voelen, te regelen. Het is evident dat een dergelijke bevoegdheid met de nodige omzichtigheid dient te worden uitgeoefend aangezien het gevaar bestaat dat de even rechtmatige bevoegdheden van andere staten om wetgeving uit te vaardigen, in het bijzonder, met betrekking tot de gebeurtenissen die zich binnen hun grondgebied afspelen, met voeten wordt getreden. Een afweging van de belangen van andere staten is dus steeds vereist en is ook gaandeweg in het Amerikaanse recht aanvaard.²⁹ Nu is het vooral in het mededingingsrecht dat zowel de Verenigde Staten als de Europese Gemeenschap regels met extraterritoriale gelding hebben uitgevaardigd,³⁰ reden waarom door hen een overeenkomst is gesloten om conflicten veroorzaakt door de extraterritoriale toepassing van hun mededingingsrecht, op te lossen.³¹ Voordien hadden verschillende staten zelf reeds eigen nationale wetgeving aangenomen om het extraterritoriale karakter van de Amerikaanse antitrustwetgeving te neutraliseren.³² Het gaat daarbij om zogenaamde «*blocking statutes*».³³

Als voorbeeld van een dergelijk «*blocking statute*» wordt vaak naar de Franse wet van 16 juli 1980 verwezen.³⁴ Vol-

²⁹ Zie SHAW, M.N., o.c., 424, en verder ook nog OLIVER, C.T., «*The Jurisdiction (competence) of States*», in BEDJAOU, M. (red.), *International Law: Achievements and Prospects*, Parijs, Unesco, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 1991, 311-312.

³⁰ SCHRANS, G. en VAN HOUTTE, H., *Internationaal Handels- en Financieel Recht*, Leuven, Acco, 1991, nr. 20, en TORREMANS, P., o.c., 280-285.

³¹ Besluit van de Raad en van de Commissie van 10 april 1995 houdende sluiting van de Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en de Regering van de Verenigde Staten van Amerika betreffende de toepassing van hun mededingingsregels, *Publicatieblad*, 27 april 1995, nr. L95/45, en een rectificatie in *Publicatieblad*, 15 juni 1995, nr. L-131/38. Zie ook TORREMANS, P., o.c., 289-292, die besluit dat deze overeenkomst de conflicten tussen de Europese Gemeenschap en de Verenigde Staten niet werkelijk kan wegnemen. Misschien heeft dit wel te maken met het feit dat het akkoord van de Verenigde Staten om een dergelijke overeenkomst te sluiten niets van doen had met protest van de Europese Gemeenschap tegen de extraterritoriale toepassing van Amerikaanse wetgeving maar dat het juist de bedoeling was de Amerikaanse commerciële belangen te verdedigen tegen de toenemende stijging van het aantal regels van de Europese Gemeenschap die zelf een extraterritoriale toepassing verlangen. Zie hierover ROTH, P.M., «*Reasonable Extraterritoriality: Correcting the 'Balance of Interests'*», *I.C.L.Q.*, 1992, 271. Intussen is het eerste verslag van de Commissie aan de Raad en het Europese Parlement over de toepassing van deze overeenkomst gepubliceerd. Zie COM (96) 479 def.

³² ROTH, P.M., o.c., 251-252.

³³ Zie RIGAUX, F., «*Les situations juridiques individuelles dans un système de relativité générale*. Cours général de droit international privé», *Rec. Cours*, 1989, I, 305-306, nr. 212.

³⁴ Loi n° 80-538 relative à la communication des documents et renseignements d'ordre économique, commercial ou technique à des personnes physiques ou morales étrangères, *Journal Officiel*, 17 juli 1980, 1799, en *Dalloz*, 1980, 285. In feite houdt deze wet eigenlijk een wijziging in van een eerdere wet n° 68-678 van 26 juli 1968 relative à la communication de documents et renseignements à des autorités étrangères dans le domaine du commerce maritime. Deze laatste wet was een reactie tegen onderzoeken die werden verricht door de U.S. Federal Maritime Commission. Maar uiteindelijk wer-

²⁵ HERNANDEZ TRUYOL, B.E., o.c., 41, in het bijzonder voetnoot nr. 130.

²⁶ HERNANDEZ TRUYOL, B.E., o.c., 40 en 43, alsook CLAGETT, B.M., o.c., 434.

²⁷ TORREMANS, P., «*Extraterritorial Application of E.C. and U.S. Competition Law*», *E.L. Rev.*, 1996, 285.

²⁸ SHAW, M.N., *International Law*, Cambridge, Grotius Publications Limited, 1991, 398.

gens artikel 1 van deze wet is het – onder voorbehoud van internationale verdragen daarover – verboden voor alle natuurlijke personen van Franse nationaliteit of die gewoonlijk op het Franse grondgebied verblijven, alsook voor alle aangestelden of organen van rechtspersonen die in Frankrijk hun vestiging hebben, aan vreemde overheidsorganen enige inlichtingen van economische aard mee te delen, wanneer daardoor wezenlijke Franse economische belangen of de Franse soevereiniteit geschaad zouden kunnen worden, en dit ongeacht de plaats waar deze personen op een gegeven moment verblijven.³⁵ Artikel 1bis bevat hetzelfde verbod om dergelijke inlichtingen te vragen teneinde als bewijs te dienen in een buitenlandse rechterlijke of administratieve procedure. Bij artikel 1bis wordt echter niet de voorwaarde gesteld dat essentiële economische belangen of de Franse soevereiniteit daardoor gevaar lopen, maar opnieuw wordt het voorbehoud met betrekking tot internationale verdragen geformuleerd.³⁶ Artikel 2 regelt de verplichting voor de in de artikelen 1 en 1bis vermelde personen, wanneer ze met een dergelijke vraag om inlichtingen geconfronteerd worden, de bevoegde minister hierover in te lichten. Ten slotte worden op deze verbodsbepalingen door artikel 3 van de wet strafsancities gesteld.

Naast wetgeving die verbiedt op enigerlei wijze gevolg te geven aan verzoeken om inlichtingen, zoals de Franse wet van 16 juli 1980, kan echter ook bepaald zijn dat vergeldingsmaatregelen zullen worden genomen indien vreemde autoriteiten of bedrijven handelingen verrichten dan wel maatregelen nemen die bepaalde commerciële belangen in gevaar brengen. Een voorbeeld van dit soort wetgeving is de Franse wet van 23 december 1983.³⁷ Zo kan op grond van deze wet besloten worden dat het laden of lossen van goederen in Frankrijk op of van schepen die gebruikt worden door of voor rekening van bedrijven uit de staat waartegen men wil reageren, aan een voorafgaande goedkeuring verbonden zal worden. Zelfs een volledig verbod is mogelijk.³⁸

Wat deze materie betreft, neemt ons land echter ten dele een uitzonderlijke positie in. De wet van 10 januari 1955 betreffende de bekendmaking en de toepassing der uitvindingen

den de principes van deze wetgeving uitgebreid tot de gehele economische sector toen duidelijk werd dat de nadelige gevolgen van de Amerikaanse wetgeving met extraterritoriale gelding niet tot de maritieme sector beperkt bleven. Zie hierover HERZOG, B.E., «The 1980 French Law on Documents and Information», *A.J.I.L.*, 1981, 382.

³⁵ Met deze laatste zinsnede wordt aan deze Franse wet evenzeer een extraterritoriaal karakter gegeven als de Amerikaanse wetgeving waartegen ze een reactie wil zijn, dat heeft. Zie RIGAUX, F., «Les situations juridiques individuelles dans un système de relativité générale. Cours général de droit international privé», *o.c.*, 306, nr. 212 en RIGAUX, F., «Droit économique et conflits de souverainetés», *RebelsZ*, 1988, 134.

³⁶ Dit voorbehoud bleek nodig aangezien slechts verzoeken buiten het Verdrag inzake de verkrijging van bewijs in het buitenland in burgerlijke en handelszaken, gesloten te Den Haag, op 18 maart 1970, geïnterpreteerd werden. Zie HERZOG, B.E., *o.c.*, 385. Zie voor de tekst van dit verdrag ERAUW, J., *Bronnen van Internationaal Privaatrecht*, Antwerpen, Maklu, 1991, 384-390.

³⁷ Loi n° 83-1119 relative aux mesures pouvant être prises en cas d'atteinte aux intérêts maritimes et commerciaux de la France, *Journel Officiel*, 24 decembr 1983, en *Dalloz*, 1984, 36.

³⁸ Art. 3, 1°, van de wet van 23 december 1983.

gen en fabrieksgeheimen welke de verdediging van het grondgebied of de veiligheid van de staat aangaan, bepaalt in artikel 12 dat sommige maatregelen door een vreemde staat genomen, juist moeten worden erkend en uitgevoerd in België.³⁹ Aldus is dit net het omgekeerde van een «*blocking statute*». Niettemin kan hier melding gemaakt worden van een wet die, net zoals de Franse wet van 23 december 1983, voor vergeldingsmaatregelen zorgt, namelijk de wet van 25 januari 1984 tot bescherming van de Belgische koopvaardij. Indien het noodzakelijk is voor onder meer de verdediging van de economische of handelsbelangen van de Belgische koopvaardij, kan de Koning onder meer verbieden «*dat ondernemingen in de Belgische zeewateren, met zeeschepen varende onder een door Hem aan te wijzen vlag, goederen met bestemming naar of komende uit een Belgische haven vervoeren of doen vervoeren*».⁴⁰

Een bepaling zoals art. 1 van de Franse wet van 16 juli 1980 bestaat in België kennelijk niet. Indien België in het interne recht een soortgelijke bepaling als die van artikel 1 van de Franse wet van 16 juli 1980 zou opnemen, dan zou, in tegenstelling tot die Franse wet, geen voorbehoud dienen te worden gemaakt voor het verdrag van 18 maart 1970,⁴¹ aangezien ons land dit verdrag niet heeft ondertekend of bekrachtigd. Voor het merendeel van de andere lidstaten van de Europese Unie is de toestand verschillend. Ten aanzien van België zou een voorbehoud nochtans wel nuttig kunnen zijn wat het Haagse Verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering, gesloten op 1 maart 1954, aangaat. Het latere verdrag van 18 maart 1970 werd immers gesloten met de bedoeling het verdrag van 1 maart 1954 te vervangen, onder meer aangaande de moeilijkheden die gerezen waren bij toepassing van het verdrag van 1 maart 1954 in verband met rogatoire commissies.⁴² Nu werd er door Van Hecke en Lenaerts reeds voor gepleit dat België op het moment van de ondertekening van het Verdrag van 18 maart 1970 overeenkomstig art. 23 een voorbehoud zou maken. Artikel 23 bepaalt immers dat op het tijdstip van de ondertekening, bekrachtiging of toetreding verklaard kan worden dat geen uitvoering gegeven zal worden aan rogatoire commissies «*tot het houden van een procedure welke in de Staten waar de Common Law geldt bekend is als 'pretrial discovery of documents'*». De «*pretrial discovery of documents*» komt immers op een private huiszoeking bij een tegenpartij neer, en wordt door Amerikaanse rechtbanken veelal bevolen in procedu-

³⁹ Art. 12 van de wet van 10 januari 1955 luidt immers als volgt: «*Wanneer een vreemde Staat, in het belang zijner verdediging, de bekendmaking van uitvinding waarvoor octrooi wordt aangevraagd, verbiedt, zal de Minister tot wiens bevoegdheid de nijverheidseigendom behoort, op verzoek van de Staat of van de aanvrager die het bewijs van het verbod levert, er zich van onthouden de uitvinding aan het publiek bekend te maken en afschriften van de beschrijving er van af te geven, zulks voor de duur van het verbod. Zodanig verzoek wordt alleen in overweging genomen wanneer een verdrag bestaat tussen België en de vreemde Staat die het verbod heeft opgelegd*».

⁴⁰ Zie de artt. 2 en 3 van de wet van 25 januari 1984, *B.S.*, 6 maart 1984.

⁴¹ Zie voetnoot 36.

⁴² Zie art. 29 van het Verdrag van 18 maart 1970 en VAN HECKE, G. en LENAERTS, K., *o.c.*, nr. 838.

res betreffende kartels en de beursreglementering.⁴³ Het was vooral die praktijk van de Amerikaanse rechtbanken die een doorn in het oog van de meeste Europese landen was.⁴⁴

Wat nu de gevolgen van de toepassing van de Helms-Burton Act betreft, mag men wel aannemen dat, zo het voorbehoud gemaakt zou worden, reeds heel wat verzoeken om inlichtingen die op de Helms-Burton Act zijn gegrond, verhinderd kunnen worden, en dit op grond van het gemaakte voorbehoud als bepaald in art. 23 van het Verdrag van 18 maart 1970. Men mag immers verwachten dat de «pretrial discovery»-procedure ook ten aanzien van de Helms-Burton Act gebruikt zal worden.⁴⁵

C. HET ANTWOORD VAN DE EUROPESE UNIE: DE VERORDENING

5. De bovenvermelde verordening is nu ook een dergelijke «blocking statute» zoals de Franse wet van 16 juli 1980. In het navolgende willen we een overzicht geven van de diverse bepalingen van de verordening.

Vooraf wordt onder andere vermeld dat «een derde land bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen en andere rechtsvoorschriften heeft vastgesteld, die strekken tot regulering van de activiteiten van natuurlijke personen en rechtspersonen die onder de rechtsmacht van de Lid-Staten vallen» en dat de extraterritoriale toepassing daarvan strijdig is met het internationaal recht. Opvallend is dat in de definitieve tekst van de verordening slechts over «een» land wordt gesproken, terwijl het voorstel⁴⁶ het had over «bepaalde derde landen». Aldus komt nog meer tot uiting dat deze verordening een reactie wil zijn tegen wetgeving van de Verenigde Staten. Al gaat het dus ook om de activiteiten van natuurlijke personen of rechtspersonen die onder de rechtsmacht van de lidstaten vallen - zoals dit met zoveel woorden wordt erkend in de inleidende overwegingen - dan nog wordt ervoor geopteerd om op EG-niveau maatregelen te nemen. De grondslag hiervoor blijken de artt. 73, C, 113 en 235 EG-Verdrag te zijn,⁴⁷ wat inhoudt dat het voorstel slechts una-

niem aanvaard kan worden door de Raad van Ministers en dit na raadpleging van het Europese Parlement.⁴⁸

De toelichting bij het voorstel⁴⁹ haalt vier redenen aan waarom ervoor geopteerd werd op EG-niveau maatregelen te nemen. In de eerste plaats kan op die manier aan de Verenigde Staten een duidelijk, gemeenschappelijk politiek signaal gegeven worden. Verder zou men met dit voorstel een bescherming kunnen bereiken die nooit gerealiseerd kan worden door middel van identieke of soortgelijke nationale maatregelen, ook al omdat een aantal lidstaten niet in staat zijn om op korte tijd dergelijke maatregelen uit te vaardigen. Voorts is het zo dat het EG-recht aan alle EG-bedrijven identieke voorwaarden biedt waardoor de eenheid van de interne markt behouden blijft, in het bijzonder indien de Verenigde Staten een onderscheid zouden maken tussen de verschillende lidstaten of bedrijven uit de verschillende lidstaten. En ten slotte biedt een maatregel op EG-niveau ook het voordeel dat overal in de EG een rechtszaak aanhangig kan gemaakt worden tegen Amerikaanse burgers of bedrijven indien ze in de EG bezittingen hebben, teneinde de toegekende bedragen terug te vorderen. Uiteraard zal het EEX-Verdrag de effectiviteit van deze vonnissen als resultaat van een dergelijke rechtszaak, nog verhogen. In de negende inleidende overweging bij de verordening zelf wordt ook gesteld dat een optreden op gemeenschapsniveau noodzakelijk is, gezien «*uitzonderlijke omstandigheden*», namelijk dat de rechtsregels van het derde land «*de gevestigde rechtsorde raken of vermoedelijk zullen raken en van nadelige invloed kunnen zijn op de belangen van de Gemeenschap en de belangen van natuurlijke en rechtspersonen die rechten krachtens het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap uitoefenen*».

kend, houdt dit artikel immers in dat, indien een optreden van de Gemeenschap noodzakelijk is om, in het kader van de gemeenschappelijke markt, een der doelstellingen van de Gemeenschap te verwezenlijken zonder dat het EG-Verdrag daartoe in de vereiste bevoegdheid voorziet, het toch mogelijk is om die maatregelen te nemen. Volgens Denemarken kon art. 235 voor het vaststellen van de verordening niet gehanteerd worden omdat het niet over het gemeenschappelijk beleid gaat maar over politieke sancties en omdat de Deense soevereiniteit daardoor te veel zou worden aangetast. Zie o.a. *Financieel-Economische Tijd*, 29 oktober 1996, 6; *International Herald Tribune*, 29 oktober 1996, 5; *Le Figaro économique*, 29 oktober 1996, III, en *The Wall Street Journal Europe*, 29 oktober 1996, 2. In de definitief aangenomen tekst wordt dan ook uitdrukkelijk naar art. 73, C, EG-Verdrag verwezen en zo wordt in de vierde inleidende overweging het in dit artikel verkondigde principe aangehaald, namelijk dat de Gemeenschap tracht de doelstelling van «een niet aan beperkingen» (in de Nederlandse tekst staat blijkbaar per vergissing «bepalingen») «onderworpen vrij kapitaalverkeer tussen Lid-Staten en derde landen zoveel mogelijk te bereiken, met inbegrip van het wegnemen van alle beperkingen op directe investeringen - met inbegrip van investeringen in onroerende goederen -, vestiging, het verrichten van financiële diensten of de toelating van waardepapieren tot de kapitaalmarkten».

⁴⁸ Het Europese Parlement heeft reeds in een resolutie van 24 mei 1996 standpunt ingenomen tegen de Helms-Burton Act en de Commissie opgeroepen een verordening op te stellen die verbiedt zich te onderwerpen aan de voorschriften van deze wet «die de smet draagt van een dusdanige extraterritorialiteit» (*Publicatieblad*, 10 juni 1996, nr. C 166/277). Het advies van het parlement zelf werd op 25 oktober verleend: *Publicatieblad*, 18 november, nr. C 347.

⁴⁹ Zie het in voetnoot 1 vermelde COM-document.

⁴³ VAN HEKCE, G. en LENAERTS, K., o.c., nr. 838, en de verwijzingen aldaar.

⁴⁴ RIGAUX, F., «Les situations juridiques individuelles dans un système de relativité générale. Cours général de droit international privé», o.c., 311, nr. 216.

⁴⁵ Toch blijkt het maken van het voorbehoud overeenkomstig art. 23 van het Verdrag van 18 maart 1970 niet waterdicht te zijn. Zo heeft het Amerikaanse Supreme Court op 15 juni 1987 gemeend dat het Verdrag van 18 maart 1970 verplicht diende te worden toegepast in geval van «discovery» in Frankrijk. Zie *Société Nationale Industrielle Aerospatiale tegen United States District Court for the Southern District of Iowa*, 107 S.Ct. 2542, *U.S.L.W.*, 4824 (1987). Zie voor een kritische bespreking SLOMANSON, W.R., «The US Supreme Court Position and The Hague Evidence Convention», *I.C.L.Q.*, 1988, 391-397. SLOMANSON meent dat dit arrest tot gevolg zal hebben dat dit opnieuw als een extraterritoriale toepassing van Amerikaanse wetgeving wordt beschouwd, namelijk van de regels betreffende de «discovery» en dat nieuwe «blocking statutes» zullen volgen. Zie SLOMANSON, W.R., o.c., 396-397.

⁴⁶ Zie voetnoot nr. 1.

⁴⁷ In het oorspronkelijke voorstel van de Commissie werd echter alleen naar de artt. 113 en 235 EG-Verdrag verwezen als rechtsgrondslag. Denemarken bleek echter tegen art. 235 EG-Verdrag als grondslag voor de verordening kritiek te hebben geuit. Zoals be-

Artikel 1 verwijst naar een bijlage bij de verordening waarin een aantal wetten en bestuursrechtelijke bepalingen met extraterritoriale toepassing worden vermeld en waartegen de verordening wenst op te komen indien deze bepalingen gevolgen hebben voor de belangen van de in artikel 11 van de verordening bedoelde personen. Artikel 11 formuleert immers op welke personen de verordening van toepassing is. Blijkens de bijlage bedoelt artikel 1 de reeds vermelde Cuban Democracy Act 1992 en de Cuban Liberty and Democratic Solidarity Act 1996.⁵⁰ Aan de bijlage werd ook nog de Iran and Libya Sanctions Act 1996⁵¹ toegevoegd hoewel deze wet niet in het oorspronkelijke in het publicatieblad gepubliceerde voorstel van de Commissie voorkwam.⁵²

Artikel 2 verplicht de in artikel 11 bedoelde personen de Commissie ervan op de hoogte te brengen indien de in de bijlage opgenomen wetten of daarop gegronde of daaruit voortvloeiende maatregelen, rechtstreeks of onrechtstreeks zijn economische en/of financiële belangen schaden. Verder wordt daaraan toegevoegd dat deze mededeling binnen dertig dagen dient te gebeuren vanaf de datum waarop de informatie is verkregen, doch niets lijkt eraan in de weg te staan dat ook na het verstrijken van deze termijn van dertig dagen de Commissie op de hoogte wordt gebracht.⁵³ Gaat het om een rechtspersoon, dan rust deze verplichting op de directieleden, managers en andere personen met bestuursverantwoordelijkheid. De tweede alinea van artikel 2 voorziet in een verplichting voor deze personen om aan de Commissie en op haar verzoek informatie te verstrekken «*die relevant is voor de toepassing van deze verordening*» en dit binnen dertig dagen nadat een dergelijk verzoek door de Europese Commissie is geformuleerd. Deze informatie kan echter ook via «*de bevoegde instanties van de Lid-Staten*» worden verstrekt.⁵⁴ In dit verband kan hier ook nog melding worden gemaakt van de hiernavolgende initiatieven die zijn genomen.

Op 15 juli 1996 werd door de Raad van Ministers beslist een controlelijst op te maken van burgers of bedrijven uit de Verenigde Staten die op grond van titel III van de Helms-Burton Act een rechtsovereenkomst instellen, met de bedoeling

de namen van deze burgers en bedrijven in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen te publiceren, voor het geval de opschorting van het van kracht worden van titel III na 1 februari 1997 niet verlengd zou worden.⁵⁵ Daartoe wordt belanghebbenden die in het bezit zijn van ter zake relevante informatie, verzocht contact op te nemen met het Directoraat-Generaal Buitenlandse Betrekkingen van de Europese Commissie.⁵⁶ Op 1 oktober 1996 werd dan door de Raad een aantal maatregelen uitgevaardigd die genomen zouden kunnen worden wanneer de tenuitvoerlegging van de Helms-Burton Act de belangen van EU-onderdanen en -bedrijven zou schaden. Een van die maatregelen zou het voeren van een procedure voor de beslechting van geschillen in het kader van de Wereldhandelsorganisatie kunnen zijn. In dat verband werd het van belang geacht vast te stellen wat de precieze gevolgen zijn van de Amerikaanse wetgeving en zo wordt elke ondernemer in de Gemeenschap die van oordeel is dat deze wetgeving nadelige invloed heeft op zijn huidige of toekomstige mogelijkheden om in Cuba of de Verenigde Staten handel te drijven, verzocht contact op te nemen met het Directoraat-Generaal Buitenlandse Betrekkingen.⁵⁷ Deze laatste oproep wilde aldus enigszins de in artikel 2 van de verordening opgenomen verplichting effectief maken, en dit reeds vóór de verordening werd goedgekeurd.

Artikel 3 voorziet dan in de principiële vertrouwelijkheid van de in artikel 2 bedoelde inlichtingen.

Vervolgens is in **artikel 4** bepaald dat uitspraken van rechters buiten de Gemeenschap en besluiten van bestuurlijke autoriteiten buiten de Gemeenschap die rechtstreeks of onrechtstreeks uitvoering geven aan de in de bijlage opgenomen wetten of de daarop gegronde of daaruit voortvloeiende handelingen, op geen enkele wijze mogen worden erkend of uitvoerbaar verklaard.⁵⁸ Aangezien het hier per definitie gaat om uitspraken die niet onder het EEX-Verdrag vallen omdat ze niet uit verdragsstaten afkomstig zijn,⁵⁹ zal de Belgische rechter aan deze bepaling gevolg moeten geven wanneer hij te oordelen heeft over een verzoek tot er-

⁵⁰ Verder wordt ook nog verwezen naar een deel van de Code of Federal Regulations, namelijk naar een gedeelte van de Cuban Assets Control Regulations. Het gaat om rechtsregels die o.m. het toekennen van vergunningen voor economische betrekkingen met Cuba beheersen.

⁵¹ Deze Iran and Libya Sanctions Act 1996 of de zogenaamde d'Amato Bill (H.R. 3107. Public Law nr. 104-172 (100 Stat. 1541) voorziet in de mogelijkheid om op iedereen die in de Iraanse olie-industrie investeert dan wel goederen, diensten, technologie of andere zaken exporteert of ter beschikking stelt aan Libië, sancties toe te passen. Zie Section 5 (a) en (b) van deze wet. Zo kan de Amerikaanse regering o.m. de Amerikaanse financiële instellingen verbod opleggen om aan gestrafte (rechts)personen leningen toe te staan of deze laatste exportvergunningen weigeren. De wet werd op 5 augustus 1996 door de president ondertekend.

⁵² Ze kwam wel voor in: COM (96) 420 def./2 van 13 september 1996.

⁵³ Tenzij de lidstaten sancties hebben vastgesteld ter naleving van deze termijn zoals ze dit kunnen doen op grond van art. 9 van de verordening.

⁵⁴ Zie art. 2, al. 3, van de verordening. Overeenkomstig art. 7, e, van de verordening heeft de Commissie de taak in het Publicatieblad de namen en adressen van deze instanties bekend te maken.

⁵⁵ Zie boven onder randnummer 3 waar werd gesteld dat overeenkomstig Section 306 van de Helms-Burton Act het van kracht worden van titel III van de wet was geschorst tot 1 februari 1997.

⁵⁶ Bekendmaking inzake de publicatie van een lijst van burgers en bedrijven van de Verenigde Staten van Amerika (VS), die op grond van titel III van de Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act 1996 (wet inzake Cubaanse vrijheid en democratische solidariteit) (H.R. 927) rechtsovereenkomsten instellen, *Publicatieblad*, 21 september 1996, nr. C 276/7.

⁵⁷ Oproep om informatie te verstrekken over de gevolgen die de Cuban Liberty and Democratic Solidarity (Libertad) Act 1996 (wet inzake Cubaanse vrijheid en democratische solidariteit) van de Verenigde Staten van Amerika (VS) en andere door de VS genomen maatregelen die van invloed zijn op handel met Cuba, hebben voor ondernemingen uit de Gemeenschap, *Publicatieblad*, 16 oktober 1996, nr. C 307/4.

⁵⁸ De formulering van dit artikel is in vergelijking met het oorspronkelijk door de Commissie ingediende voorstel ruimer aangezien het verbod van erkenning of uitvoerbaarverklaring zich ook uitstrekt tot besluiten van bestuurlijke autoriteiten, terwijl het voorstel beperkt was tot uitspraken van hoven en rechtbanken.

⁵⁹ Zie o.a. de artt. 25 en 26 EEX-Verdrag en RIGAUX, F. en FALLON, M., *Droit International Privé*, Brussel, Larcier, 1993, nr. 834.

kenning en uitvoering van een dergelijke uitspraak, en dit volgens de procedure van het gemene recht.

Mogelijk zouden de rechtbanken evenwel in het kader van een dergelijke procedure als bepaald in art. 570 Ger.W. zelf reeds de erkenning van een rechterlijke uitspraak tot stand gekomen op grond van titel III van de Helms-Burton Act afwijzen, dus zonder dat artikel 4 van de verordening hen daartoe verplicht. Immers, de rechter dient na te gaan of alle voorwaarden van art. 570 Ger.W. vervuld zijn, waaronder ook de voorwaarde dat de rechterlijke uitspraak «*niets inhoudt dat in strijd is met de beginselen van openbare orde of met regels van het Belgische publiekrecht*». Het is niet ondenkbaar dat de Belgische rechtbanken een Amerikaanse rechterlijke uitspraak, tot stand gekomen op grond van titel III van de Helms-Burton Act, niet erkennen in het kader van art. 570 Ger.W. omdat ze indruist tegen fundamentele principes van het forum, waartoe ook de fundamentele principes uit internationale verdragen waarbij België partij is, behoren.⁶⁰ Ongetwijfeld zou een tenuitvoerlegging op de eigendommen in België van diegene die op grond van titel III van de Helms-Burton Act door de Amerikaanse rechter schuldig aan «*trafficking*» is bevonden, uitgesloten zijn. De tenuitvoerlegging zou immers ongetwijfeld de economische stabiliteit van ons land in gevaar kunnen brengen, nu – per hypothese – in België gelegen goederen van in de Verenigde Staten veroordeelde Europese bedrijven in beslag genomen zouden kunnen worden. Tot het uiterste doorgetrokken zouden zelfs aan het ontslag van ettelijke werknemers kunnen denken, indien een beslag op grond van een dergelijk Amerikaans vonnis de werkzaamheid van het Europees bedrijf in gevaar zou brengen.

Artikel 5, eerste lid, van de verordening bevat dan een bepaling die enigszins doet denken aan die van artikel 1 van de hierboven vermelde Franse wet van 16 juli 1980 nu daarin is bepaald: «*Geen van de in artikel 11 bedoelde personen mag, hetzij rechtstreeks, hetzij via een dochteronderneming of tussenpersoon, actief dan wel door opzettelijke nalatigheid, gevolg geven aan eisen of verboden, met inbegrip van verzoeken van buitenlandse rechters, die rechtstreeks of onrechtstreeks gebaseerd zijn op of voortvloeiën uit de in bijlage opgenomen wetten of de daarop gebaseerde of daaruit voortvloeiende handelingen.*»

Krachtens de toelichting bij het voorstel bestond de bedoeling van deze bepaling erin bescherming te verlenen aan personen die in de Verenigde Staten zouden worden vervolgd voor het niet in acht nemen van de bepalingen waarop de bijlage van de verordening betrekking heeft.

In tegenstelling tot de Franse wet wordt nu geen voorbehoud gemaakt voor internationale verdragen die in dezen gelden. Eerder werd gesteld dat dit voorbehoud in de Franse wet werd gemaakt omdat verzoeken gebaseerd op het Haagse Verdrag van 18 maart 1970 inzake de verkrijging van bewijs in het buitenland in burgerlijke en handelszaken, an-

ders onmogelijk zouden worden.⁶¹ Artikel 5 van de verordening moet nu noodzakelijkerwijze tot gevolg hebben dat ook een toepassing van de Haagse verdragen van 1 maart 1954 en 18 maart 1970 in het kader van de door artikel 1 van het voorstel geïnviseerde wetgeving niet meer mogelijk is. Nu zou het kunnen dat de toepassing van de verordening een lidstaat die partij is bij een van de voormelde verdragen, zou dwingen de door hem opgenomen verbintenissen in het kader van die verdragen niet na te komen. Onrechtstreeks rijst hier dan misschien een conflict tussen enerzijds een norm van EG-recht en anderzijds een internationaal verdrag waarbij een of meer lidstaten partij zijn. Ter oplossing hiervan zou op het eerste gezicht teruggesproken kunnen worden op art. 234 EG-Verdrag en de rechtsleer dienaangaande.⁶² De oplossing voor dit probleem lijkt echter eerder gezocht te moeten worden in de Haagse verdragen zelf. Zowel het Verdrag van 1 maart 1954 (art. 11, 3°) als dat van 18 maart 1970 (art. 12, b) bepalen dat de uitvoering van een rogatoire commissie geweigerd kan worden indien de aangezochte staat van oordeel is dat deze een inbreuk zou betekenen op zijn soevereiniteit of zijn veiligheid. Een verzoek gegrond op de in de bijlage bij de verordening vermelde wetgeving zou zo misschien wel op grond van deze bepaling kunnen worden tegengehouden, ook indien geen voorbehoud overeenkomstig art. 23 van het verdrag van 18 maart 1970 zou zijn gemaakt, wat de «*pretrial discovery of documents*»-procedure betreft. Het «openbare orde»-voorbehoud van art. 11, 3°, uit het verdrag van 1 maart 1954 en van art. 12, b, uit het verdrag van 18 maart 1970 blijkt immers niet alleen betrekking te hebben op de openbare orde uit het procesrecht, maar ook op die uit het materieel recht.⁶³

Naar aanleiding van de bespreking van art. 4 van de verordening werd reeds gesteld dat de openbare orde uit het internationaal privaatrecht op zich reeds zou kunnen verhinderen dat een uitspraak tot stand gekomen op grond van de geïnviseerde Amerikaanse wetgeving, erkend of ten uitvoer gelegd wordt. Dat soortgelijke overwegingen ook niet zouden kunnen spelen bij toepassing van de Haagse verdragen van 1 maart 1954 en 18 maart 1970, blijkt nergens uit. Overigens kwamen een aantal Lords uit het House of Lords reeds in het kader van het verdrag van 18 maart 1970 tot de conclusie dat de Britse soevereiniteit in het gedrang kwam doordat de Amerikaanse rechtsmacht werd uitgebreid tot Britse bedrijven. Het betrof namelijk een geding waarbij de Federal District Court van Richmond, Virginia, kennis diende te nemen van een geschil waarbij de verwerende partij, Westinghouse, van oordeel was dat zij haar contractuele verplichtingen wegens het bestaan van een kartel niet had kunnen uitvoeren. Westinghouse wou dit bewijzen aan de hand

⁶¹ Zie hierboven voetnoot 36.

⁶² Zie o.m. COHEN JONATHAN, G.L., in CONSTANTINESCO, V., e.a. (dir.), *Traité instituant la CEE. Commentaire article par article*, Parijs, Economica, 1992, 1497-1508 en de bibliografische verwijzingen aldaar en KATPTEYN, P.J.G., VERLOREN VAN THEMATA, P. e.a., *Inleiding tot het recht van de Europese Gemeenschappen na Maastricht*, Deventer, Kluwer, 1995, 174-175.

⁶³ STIEFEL, E.C., «*'Discovery'-probleme und Erfahrungen im Deutsch-Amerikanische Rechtshilfeverkehr. Zur Anwendung von Art. 23 des Übereinkommens über die Beweisaufnahme im Ausland in Zivil- und Handelssachen (insbesondere in Produkthaftpflicht- und Kartellprozessen)*», *R.I.W.*, 1979, 516-520.

⁶⁰ Zie o.a. HEYVAERT, A., *Belgisch Internationaal Privaatrecht. Een inleiding*, Gent, Mys en Breesch, 1995, nr. 32. VAN HOUTTE, H., «*De 'openbare orde' als beletsel voor de erkenning of tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen*», *R.W.*, 1973-74, 756, en WATTÉ, N., «*Quelques remarques sur la notion de l'ordre public en droit international privé*», (noot onder Cass., 27 februari 1986), *R.C.J.B.*, 1989, 93. Aldus is het 'openbare orde'-begrip niet zuiver nationaal meer.

van een rogatoire commissie in Groot-Brittannië. Terzelfder tijd startte Westinghouse een procedure voor een andere Amerikaanse rechtbank tegen de deelnemers aan het kartel, waaronder de Britse Rio Tinto Zinc Corporation. Bovendien startte het Amerikaanse Justice Department ook nog een zogenaamde «*grand jury investigation*» betreffende het kartel teneinde eventuele overtredingen van de strafbepalingen van de Amerikaanse antitrustwetgeving vast te stellen. Nu weigerde het House of Lords het verzoek voor het houden van een rogatoire commissie omdat deze niet de bedoeling had dienstig te zijn in de oorspronkelijke procedure voor de Federal District Court van Richmond, maar wel voor de «*grand jury investigation*», waarvoor het Haagse Verdrag van 18 maart 1970 niet van toepassing was. Voor de hier bestudeerde materie is de vaststelling van Lord Wilberforce and Viscount Dilhorne van belang, dat «*the attempt to extend the grand jury investigation extraterritorially into the activities of the Rio Tinto Zinc companies was an infringement of the United Kingdom's sovereignty*». ⁶⁴

De tweede alinea van artikel 5 bepaalt verder nog dat aan een persoon toestemming verleend kan worden om aan bepaalde eisen of verbodsbepalingen geïmplementeerd door de eerste alinea van dit artikel toch gevolg te geven, «*indien niet-naleving de belangen van deze persoon of van de Gemeenschap ernstig zou schaden*». De procedure die daarvoor gevolgd moet worden, is beschreven in de artikelen 7 en 8 van de verordening.

Artikel 6 bevat dan het kernstuk van de Europese reactie op de in de bijlage opgesomde Amerikaanse wetgeving. Dit artikel blijkt echter wel, in vergelijking met het oorspronkelijk voorstel, ingrijpend gewijzigd te zijn.

Krachtens dit artikel heeft de persoon bedoeld in artikel 11 van de verordening recht op verhaal van de schade, met inbegrip van de proceskosten die hij heeft geleden ingevolge de toepassing van de in de bijlage opgenomen wetten of de daarop gegronde of daaruit voortvloeiende handelingen. In de tweede alinea van dit artikel wordt bepaald dat dit verhaal uitgeoefend kan worden op de natuurlijke of rechtspersoon of «*enig ander lichaam dat de schade heeft veroorzaakt dan wel op iedere andere persoon die in diens naam of als tussenpersoon optreedt*».

De versie van het voorstel was kennelijk gericht tegen de in titel III van de Helms-Burton Act bedoelde vordering en niet zo ruim geformuleerd, nu daarin was bepaald dat de bedragen die een natuurlijke persoon of een rechtspersoon waren toegekend ingevolge een uitspraak van een rechtbank of een hof in een derde land, konden worden teruggevorderd indien door een rechtbank in de Gemeenschap werd beslist dat die bedragen op grond van de geïmplementeerde wetgeving werden toegekend. De D'Amato Bill kent een dergelijke vordering zoals in de Helms-Burton Act bestaat, niet, maar regelt andere sancties. ⁶⁵ Bovendien was ook in het voorstel be-

paald dat de bedragen teruggevorderd konden worden van een in de Gemeenschap gevestigde rechtspersoon waarvan de persoon in wiens voordeel een uitspraak op grond van de geïmplementeerde Amerikaanse wetgeving was gedaan, eigenaar was of zeggenschap had. Voorts was bepaald dat iemand eigenaar was van een in de Gemeenschap gevestigde rechtspersoon indien meer dan 50% van het kapitaal in handen was van die persoon en dat iemand zeggenschap had over een in de gemeenschap gevestigde rechtspersoon, indien hij een meerderheidsaandeel had of op een andere wettelijke wijze aan die rechtspersoon leiding kon geven.

Aldus konden in de praktijk slechts Amerikaanse bedrijven die in de Europese Gemeenschap ook activiteiten ontplooiden, door een terugvordering overeenkomstig het voorgestelde artikel 6 getroffen worden. Alleen dan kon immers een vordering tot teruggave effectief ook ten uitvoer worden gelegd. Het is immers ondenkbaar dat een uitspraak van een rechtbank op grond van artikel 6 van het voorstel tot stand gekomen, ten uitvoer zou worden gelegd in de Verenigde Staten, in het geval de Amerikaanse natuurlijke persoon of rechtspersoon enkel in eigen land voor beslag vatbare goederen zou hebben, en niet in de Gemeenschap. Aldus kon men vaststellen dat het voorstel van verordening in zekere mate dezelfde techniek hanteerde als titel III van de Helms-Burton Act zelf. Titel III zal immers in de praktijk slechts toegepast kunnen worden ten aanzien van (EG-)bedrijven die ook actief zijn op de Amerikaanse markt.

Nu volgens de tweede alinea van het definitieve artikel 6 de schade verhaald kan worden op iedere persoon die in naam van de schadeveroorzaker of als diens tussenpersoon optreedt, is de effectiviteit ervan in principe niet zo beperkt als daarnet omschreven. De vraag kan gesteld worden of, er bijvoorbeeld tegen een EG-onderdaan, die in de Gemeenschap als tussenpersoon of mandataris optreedt bij het sluiten van contracten voor rekening van een Amerikaanse firma, verhaal uitgeoefend kan worden indien aan die Amerikaanse firma overeenkomstig titel III van de Helms-Burton Act schadevergoeding is toegekend. Het hoeft niet gezegd dat zoiets zeer verstrekkende gevolgen met zich zou kunnen meebrengen. Aldus zou deze tussenpersoon er zich veiligheidshalve van moeten vergewissen of de Amerikaanse firma waarvoor hij optreedt, schadevergoeding heeft ontvangen op grond van de Helms-Burton Act. Voor EG-onderdanen die in de Gemeenschap regelmatig als tussenpersoon voor buitenlandse bedrijven werken, kan dit uiteraard wel een grote last betekenen. Maar ook al werd artikel 6 in zijn definitieve vorm ruimer geformuleerd, dan nog is niet meteen duidelijk hoe het daarin geformuleerde principe toegepast kan worden ten aanzien van een sanctie op grond van de D'Amato Bill genomen. Immers, de Europese bedrijven die door de D'Amato Bill worden geïmplementeerd, kunnen enkel gestraft worden door de president van de Verenigde Staten, onder meer door een verbod om goederen naar de Verenigde Staten te exporteren. In dat geval is het de president die «*de schade heeft veroorzaakt*», en niet een of ander Amerikaans bedrijf zoals bij toepassing van de Helms-Burton Act, zodat in principe de schade op de Amerikaanse president of diens tussenpersoon verhaald zou moeten worden. Het hoeft niet gezegd dat zoiets problematisch is...

Vervolgens bepaalt de derde alinea van artikel 6 dat het Verdrag van Brussel van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslis-

⁶⁴ House of Lords, 7 februari 1978, *Rio Tinto Zinc Corporation and others v. Westinghouse Electric Corporation*, zoals aangehaald door BOUWES BAVINCK-VINK, E., «*Convention sur l'obtention des preuves à l'étranger en matière civile ou commerciale, du 18 mars 1970*», in SUMAMPOUW, M. e.a., *Les nouvelles conventions de La Haye. Leur application par les juges*, III, Dordrecht, Martinus Nijhoff, Antwerpen, Maklu, 1984, 161-162. Zie ook de (anonieme) noot in *I.C.L.Q.*, 1978, 446-450.

⁶⁵ Zie voetnoot 51.

singen in burgerlijke en handelszaken (EEX) van toepassing is op de krachtens dit artikel ingestelde vorderingen. De schade kan aldus worden verhaald op grond van de bepalingen van de afdelingen 2 tot en met 6 van titel II van het verdrag (de artt. 5-18), alsook overeenkomstig artikel 57, derde lid, «door instelling van een rechtsovereenkomst voor een rechter in een Lid-Staat waar de persoon of dat lichaam of een persoon die in diens naam of als tussenpersoon optreedt, activa bezit.» Art. 57, derde lid, waarnaar de derde alinea verwijst, bepaalt dat besluiten van de instellingen van de Europese Gemeenschappen of de nationale wetgevingen die ter uitvoering van deze besluiten geharmoniseerd zijn, onverlet worden gelaten door het EEX-Verdrag, zo zij voor bijzondere onderwerpen de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning of de tenuitvoerlegging van beslissingen regelen.⁶⁶

De vierde alinea bepaalt ten slotte dat het verhaal de vorm kan aannemen van een beslag op en verkoop van activa die de personen, lichamen of namens hen of als tussenpersoon optredende personen binnen de Gemeenschap bezitten, met inbegrip van aandelen in een in de Gemeenschap opgerichte rechtspersoon. Een dergelijk beslag zal in regel uiteraard vereist zijn wil het verhaalsrecht effectief zijn.

Blijkbaar staat in ieder geval vast dat de Europese Commissie, los van dit recht van verhaal, voor zich geen taak weggelegd ziet om compensatie toe te kennen aan ondernemingen die te lijden hebben onder extraterritoriale boycotmaatregelen van derde landen.⁶⁷

De artikelen 7 en 8 van de verordening bevatten vervolgens een aantal uitvoeringsbepalingen. Zo wordt in artikel 7 aan de Commissie een aantal opdrachten toevertrouwd, namelijk kennis geven aan de Raad en het Europees parlement van de gevolgen van de toepassing van de in artikel 1 genoemde wetten en maatregelen, de rechterlijke uitspraken en besluiten waarop de artikelen 4 en 6 van toepassing zijn, publiceren in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen, de toestemming verlenen aan de personen die om een afwijking van het verbod bedoeld in artikel 5 verzoeken, de wetten en maatregelen die in de in artikel 1 van de verordening bedoelde bijlage zijn opgesomd, schrappen of toevoegen, en ten slotte de adressen van de nationale bevoegde instanties bedoeld in artikel 2, in het Publicatieblad bekendmaken.

Artikel 8 bepaalt dan dat voor deze twee laatste taken de Europese Commissie zich zal laten bijstaan door een Comité bestaande uit vertegenwoordigers van de lidstaten, voorgezet door een vertegenwoordiger van de Europese Commissie; het Comité spreekt zich uit met gekwalificeerde meerderheid van stemmen.⁶⁸

De artikelen 9 tot en met 12 bevatten ten slotte een aantal algemene bepalingen en slotbepalingen. Zo wordt in artikel 9 voorgeschreven dat de lidstaten sancties moeten vaststellen voor overtredingen van de relevante bepalingen van de verordening en dat deze sancties doeltreffend en evenredig moeten zijn, en bovendien een preventieve werking moeten hebben. Artikel 10 voorziet in een tussen de Commissie en de lidstaten wederzijdse informatieverplichting betreffende de maatregelen die zijn getroffen ter uitvoering van de verordening, teneinde te voorkomen dat de verordening op een verschillende wijze wordt toegepast.⁶⁹

Voorts moet de aandacht nog gevestigd worden op artikel 11 waarnaar reeds werd verwezen. Dit artikel bepaalt dat de verordening van toepassing zal zijn op: a) natuurlijke personen die ingezetenen van de Gemeenschap en onderdaan van een lidstaat zijn; b) rechtspersonen die zijn opgericht in de Gemeenschap; c) onderdanen van de lidstaten die buiten de Gemeenschap gevestigd zijn en op scheepvaartondernemingen die buiten de Gemeenschap gevestigd zijn en worden gecontroleerd door onderdanen van een lidstaat, indien hun schepen in deze lidstaat geregistreerd zijn overeenkomstig de wetgeving van die lidstaat,⁷⁰ d) andere natuurlijke personen die ingezetenen van de Gemeenschap zijn, tenzij die personen zich bevinden in het land waarvan zij onderdaan zijn, en e) andere natuurlijke personen in de Gemeenschap met inbegrip van haar territoriale wateren en haar luchtruim en op vaartuigen en in luchtvaartuigen die onder de rechtsmacht of controle van een lidstaat vallen, en die beroepshalve optreden.

Ook niet EG-onderdanen die in de Gemeenschap gevestigd zijn, zouden aldus sancties riskeren indien zij het verbod van artikel 5 overtreden. Op die wijze wordt ook vermeden dat natuurlijke personen of rechtspersonen de bescherming van de verordening verkrijgen terwijl hun permanente belangen buiten de Gemeenschap liggen. Hier wordt in het bijzonder gedacht aan personen die normalerwijze in de Verenigde Staten gevestigd zijn.⁷¹ Bovendien wordt in de toelichting bij het voorstel ook de mogelijkheid geopperd om het toepassingsgebied uit te breiden tot personen die gevestigd zijn in een derde land dat identieke of soortgelijke voorschriften kent en dat het toepassingsgebied van deze voorschriften uitbreidt tot personen die in de Gemeenschap gevestigd zijn.⁷²

uitoefening van aan de Commissie verleende uitvoeringsbevoegdheden, *Publicatieblad*, 18 juli 1987, nr. L 197/33.

⁶⁹ Zie p. 3 van de toelichting bij het voorstel: COM(96) 420 def.

⁷⁰ Zie art. 1, 2, van de verordening (EEG) nr. 4055/86 van de Raad van 22 december 1986 houdende toepassing van het beginsel van het vrij verrichten van diensten op het zeevervoer tussen de lidstaten onderling en tussen de lidstaten en derde landen, *Publicatieblad*, 31 december 1986, nr. L 378/1. Artikel 11 van de verordening van 22 november 1996 verwijst hier uitdrukkelijk naar.

⁷¹ Zie p. 3 van de toelichting bij het voorstel van verordening: COM(96) 420 def.

⁷² Zie p. 3 van de toelichting bij het voorstel van verordening: COM(96) 420 def.

⁶⁶ Volledigheidshalve dient hier opgemerkt te worden dat het derde lid van art. 57 ten aanzien van België pas geldt zo het toetredingsverdrag van 26 mei 1989 ook ten aanzien van België van kracht wordt. Dezelfde bepaling is nu voor ons land nog vervat in het tweede lid van art. 57, 1, van het Verdrag. Blijkbaar heeft men dit bij de redactie van artikel 6 van de verordening over het hoofd gezien.

⁶⁷ Dit blijkt uit het antwoord van Europees Commissaris Sir Leon Brittan op de schriftelijke vraag van het Europees parlementslid Wolfgang Nussbaumer. Zie Schriftelijke vraag E-1969/96, *Publicatieblad*, 25 november 1996, nr. C 356/115.

⁶⁸ Zie voor de procedure Besluit 87/373/EEG van de Raad van 13 juli 1987 tot vaststelling van de voorwaarden die gelden voor de

D. EEN EVALUATIE

6. Tot slot van de bespreking van de Helms-Burton Act en van de verordening van 22 november 1996 kunnen de volgende bedenkingen worden gemaakt en conclusies getrokken.

Terwijl op grond van het oorspronkelijk voorstel van verordening een vonnis slechts uitgevoerd kon worden indien het Amerikaanse bedrijf of de Amerikaanse privé-persoon binnen de Europese Gemeenschap bezittingen had, is dit nu niet meer het geval aangezien ook de tussenpersoon of de persoon die in naam van de schadeverwekker optreedt, aangesproken kan worden. Aldus wordt de effectiviteit van de verordening uiteraard vergroot. Maar bij de uitbreiding van dit verhaalsrecht tot tussenpersonen, zijn bij de bespreking van artikel 6 van de verordening reeds kritische bedenkingen gemaakt.

Op dit punt gaat de verordening ook verder dan de Canadese wet die op 9 oktober 1996 door het Canadese Lagerhuis werd aangenomen en die tegen de Helms-Burton Act wilde opkomen. Deze wet, die overigens de vroegere Foreign Extraterritorial Measures Act van 1985 heeft gewijzigd, bepaalt immers dat het verhaal slechts uitgeoefend kan worden tegen *«a person in whose favour the judgment is given»*.⁷³ De Canadese minister van Handel had wel reeds opgemerkt dat deze zogenaamde *«clawback provision»* zoals het verhaalsrecht daar wordt genoemd, niet effectief zou zijn ingeval een Amerikaans bedrijf dat voor een Amerikaanse rechtbank een vonnis had gekregen op grond van de Helms-Burton Act, geen Canadese bezittingen had. Toch werd in de Canadese wet niet bepaald dat ook tussenpersonen van het Amerikaans bedrijf aangesproken konden worden. Het bleek immers dat de meeste Amerikaanse bedrijven die in eigen land op grond van titel III van de Helms-Burton Act een vonnis konden krijgen, toch ook in Canada actief waren⁷⁴ zodat in de meeste gevallen het verhaalsrecht uitgeoefend in Canada, daar ook ten uitvoer zou kunnen worden gelegd. Meteen zou men zich kunnen afvragen of Europese bedrijven die op grond van artikel 6 van de verordening een vonnis hebben gekregen dit ten uitvoer zouden kunnen leggen in Canada indien het Amerikaanse bedrijf dat *«de schade heeft veroorzaakt»* in Canada maar niet in de Europese Gemeenschap voor beslag vatbare bezittingen zou hebben. In dat geval zou de uitbreiding van het verhaalsrecht uit de Europese verordening tot tussenpersonen minder noodzakelijk zijn.

Toch kan aan de effectiviteit van het verhaalsrecht bedoeld in de verordening toch nog worden getwijfeld, meer bepaald indien tegen natuurlijke of rechtspersonen uit de Gemeenschap sancties werden getroffen op grond van de D'Amato Bill, zoals eerder reeds werd vastgesteld. Daar werd toen immers vastgesteld dat de Amerikaanse president voor de schade verantwoordelijk was en dat dus tegen

hem het verhaalsrecht uitgevoerd zou moeten worden, wat uiteraard niet voor de hand ligt.

In ieder geval verhindert deze verodening wel dat een Amerikaans vonnis gegrond op de geviseerde Amerikaanse wetgeving, in de Gemeenschap uitgevoerd wordt.

Naar alle waarschijnlijkheid zal een concreet – en weinig wenselijk – resultaat van de Helms-Burton Act en van de Europese verordening hierin bestaan dat de spanningen in de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Europese Gemeenschap zullen toenemen, veeleer dan dat Cuba zelf onder de toepassing van de Helms-Burton Act te lijden zal hebben. Dit bleek ook het resultaat te zijn van de beslissing van president Reagan in 1982 om – in antwoord op de staat van beleg die in Polen was afgekondigd – te verbieden dat Amerikaanse bedrijven, of de dochterondernemingen van Amerikaanse bedrijven, hun medewerking zouden verlenen aan een project om een pijplijn te bouwen voor de aanvoer van aardgas uit Siberië. Zowel de Franse, de Britse, de Italiaanse als de Duitse regering uitten hiertegen streng protest.⁷⁵ Het lijkt erop dat een en ander op dezelfde manier zal verlopen met de Helms-Burton Act en de Europese verordening. In plaats van een confrontatie tussen de Verenigde Staten en Cuba, zal er eerder een confrontatie tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie plaatshebben, onder meer in het kader van de Wereldhandelsorganisatie. En deze confrontatie tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie heeft niet alleen te maken met de problematiek van extraterritoriale toepassing van wetgeving, maar ook met een andere politieke visie op Cuba. Dit kan zo blijken uit het Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad over Cuba van 2 december 1996 waarin onder meer werd gesteld: *«Het beleid van de Europese Unie is niet veranderingen teweeg te brengen door middel van dwangmaatregelen die ertoe leiden dat de economische moeilijkheden van het Cubaanse volk toenemen»*,⁷⁶ waarmee duidelijk een tegenstelling met het beleid van de Verenigde Staten aan het licht komt. In die zin kan men uiteraard twijfelen aan de effectiviteit van de Helms-Burton Act om te komen tot een democratisch regime in Cuba. Bovendien zullen bedrijven geconfronteerd worden met tegenstrijdige richtlijnen in Amerikaans en EG-recht waardoor de internationale handel bedreigd kan worden.⁷⁷

Toch menen we dat de verordening op een ander vlak nuttig kan zijn. Niet alleen wordt door de verordening een belangrijk politiek signaal gegeven aan de Verenigde Staten, bovendien zal de verordening noodzakelijkerwijze tot gevolg hebben dat een rechtbank in de Europese Gemeenschap zeker geen gevolg zal kunnen geven aan de bepalingen van de Amerikaanse wetgeving waartegen de verordening wil opkomen. Dit is niet alleen van belang wegens het feit dat men zijn twijfels kan hebben bij de Amerikaanse wetgeving *op zich*, maar ook wegens het feit dat een Europese rechter dan aan die Amerikaanse wetgeving als vreemde po-

⁷⁵ LOWENFELD, A.F., o.c., 432-433.

⁷⁶ Gemeenschappelijk Standpunt van 2 december 1996 over Cuba, bepaald door de Raad op grond van artikel J.2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, *Publicatieblad*, 12 december 1996, nr. L 322/1.

⁷⁷ Zie, voor de «kostprijs» van de extraterritoriale toepassing van nationaal recht voor de internationale handel, LANGE, E. en BORN, G., *The extraterritorial Application of National Laws*, Deventer, Kluwer Law and Taxation Publishers, 1987, 34.

⁷³ Zie art. 9(1) Bill C-54, 45 Eliz. II. Verder wordt in deze wet onder meer ook bepaald dat vreemde vonnissen gebaseerd op de Helms-Burton Act in Canada niet zullen kunnen worden erkend of uitgevoerd en dat strafsancities die bestaan op een overtreding van een verbod opgelegd door de Attorney General om een vreemde rechtbank informatie te verstrekken, worden verhoogd.

⁷⁴ Zie: *Canadian Public Policy*, Vol. 1, nr. 24 van 19 juni 1996.

litiewet geen gevolg zal kunnen geven en ze dus niet zal kunnen toepassen.

Ter ondersteuning hiervan menen we de volgende hypothese te kunnen maken. Zoals bekend, voorziet art. 7, 1, van het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (EVO), in de mogelijkheid om gevolg toe te kennen aan de dwingende bepalingen van het recht van een ander land «*waarmede het geval nauw is verbonden, indien en voor zover deze bepalingen volgens het recht van het laatstgenoemde land toepasselijk zijn, ongeacht het recht dat de overeenkomst beheerst.*» Het soort dwingende bepalingen dat in art. 7, 1, EVO is bedoeld, zal voornamelijk uit economische wetgeving stammen. We menen dat sommige bepalingen van de Helms-Burton Act én van de Cuban Democracy Act 1992, principieel ook als dergelijke bepalingen in de zin van art. 7, 1, EVO, beschouwd kunnen worden. Indien de rechtbank zou oordelen dat het «geval» waarover geoordeeld moet worden een voldoende nauwe band met de Verenigde Staten heeft, zou deze wetgeving misschien toegepast kunnen worden. Weliswaar voorziet art. 7, 1, EVO in de mogelijkheid van een belangenafweging door de rechter, aangezien rekening gehouden moet worden met de aard en de strekking van deze bepalingen en met de gevolgen die uit de toepassing of de niet-toepassing ervan zouden voortvloeien (art. 7, 1, in fine, EVO). Nu verwijst section 110 (a) van de Helms-Burton Act uitdrukkelijk naar Section 515.204 van titel 31 van de Code of Federal Regulations, dat inhoudt dat «*the entry of, and dealings outside the United States in, merchandise that (1) is of Cuban origin; (2) is or has been located in or transported from or through Cuba; or (3) is made or derived in whole or in part of any article which is the growth, produce, or manufacture of Cuba*», verboden is.

Veronderstellen we nu bijvoorbeeld een Frans bedrijf dat grondstoffen, zoals suikerriet, invoert vanuit Cuba, en dit in Frankrijk tot suikerklontjes verwerkt, om deze nadien door te verkopen aan een Belgische keten van supermarkten actief op de Amerikaanse markt. Daar wil men deze suikerklontjes op de markt brengen. In het contract tussen het Franse bedrijf en de Belgische supermarktketen, werd gekozen voor de toepassing van bv. Frans recht en voor de bevoegdheid van de Franse rechtbanken. De Franse rechtbank die kennis dient te nemen van een geschil met betrekking tot dat contract, zou misschien geneigd zijn om aan de bovenvermelde bepaling uit de Amerikaanse wetgeving gevolg toe te kennen, en dit krachtens art. 7, 1, EVO zo deze rechtbank van oordeel is dat de voorwaarden van dit artikel vervuld zijn. Of dit effectief ook zal gebeuren, valt wellicht wel te betwijfelen gezien de appreciatiebevoegdheid die dienaangaande bestaat. Er is dus geen sprake van een automatisme. Toch neemt dit niet weg dat de rechtbanken in principe de Amerikaanse wetgeving in dezen toepasselijk kunnen verklaren.⁷⁸

De hypothese kan echter nog verregaander worden geformuleerd. Nemen we opnieuw het Frans bedrijf dat suiker-

riet invoert vanuit Cuba en het in Frankrijk tot suikerklontjes verwerkt. Deze worden aan de Belgische supermarktketen verkocht om op de Belgische markt te worden gebracht. Section 515.204 van titel 31 van de Code of Federal Regulations, waarnaar door Section 110 (a) van de Helms-Burton Act wordt verwezen, verbiedt niet alleen de «*entry*» in de Verenigde Staten, maar ook de «*dealings outside the United States*» van de goederen of grondstoffen die uit Cuba komen. Ook de verhoudingen buiten de Verenigde Staten worden dus aan banden gelegd. Ook nu zou het theoretisch mogelijk zijn dat de Franse rechter op deze overeenkomst waarin bv. voor Frans recht werd gekozen, krachtens art. 7, 1, EVO deze bepaling uit de Amerikaanse wetgeving toepast. Het is hier opnieuw, en zeker meer dan in de eerst gemaakte hypothese, betwifelbaar of de appreciatiebevoegdheid waarover de rechter beschikt, hem deze beslissing zou doen nemen, te meer daar het onwaarschijnlijk is dat dit laatste geval een voldoende nauwe band met de Verenigde Staten kent.

Maar ook al is er een appreciatiebevoegdheid bepaald in art. 7, 1, EVO, dan nog blijkt uit deze hypothesen dat het mechanisme van art. 7, 1, EVO een element van onzekerheid in zich houdt waaronder bepaalde handelsrelaties mogelijk te lijden zullen hebben. Mede om die reden is er reeds elders voor gepleit art. 7, 1, EVO niet toe te passen.⁷⁹ Het feit dat art. 7, 1, EVO de uitdrukking zou zijn van een internationale solidariteit en dat het zou bijdragen tot een internationale beslissingsharmonie,⁸⁰ weegt daar naar onze mening niet tegen op.

Het lijkt ons dat artikel 5 van de verordening van 22 november 1996 tot gevolg moet hebben dat een toepassing via art. 7, 1, EVO van de bovenvermelde bepaling uit de Amerikaanse wetgeving uitgesloten wordt. Ook al lijkt de formulering van artikel 5 in de eerste plaats de zogenaamde «*pre-trial discovery*» te viseren, dan nog kan de rechter niet om het principe heen van de verordening wanneer de belangenafweging van art. 7, 1, EVO zou worden verricht. Alsdan kan dit in ieder geval als een positief gevolg van deze verordening beschouwd worden.

Michael TRAEST
Assistent UFSIA

⁷⁸ Bovendien zou de Belgische supermarktketen ook nog sancties in de Verenigde Staten riskeren.

⁷⁹ TRAEST, M., «Harmonisatie en wederzijdse erkenning in het kader van een Europees overeenkomstenrecht: een grondslagenonderzoek», *T.P.R.*, 1996, 456.

⁸⁰ HAAK, W.E., «Plaats en invloed van 'publiekrechtelijke' regels in het IPR», *WPNR*, 1984, 693; LANDO, O., «Party Autonomy in the EC Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations», in RIGAUX, F. (dir.), *L'influence des Communautés européennes sur le droit international privé des Etats Membres*, Brussel, Bruylant, 1981, 205, en ZHILSOV, A.N., «Mandatory and Public Policy Rules in International Commercial Arbitration», *NILR*, 1995, 114.

RECHTSpraak

ARBITRAGEHOF

12 JULI 1996

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: mevr. Delruelle en de h. Arts

Advocaten: mrs. Snyers, Depré en Bourtembourg

Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Jeugdbescherming – Art. 62 wet van 8 april 1965 – Vrijwillige tussenkomst van de opvangouders

Zoals uitgelegd door de verwijzende rechter, schendt art. 62 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994, de artt. 10 en 11 Gw. in zoverre het de vrijwillige tussenkomst van de opvangouders niet toestaat in een procedure ingesteld voor de jeugdrechtbank op grond van art. 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd.

In de door het Arbitragehof in B.5 gegeven interpretatie impliceert art. 62 van die wet geen verschil in behandeling tussen de oorspronkelijke ouders en de opvangouders en schendt het de artt. 10 en 11 Gw. niet.

Arrest nr. 47/96

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag

Bij vonnis van 20 juni 1995 in zake de procureur des Konings, N. en G., heeft de Jeugdrechtbank te Luik volgende prejudiciële vraag gesteld:

«Is het niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel dat bij de artikelen 10 en 11 van de Grondwet wordt gewaarborgd, dat de personen die onderworpen zijn aan het decreet inzake hulpverlening aan de jeugd, zoals de leefgenoten en de opvangouders die partij zijn bij de overeenkomsten die voor de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd worden gesloten, niet in de zaak worden opgeroepen wanneer de jeugdrechtbank wordt geadieerd op grond van artikel 38 van het vermelde decreet, terwijl de oorspronkelijke ouders wel worden opgeroepen, of dat hun vrijwillige tussenkomst voor die rechtbank onontvankelijk wordt verklaard met toepassing van een procedurewet? Veroorzaken die procedurewet en het decreet niet een discriminatie tussen, enerzijds, de oorspronkelijke ouders en de opvangouders, en, anderzijds, de kinderen die door hun oorspronkelijke ouders worden opgevoed en de kinderen die door hun opvangouders worden opgevoed?»

Het Hof heeft de vraag als volgt geherformuleerd:

«Schendt de bepaling vervat in artikel 62 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994, die voorschrijft dat, behoudens afwijking, de wetsbepalingen betreffende de vervolgingen in correctionele zaken gelden voor de in artikel 63ter, eerste lid, c, bedoelde procedures, niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet door een verschil in behandeling in te stellen, in het kader van een procedure voor de jeugdrechtbank op

grond van artikel 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd tussen, enerzijds, de oorspronkelijke ouders en de opvangouders, en, anderzijds, tussen de kinderen die door hun oorspronkelijke ouders worden opgevoed en de kinderen die door hun opvangouders worden opgevoed, in zoverre, in bovenvermelde procedures, de opvangouders niet in de zaak worden opgeroepen of, met toepassing van artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering, hun vrijwillige tussenkomst niet is toegestaan?»

...

IV. In rechte

...

B.1. Zoals de prejudiciële vraag door het Hof is geherformuleerd, heeft zij betrekking op de bestaanbaarheid met de regels van gelijkheid en niet-discriminatie van de bepaling die vervat is in artikel 62 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994. Dat artikel zou een verschil in behandeling in het leven roepen, in een procedure ingesteld voor de jeugdrechtbank op grond van artikel 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, enerzijds, tussen de oorspronkelijke ouders en de opvangouders, en, anderzijds, tussen de kinderen die door hun oorspronkelijke ouders worden opgevoed en de kinderen die door hun opvangouders worden opgevoed, in zoverre, in een dergelijke procedure, de opvangouders niet in de zaak worden opgeroepen of, met toepassing van artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering, hun vrijwillige tussenkomst niet is toegestaan.

B.2. Artikel 62 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994, bepaalt:

«Behoudens afwijking, gelden voor de in titel II, hoofdstuk II, evenals voor de in de artikelen 63bis, § 2, en 63ter, eerste lid, b, bedoelde procedures de wetsbepalingen inzake burgerlijke rechtspleging, en voor de in titel II, hoofdstuk III, evenals voor de in artikel 63ter, eerste lid, a en c, bedoelde procedures, de wetsbepalingen betreffende de vervolgingen in correctionele zaken.»

Artikel 63bis, § 1, van die wet bepaalt:

«De rechtsplegingsregels bedoeld in dit hoofdstuk, met uitzondering van de artikelen 45.2 en 46, zijn van toepassing op de bepalingen van gerechtelijke bescherming die door de bevoegde instanties zijn uitgevaardigd krachtens artikel 59bis, §§ 2bis en 4bis, van de Grondwet en artikel 5, § 1, II, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.»

Artikel 63ter van die wet bepaalt:

«In de rechtsplegingen bedoeld in artikel 63bis, wordt de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig gemaakt:

a) bij vordering van het openbaar ministerie, met het oog op het bevelen of toelaten van de maatregelen voorzien door deze organen:

- hetzij, in het raam van voorlopige maatregelen, alvorens over de grond van de zaak te beslissen;

- hetzij, in spoedeisende gevallen;

b) bij verzoekschrift door de belanghebbende partij neergelegd ter griffie van de jeugdrechtbank, met het oog op het beslechten van een geschil betreffende een maatregel genomen door de bevoegde instanties, bedoeld in artikel 37, § 2;

c) in de andere gevallen, door vrijwillige verschijning ingevolge een met redenen omklede waarschuwing van het openbaar ministerie of bij dagvaarding op verzoek van het openbaar ministerie, met het oog op een beslissing ten gronde, nadat de partijen hun middelen hebben voorgedragen.

In de gevallen bedoeld in b, worden de partijen opgeroepen door de griffier om te verschijnen op de door de rechter vastgestelde zitting. De oproeping vermeldt het voorwerp van het verzoek. De griffier zendt een afschrift van het verzoekschrift over aan het openbaar ministerie.

In de gevallen bedoeld in c, moeten de dagvaarding of de waarschuwing, op straffe van nietigheid, worden gericht aan de ouders, voogden of degenen die de jongere onder hun bewaring hebben en aan hem zelf indien hij minstens twaalf jaar oud is, alsook aan de personen aan wie, in voorkomend geval, een vorderingsrecht toegekend is.»

De parlementaire voorbereiding van die bepaling vermeldt:

«De aanduiding van de personen aan wie de dagvaarding moet worden gericht, is voorzien in het laatste lid. Het gaat om een bepaling met gemengd karakter, die zowel betrekking heeft op de procedure als op de grond van het recht. Zij heeft betrekking op de grond van het recht in de mate waarin zij bepaalt welke partijen een recht mogen inroepen; zij heeft betrekking op de procedure in de mate waarin zij algemene mechanismen in werking stelt, zoals de bevoegdheid om in rechte op te treden en het ouderlijk gezag.

De voorgestelde tekst vermeldt ook als te dagvaarden personen de minderjarige zelf, vanaf de leeftijd van twaalf jaar, evenals de persoon of personen die het hoederecht uitoefenen, zoals dit reeds voorzien is bij artikel 46 van de wet van 8 april 1965, en voegt er de eventuele andere personen aan toe waaraan door de Gemeenschappen een vorderingsrecht zou worden toegekend, zoals aan de pleegouders» (*Gedr. St., Kamer*, B.Z. 1991-92, nr. 532/1, p. 32).

Artikel 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd vertrouwt aan de rechtbank de zorg toe om maatregelen te nemen ten aanzien van een kind, zijn gezin of zijn leeftijdgenoten, wanneer de lichamelijke of psychische integriteit van dat kind werkelijk en ernstig wordt bedreigd en wanneer een van de personen die de ouderlijke macht uitoefenen of die het kind in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, de hulp van de adviseur weigert of die hulp niet benut. De procedures die in dat kader in werking worden gesteld, zijn bepaald in c) van het eerste lid van artikel 63ter van de bovenvermelde wet.

Artikel 182 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt overigens:

«De zaken die tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbank behoren, worden bij haar aanhangig gemaakt, hetzij door de verwijzing naar de rechtbank overeenkomstig de artikelen 130 en 160 hiervoren, hetzij door een dagvaarding, rechtstreeks aan de verdachte en aan de voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijke personen gedaan door de

burgerlijke partij en, in alle gevallen, door de procureur des Konings, hetzij door de oproeping van de verdachte bij proces-verbaal, conform artikel 216^{quater}.»

B.3. Zoals het door de verwijzende rechter wordt uitgelegd, staat artikel 62 van de wet van 8 april 1965 niet toe dat opvangouders voor de jeugdrechtbank partij zijn, hetzij ambts-halve, hetzij door vrijwillige tussenkomst, in een procedure ingesteld met toepassing van artikel 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd.

Het staat aan de rechter die de vraag stelt de bepaling die daarin aan de orde is, te interpreteren. Het Hof spreekt zich in de eerste plaats uit over de bestaanbaarheid van de aldus uitgelegde bepaling met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.4. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet hebben een algemene draagwijdte. Zij verbieden elke discriminatie, ongeacht de oorsprong ervan: de grondwettelijke regels van de gelijkheid en van de niet-discriminatie zijn toepasselijk ten aanzien van alle rechten en alle vrijheden.

Volgens artikel 22 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, heeft ieder recht op eerbiediging van zijn privé-leven en zijn gezinsleven. Die bepalingen waarborgen het genot van dat recht zowel aan de ouders als aan de kinderen. Zij kunnen ook toepassing vinden op de betrekkingen tussen een kind en zijn opvangouders. Het recht op de eerbiediging van het privé-leven en het gezinsleven houdt voor ieder van de betrokken personen het recht in om te kunnen tussenkomen in een gerechtelijke procedure die gevolgen kan hebben voor zijn gezinsleven. Dat recht op tussenkomst maakt overigens deel uit van de jurisdictionele waarborgen die aan alle burgers worden toegekend en uitdrukkelijk zijn bevestigd bij artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, wanneer een betwisting betrekking heeft op een burgerlijk recht zoals het recht op het gezinsleven.

Dat recht op tussenkomst kan aan de opvangouders niet worden onzegd dan om een van de redenen die bij artikel 8.2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zijn voorgeschreven. Het Hof ziet niet welke verantwoording zou kunnen worden aangevoerd om op een algemene manier en *a priori* aan de opvangouders het recht te ontfangen om tussen te komen in een procedure zoals die welke is bedoeld in artikel 38 van het voormelde decreet van de Franse Gemeenschap.

Zoals het door de verwijzende rechter wordt geïnterpreteerd, schendt artikel 62 van de wet van 8 april 1965 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.5. Het Hof stelt nochtans vast dat artikel 62 van de wet van 8 april 1965 de opvangouders niet noodzakelijk elke mogelijkheid ontnemt om in de zaak te worden opgeroepen en derhalve partij te zijn in de procedures die zijn bedoeld in artikel 63ter, eerste lid, c, aangezien dat artikel 62 uitdrukkelijk bepaalt dat afwijkingen van het beginsel toegelaten zijn en aangezien artikel 63ter zelf een derde lid bevat volgens hetwelk, wanneer de zaak bij de rechtbank aanhangig wordt gemaakt door een dagvaarding, op verzoek van het openbaar ministerie, de dagvaarding of de waarschuwing, op straffe van nietigheid, onder meer moeten worden gericht aan de ouders, voogden of degenen die de jongere onder hun bewaring hebben alsook, in voorkomend geval, aan de per-

sonen aan wie een vorderingsrecht is toegekend. De opvangouders worden in die opsomming beoogd, wat trouwens wordt bevestigd door de reeds geciteerde parlementaire voorbereiding van de wet van 2 februari 1994, waarbij artikel 63ter van de wet van 8 april 1965 is ingevoerd.

In die interpretatie van artikel 62 van de wet van 8 april 1965, gelezen in samenhang met artikel 63ter, derde lid, van die wet, moeten de opvangouders op straffe van nietigheid hetzij gedagvaard, hetzij gewaarschuwd worden: in het eerste geval zijn ze partij in de zaak; in het tweede geval kunnen ze vrijwillig verschijnen.

Aldus geïnterpreteerd brengt artikel 62 van de wet van 8 april 1965 geen verschil in behandeling teweeg tussen de opvangouders en de oorspronkelijke ouders en schendt het de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 10 OKTOBER 1995

Voorzitter: de h. D'Haenens

Rapporteur: de h. Frère

Openbaar ministerie: de h. Goeminne

Straf – Motivering – Verval van recht tot besturen van voertuigen

De rechter in strafzaken, wanneer hij het verval van het recht tot het besturen van o.m. een motorvoertuig uitspreekt, dient, overeenkomstig de artt. 163 en 195 Sv., nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen waarom hij dergelijke straf, waartoe de wet hem vrije beoordeling overlaat, heeft gekozen en de duur ervan te rechtvaardigen.

Door het verval te rechtvaardigen «gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden en het openbaar belang», verwijst de strafrechter naar algemene, niet geïndividualiseerde criteria en vermeldt zodoende niet nauwkeurig de redenen waarom hij dergelijke straf uitspreekt en mitsdien is zijn beslissing niet regelmatig met redenen omkleed.

V.

Overwegende dat de rechter in strafzaken, wanneer hij het verval van het recht tot het besturen van onder meer een motorvoertuig uitspreekt, overeenkomstig de artikelen 163 en 195 van het Wetboek van Strafvordering, nauwkeurig maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen vermeldt waarom hij dergelijke straf, waartoe de wet hem vrije beoordeling overlaat, heeft gekozen en de duur ervan dient te rechtvaardigen;

Overwegende dat de appelrechters het beroepen vonnis bevestigen dat eiser wegens de telastlegging A veroordeelt tot een geldboete van tweehonderd frank gebracht op twintigduizend frank en twee maanden vervangende gevangenisstraf en hem vervallen verklaart van het recht van een motorvoertuig te besturen gedurende een termijn van een maand om, bij inbreuk op artikel 33, § 1, van de Wegverkeerswet, als bestuurder van een voertuig, wetende dat dit voertuig oorzaak van, dan wel aanleiding is geweest tot een ongeval op een openbare plaats, de vlucht te hebben genomen om

zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken, zelfs wanneer het ongeval niet aan zijn schuld te wijten is;

Dat de rechters de straf van verval van het recht een motorvoertuig te besturen laten steunen op de considerans dat «de eerste rechter in alle opzichten terecht (oordeelde) ook wat betreft zijn motivering omtrent het verval van het recht tot sturen»; dat de eerste rechter het door hem uitgesproken verval gerechtvaardigd acht, «gelet op de ernst van het gepleegde feit A, de omstandigheden en het openbaar belang»; dat de appelrechters aldus verwijzen naar algemene, niet geïndividualiseerde criteria, zodoende, niet nauwkeurig de redenen vermelden waarom zij dergelijke straf uitspreken, mitsdien de beslissing niet regelmatig met redenen omkleeden;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 9 SEPTEMBER 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. Bützler

1. Gezinsbijslag – Werknemers – Persoon aan wie de bijslag wordt uitbetaald – Kind geplaatst in een instelling – Betaling van twee derde aan de instelling – Aard van de regel – 2. Kind – Plaatsing in een instelling – Duur – Begrip

1. Krachtens art. 70 Kinderbijslagwet Werknemers wordt de kinderbijslag verschuldigd ten behoeve van een kind dat door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid geplaatst is in een instelling, ten belope van twee derde betaald aan die instelling. Die regel is een op zichzelf staande regel die de toestand van geplaatste kinderen beheerst.

2. Een kind wordt geacht geplaatst te zijn in een instelling zolang de plaatsingsmaatregel niet is ingetrokken.

K.V.B. t/ O.

Gelet op het bestreden arrest, op 12 oktober 1995 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

...

Overwegende dat artikel 70 van de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders bepaalt dat de kinderbijslag verschuldigd ten behoeve van een kind dat door bemiddeling of ten laste van een openbare overheid geplaatst is in een instelling, wordt betaald ten belope van twee derde aan die instelling of particulier;

Dat die regel geen toepassing is van de in artikel 69 van diezelfde wetten bevatte regel dat, indien de moeder niet werkelijk het kind grootbrengt, de kinderbijslag uitbetaald wordt aan de natuurlijke persoon of de rechtspersoon die deze taak vervult, maar een op zichzelf staande regel is die de toestand van de geplaatste kinderen beheerst;

Dat een kind geacht wordt geplaatst te zijn in de zin van artikel 70 van de genoemde wetten, zolang de maatregel niet is ingetrokken;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de plaatsing door de overheid ingetrokken werd op 2 februari 1994; dat het arrest oordeelt dat kinderbijslag vanaf 1 januari 1994 aan verweerder toekomt, op grond dat zij de kinderen vanaf 23 december 1993 heeft grootgebracht en er met «de plaatsing op papier totdat deze plaatsing wordt beëindigd door een beslissing van de bevoegde instantie voor de uitbetaling van kinderbijslag geen rekening kan worden gehouden»;

Dat het arrest aldus de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 9 SEPTEMBER 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaten: mrs. Bützler en Simont

Arbeidsongeval – Vergoeding – Basisloon – Tewerkstelling van minder dan één jaar – Hypothetisch loon – Begrip – Enige functie in onderneming – Vergelijking met andere onderneming

Bij het bepalen van het hypothetische loon van de werknemer die minder dan één jaar in de onderneming is tewerkgesteld, dat berekend wordt op het gemiddelde dagelijks loon van de werknemers met dezelfde beroepskwalificatie, kan geen rekening worden gehouden met het loon voor de arbeid die de getroffene presteerde tijdens de periode waarin hij tewerkgesteld was (art. 36, § 2, A.O.W.).

Indien de functie van de getroffene enig is in de onderneming, vermag de rechter het hypothetische loon te bepalen op grond van het gemiddelde dagelijks loon van drie werknemers met dezelfde functie in een gelijksoortige onderneming.

De P. t/ F.V.

Gelet op het bestreden arrest, op 15 juni 1995 door het Arbeidshof te Gent gewezen;

...

Overwegende dat, volgens artikel 36, § 2, van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, wanneer de werknemer sedert minder dan één jaar in de onderneming of in de functie waarin hij is tewerkgesteld op het ogenblik van het ongeval, werkt, voor de periode die voorafgaat, het hypothetisch loon berekend wordt op het gemiddeld dagelijks loon van de werknemers met dezelfde beroepskwalificatie;

Dat uit die bepaling volgt dat bij het berekenen van het daarin bedoelde hypothetisch loon geen rekening kan worden gehouden met het loon voor arbeid die de getroffene tijdens de periode waarin hij was tewerkgesteld, presteerde;

Overwegende dat het arrest, onder verwijzing naar voornoemd artikel 36, § 2, en nu eiser de enige chauffeur was in het bedrijf, het hypothetisch loon van eiser voor de periode van het referentiejaar tijdens welke hij niet was tewerkge-

steld, bepaalt op grond van het gemiddeld dagelijks loon van drie chauffeurs van een soortgelijk bedrijf, waarvan het arrest op feitelijke gronden oordeelt dat zij dezelfde beroepskwalificatie hebben als die van eiser;

Dat het arrest aldus de aangewezen wetsbepalingen niet schendt;

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 7 OKTOBER 1996

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. De Bruyn

Arbeidsovereenkomst – Studenten – Bewijs – Bewijslast – Wettelijk vermoeden – Weerlegging

Het arrest dat, bij de beoordeling van de weerlegging van het door art. 121 W.A.O. gevestigde vermoeden dat een overeenkomst tussen een werkgever en een student vermoed wordt een arbeidsovereenkomst te zijn, ervan uitgaat dat de bewijslast van de aanwezigheid van een arbeidsovereenkomst berust op de partij die haar vordering op het bestaan van een arbeidsovereenkomst baseert, schendt voormelde wetsbepaling.

R.S.Z. t/ B.V.B.A. E.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 juni 1995 door het Arbeidshof te Antwerpen gewezen;

...

Overwegende dat, krachtens artikel 1352 van het Burgerlijk Wetboek, het wettelijk vermoeden degene in wiens voordeel het bestaat, ontslaat van ieder bewijs;

Dat artikel 121 van de Arbeidsovereenkomstenwet aan het bestaan van een overeenkomst tussen een werkgever en een student, welke benaming aan die overeenkomst ook is gegeven, het vermoeden verbindt dat zulk een overeenkomst een arbeidsovereenkomst is; dat dit vermoeden geldt tot het tegendeel is bewezen, dit is tot bewezen is dat de bedoelde overeenkomst geen arbeidsovereenkomst is;

Overwegende dat het arrest vooropstelt dat eiser, Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, het bewijs dient te leveren dat de overeenkomst tussen verweerder en de student Van C. een arbeidsovereenkomst is; dat het arrest oordeelt dat eiser dit bewijs niet levert;

Dat het arrest weliswaar ook oordeelt dat het vermoeden, bedoeld in voormeld artikel 121, wordt weerlegd door de argumenten en gegevens, aangebracht door verweerder; dat het arrest, om tot dit oordeel te komen, er evenwel van uitgaat dat de bewijslast op eiser rust en dat eiser zich van die last niet heeft gekweten;

Dat het arrest aldus de voormelde wetsbepalingen schendt;

...

NOOT – In het bestreden arrest van het arbeidshof hadden de appelrechters aangenomen dat het vermoeden van art. 121 Arbeidsovereenkomstenwet weerlegd was door de in het arrest vermelde argumenten en gegevens, die evenwel alleen ertoe strekten aan te tonen dat de R.S.Z. het hem door het arbeidshof tevoren opgelegde bewijs van het bestaan van een arbeidsovereenkomst niet leverde.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 5 NOVEMBER 1996

Voorzitter-rapporteur: de h. D'Haenens

Openbaar ministerie: de h. Dubrulle

Advocaat: mr. De Gryse

Vervoer – Personen – Spoor – Binnenlandse dienst – Tarieven – Begrip – Bekendmaking

In art. 12 van de wet van 25 augustus 1891, als vervangen bij art. 165, 2° van de wet van 21 maart 1991, betekent de term «tarieven» niet alleen de toepasselijke vervoerprijzen, maar ook de voorwaarden waaronder die vervoerprijzen worden aangerekend en die hiermee één geheel vormen.

De bekendmaking van het Algemeen Reglement toepasselijk op de reizigers en de personen aanwezig in de instellingen van de spoorweg (A.R.R.) is rechtsgeldig verricht met bericht in het Belgisch Staatsblad.

N.M.B.S. t/ M.

Gelet op het bestreden vonnis, op 28 juni 1995 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Brussel;

...

Overwegende dat de rechters de vordering van eiseres afwijzen en hun beslissing laten steunen op de door eiseres niet betwiste vaststelling dat niet enkel de vervoerprijzen die van toepassing zijn op het personenvervoer in binnenlandse dienst zijn bekendgemaakt met een bericht in het Belgisch Staatsblad, overeenkomstig artikel 13 van de wet van 25 augustus 1891 op de vervoerovereenkomst (boek I, titel VIIbis, hoofdstuk II, van het Wetboek van Koophandel), als vervangen bij artikel 165, 2°, van de wet van 21 maart 1991, maar dat ook op dezelfde wijze is bekendgemaakt het «Algemeen Reglement toepasselijk op de reizigers en de personen aanwezig in de instellingen van de spoorweg» (A.R.R.); dat, naar het oordeel van de rechters, dit laatste reglement slechts geldig kon worden bekendgemaakt door integrale publicatie in het Belgisch Staatsblad overeenkomstig artikel 6 van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en in werking treden van wetten en verordeningen, en artikel 56, § 1, vierde lid, van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken;

Overwegende dat – vóór de wijzigingen ingevoerd bij de wet van 21 maart 1991 – naar luid van artikel 13 van de wet van 25 augustus 1891 (boek I, titel VIIbis, hoofdstuk II, van het Wetboek van Koophandel) de vervoerovereenkomst per

spoor wordt gesloten tegen de prijzen en tegen de voorwaarden van de tarieven en de reglementen die wettelijk zijn bekendgemaakt; dat naar luid van artikel 14 van dezelfde titel, de tarieven die de vervoerprijzen en -voorwaarden van de spoorwegen bevatten, in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt;

Overwegende dat artikel 13 van de wet van 25 augustus 1891 is vervangen bij artikel 165, 2°, van de wet van 21 maart 1991, krachtens hetwelk de tarieven die van toepassing zijn in binnenlandse dienst in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt met berichten; dat artikel 14 van de wet van 25 augustus 1891 bij artikel 165, 6°, van de wet van 21 maart 1991 is opgeheven;

Overwegende dat de term «tarieven» in artikel 13 van de wet van 25 augustus 1891, zoals het is vervangen bij artikel 165, 2°, van de wet van 21 maart 1991, niet enkel betekent de toepasselijke vervoerprijzen, maar eveneens de voorwaarden waaronder deze vervoerprijzen worden aangerekend en die hiermee één geheel vormen;

Overwegende dat het «Algemeen Reglement toepasselijk op de reizigers en de personen aanwezig in de instellingen van de spoorweg» (A.R.R.), waarop de vordering van eiseres is gesteund, behoort tot de «tarieven die van toepassing zijn op het personenvervoer in binnenlandse dienst» in de zin van artikel 13 van de wet van 25 augustus 1891, zoals het werd vervangen bij artikel 165, 2°, van de wet van 21 maart 1991;

Dat hieruit volgt dat de bekendmaking van dit Algemeen Reglement (A.R.R.) met bericht in het Belgisch Staatsblad rechtsgeldig is;

Dat het middel gegrond is;

...

HOF VAN BEROEP TE GENT

6e KAMER – 2 MEI 1994

Voorzitter: de h. Decorte

Raadsheren: de hh. Desmet en Van Damme

Openbaar ministerie: de h. Cool

Advocaten: mrs. Beelen en Duyck

Wegmaking van in beslag genomen goederen – Eigendomsrecht

De bedrieglijke ontdraging van in beslag genomen goederen vereist niet dat de beslagene een eigendomsrecht over de in beslag genomen goederen bezit.

Verplaatsing van de goederen is niet vereist. Voldoende is dat de schuldenaar zich te kwader trouw van het bezit heeft ontdaan en zodoende aan zijn schuldeisers de zekerheid heeft ontnomen die het beslag hun gaf met het oog op de inning van hun schuldvorderingen.

N.V. G. t/ D.

De bedrieglijke ontdraging van in beslag genomen goederen veronderstelt niet noodzakelijk dat de beslagene over de voorwerpen een eigendomsrecht bezit.

De wegmaking of vernietiging van in beslag genomen voorwerpen wordt in ruime zin geïnterpreteerd. Er wordt zelfs niet eens vereist dat de goederen verplaatst worden. Volgende is dat de schuldenaar zich te kwader trouw van het bezit ervan ontdaan heeft en zodoende aan zijn schuldeisers de zekerheid ontnomen heeft, die het beslag hen gaf met het oog op de inning van de schuldvorderingen.

Het criterium om uit te maken of er al dan niet sprake kan zijn van de ontzaking is gelegen in het al of niet bestaan van de mogelijkheid voor de schuldeisers om de uit een beslag voortvloeiende private rechten uit te oefenen. Als ontzaking is dan ook elke handeling te beschouwen waardoor de uitoefening van voormelde rechten worden verlamd of tenietgedaan.

De wet vereist dat de ontzaking gepaard gaat met een bijzonder moreel bestanddeel, namelijk het bedrieglijk opzet van de dader. Algemeen opzet volstaat niet.

Artikel 507, eerste lid, Strafwetboek stelt expliciet als voorwaarde voor het bestaan van het misdrijf dat de ontzaking dient te zijn geschied in het belang van de beslagene.

De beslagene, zonder eigenaar te zijn van de in beslag genomen voorwerpen, kan er met andere woorden belang bij hebben de goederen weg te maken of te vernietigen.

Op grond van voormelde beginselen, mede gelet op de door beklaagde D. in de loop van de strafinformatie afgelegde verklaringen, is ook de te last legging C voor het Hof bewezen.

Het zij herhaald dat het van geen belang is te weten in hoeverre voornoemde beklaagde op 23 juni 1989, de datum waarop op zijn bedrijf 137 runderen werden in beslag genomen, eigenaar was van diezelfde runderen.

De gegevens van het voorliggend strafdossier houden weliswaar voldoende, ernstige, gewichtige en met elkaar overeenstemmende vermoedens in waaruit besloten moet worden dat D. niet heeft belet dat diezelfde runderen van zijn bedrijf werden weggehaald.

Ontegenzeggelijk heeft beklaagde D. zich geenszins bekommerd omtrent de rechten van zijn belangrijkste schuldeiser, de N.V. G.

NOOT – Zie ook Ph. Traest, *Ontzaking van in beslag genomen goederen*, nr. 18 in *Comm. Strafr.*

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER – 13 FEBRUARI 1996

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheren: de hh. Hulpiau en Peeters

Advocaten: mrs. Verhelst en Vandecasteele

Faillissement – Tegenwerpbaarheid verkoop onroerend goed – Niet overgeschreven verkoopakte – Curator – Taak

De curator kan in de uitoefening van zijn gerechtelijk mandaat opwerpen dat een vóór het faillissement door de gefailleerde gesloten verkoopovereenkomst betreffende een onroerend goed wegens afwezigheid van tijdige overschrijving van de verkoopakte niet aan de gezamenlijke schuldeisers kan worden tegengeworpen.

N.V. P. t/ Faill. N.V. H.

Overwegende dat appellante een kredietopening had toegestaan aan de gefailleerde, de N.V. H.;

Overwegende dat tot zekerheid van deze schuld appellante onder meer een pand op de handelszaak van de gefailleerde verkreeg waarvan de regelmatigheid niet betwist wordt;

Overwegende dat na realisatie van de verstrekte zekerheden de schuldvordering van appellante uiteindelijk nog 16.179.491 fr. in hoofdsom bedraagt;

Overwegende dat bij onderhandse akte van 11 oktober 1991 de gefailleerde haar onroerend goed (nijverheidscomplex) verkocht aan de B.V.B.A. N. voor de prijs van 9.500.000 fr.;

Overwegende dat de N.V. H. failliet werd verklaard op 31 oktober 1991 zonder dat de bewuste verkoopovereenkomst werd overgeschreven op het hypotheekkantoor;

Overwegende dat appellante primair stelt dat ten tijde van de faillietverklaring de gefailleerde een schuldvordering bezat ten opzichte van de koper van het onroerend goed, de B.V.B.A. N., tot betaling van de verkoopprijs, 9.500.000 fr., en dat deze schuldvordering deel uitmaakte van de handelszaak; dat zij van oordeel is dat haar voorrecht als pandhoudende schuldeiser zich ook uitstrekt tot die schuldvordering;

Overwegende dat de curators, ervan uitgaande dat de onderhandse verkoopovereenkomst hun en/of de massa niet tegengeworpen kon worden, gehandeld hebben alsof het onroerend goed inkwestie nog steeds tot het vermogen van de gefailleerde behoorde; dat zij machtiging vroegen en kregen om het onroerend goed te verkopen; dat het onroerend goed verkocht werd aan de B.V.B.A. N. tegen de verkoopprijs van 9.500.000 fr.;

Overwegende dat appellante stelt dat hiermee de curators in feite uitvoering hebben gegeven aan de onderhandse koop-verkoopovereenkomst die de gefailleerde reeds had gesloten en zich deze overeenkomst hebben toegeëigend; dat zij aanspraak maakt op de afgifte van de door de curators ontvangen koopprijs op grond van haar voormeld voorrecht als pandhoudende schuldeiser;

Overwegende dat de curators in hun verweer niet betwisten dat het voorrecht van de pandhoudende schuldeiser zich principieel uitstrekt tot de schuldvordering (betaling van de verkoopprijs) die voortspuit uit de door de gefailleerde gesloten verkoopovereenkomst; dat zij blijken te aanvaarden dat een dergelijke schuldvordering deel uitmaakt van het pand op de handelszaak;

Overwegende dat hun verweer gebaseerd is op de bewering dat zij als «derden» beschouwd dienen ten aanzien van deze overeenkomst die hun, bij gebreke aan overschrijving, niet tegengeworpen kan worden zodat zij zich niet om het bestaan van de schuldvordering voortvloeiend uit de overeenkomst hoeven te bekommeren;

Overwegende dat de curator een gerechtelijk mandataris is die belast is met het beheer, de wedersamenstelling, de vereffening en de verdeling van het vermogen van de gefailleerde;

Overwegende dat de curator het vermogen van de gefailleerde aantreft in de toestand en de samenstelling ervan ten tijde dat het faillissement wordt uitgesproken;

Overwegende dat tot dit vermogen o.m. behoren de schuldvorderingen (of schulden) voortvloeiend uit rechtshandelingen verricht door de gefailleerde;

Overwegende dat de curator te dezen niet als een «derde» beschouwd kan worden ten aanzien van de litigieuze onderhandse verkoop; dat hij, buiten de gevallen waarin hij krachtens de wet de gefailleerde of de massa vertegenwoordigt (hetgeen in casu niet het geval is), geen enkel (persoonlijk) belang heeft bij de betrokken rechtshandelingen;

Overwegende dat aan de curator wel de macht werd toegekend om bepaalde (rechts)handelingen verricht door de gefailleerde als nietig aan te vechten of de niet-tegenwerpbaarheid ervan aan de boedel in te roepen overeenkomstig art. 445 e.v. WKh.;

Overwegende dat slechts vastgesteld kan worden dat geïntimeerden te dezen de onderhandse verkoopovereenkomst gesloten door de gefailleerde niet hebben aangevochten op grond van genoemde wetsbepalingen;

Overwegende dat de curators bij de uitoefening van hun voormeld mandaat rekening moesten houden met de rechten van de schuldeisers en eventueel mogelijke conflicten die zich tussen de schuldeisers (zullen) voordoen moesten voorzien;

Overwegende dat te dezen de betwisting die er tussen appellante (als pandhoudende schuldeiser) en de overige schuldeisers met betrekking tot de litigieuze verkoop door de gefailleerde zou ontstaan, patent was; dat deze schuldeisers wel degelijk als «derden» dienen te worden beschouwd met betrekking tot de onderhandse verkoopovereenkomst; dat in tegenstelling tot appellante zij er belang bij hebben dat gehandeld wordt alsof deze verkoop niet plaats had gevonden;

Overwegende dat naar gelang van het ingenomen standpunt de vereffening van het vermogen van de gefailleerde zich anders aandient; dat, indien het standpunt van appellante gevolgd zou moeten worden, dit de bekrachtiging van de onderhandse overeenkomst meebrengt zodat geïntimeerden, vaststellende dat het onroerend goed het vermogen van de gefailleerde reeds had verlaten, enkel nog tot taak hadden de authentieke verkoopsakte te laten verlijden en de koopsom uit te keren aan de gerechtigde schuldeiser, te dezen appellante; dat, in het andere geval, geïntimeerden zouden moeten handelen alsof het onroerend goed nog tot het vermogen van de gefailleerde behoort en de (wettelijk voorziene) procedure volgen om het onroerend goed te verkopen en de koopsom te verdelen onder de gerechtigde schuldeisers, te dezen de massa van schuldeisers;

Overwegende dat hieruit volgt dat de tegenstrijdigheid van belangen tussen de schuldeisers onderling weerslag heeft op de manier waarop het vermogen van de gefailleerde dient te worden vereffend; dat geïntimeerden derhalve niet het opstellen van een voorstel van verdeling konden afwachten alvorens een standpunt in te nemen;

Overwegende dat geïntimeerden in de uitoefening van hun taak dan ook terecht rekening hebben gehouden met dit conflict en, zonder daarom de schuldeisers te vertegenwoordigen, een standpunt hebben ingenomen met betrekking tot de rechten van appellante enerzijds en de rechten van de overige schuldeisers anderzijds;

Overwegende dat het door geïntimeerden ingenomen standpunt, gebaseerd op de niet-tegenwerpbaarheid van de onderhandse verkoop, juist is; dat met het oog op de vereffening en de verdeling van het vermogen van de gefailleerde geïntimeerden er terecht vanuit zijn gegaan dat t.o.v. de schuldeisers, wier goede trouw niet ter discussie wordt ge-

steld, appellante zich niet op de onderhandse en niet overgeschreven verkoopakte kan beroepen om haar voorrechten op de koopsom te doen gelden (art. 1 Hyp.W.); dat er door appellante geen wettige redenen van voorrang bewezen worden om de prijs niet onder de schuldeisers naar evenredigheid van hun vordering te verdelen (art. 8 Hyp.W.);

NOOT – *Het Janushoofd van de curator*

1. De juridische aard van de positie van de curator heeft al veel pennen in beweging gebracht. De klassieke opvatting gaat uit van de figuur van de vertegenwoordiging. De vertegenwoordiging van de gefailleerde wordt verklaard door de «buitenbezitstelling» waardoor de gefailleerde van rechtswege het beheer over zijn vermogen verliest. De vertegenwoordiging van de gezamenlijke schuldeisers is dan het gevolg van de schorsing van hun individuele executierechten. Hiertegen wordt telkens opgeworpen dat de curator rechten en bevoegdheden uitoefent die niet aan de vertegenwoordigden kunnen zijn ontleend. Volgens sommigen vertegenwoordigt hij zowel de gefailleerde als de schuldeisers. Volgens anderen is de curator nu eens de vertegenwoordiger van de gefailleerde, dan weer een vertegenwoordiger van de concurrente schuldeisers. Volgens nog anderen moet de curator worden beschouwd als een gerechtelijk mandataris die zijn rechten en bevoegdheden put uit de wet, of geldt de boedel als een «Sondervermogen» waarover de curator als bewindvoerder is aangesteld met het oog op het bestuur en de vereffening (zie hierover o.m. Ph. Gérard, «Observation sur la nature juridique des dettes et des créanciers de la masse des créanciers en cas de faillite», *R.C.J.B.*, 1986 (714), 727, nrs. 15 e.v.; A. Discart 'Het mandaat van de curator van een faillissement», *R.W.*, 1964-65, 897-908; A.Ch. Van Gysel, *Les masses de liquidation en droit privé*, Brussel, 1994, 433 e.v.; I. Verougstraeten, *Manuel du curateur de faillite*, Brussel, 1987, 51, nrs. 49 e.v. Voor het Nederlandse recht o.m. H.C.F. Schoordijk, «Als vertegenwoordiger van wie treedt de faillissementscurator op?», in *Goed en trouw*, Zwolle, 1984, 531-542). Ook wat de concrete uitwerking betreft van zijn bevoegdheden bestaat er evenmin eenstemmigheid. Zo wordt door een gedeelte van de rechtsleer kritiek geuit op de mogelijkheid voor de curator om, buiten de door de wet genoemde gevallen, in rechte op te treden ter bescherming van de gemeenschappelijke belangen van de schuldeisers (C. Van Buggenhout, «Overname van ondernemingen in moeilijkheden», in *Schuldeisers en ondernemingen in moeilijkheden*, 1994, (185), 191 e.v.; Id., «De rechtspositie van de curator in het faillissementsrecht», in *Handels-, economisch en financieel recht*, Gent, 1995, 27 e.v.; Ph. Colle, «Recente ontwikkelingen in het faillissementsrecht», in *Handels-, economisch en financieel recht*, Gent, 1995, 1 e.v.). Ook het bovenstaand arrest getuigt van deze controverse. Volgens de genoemde auteurs kan de curator niet beschouwd worden als een derde die de door de gefailleerde vóór het faillissement verrichte rechtshandelingen ter zijde kan schuiven op grond van de niet-naleving van de voorschriften met het oog op de tegenwerpbaarheid ervan. Aldus dient de curator een onderhandse verkoop van een onroerend goed te respecteren ook al is de publiciteit uit art. 1 Hyp.W. niet nageleefd. Aangezien hij noch de schuldenaar, noch de schuldeisers vertegenwoordigt, kan hij zich, zo schrijft Colle (*o.c.*, 14, nr. 17), bezwaarlijk op enige vertegenwoordiging beroepen om de niet-tegenwerpbaar-

heid op te werpen van rechtshandelingen door de gefailleerde verricht vóór de faillietverklaring.

2. In het geannoteerde arrest wordt die vraagstelling – in navolging van de heersende opvatting – terecht anders beantwoord. Hoe kan dit worden verklaard? Een faillissement geldt als een collectief beslag. Een beslag moet beschouwd worden als een recht met zakelijke werking (zie nader *A.P.R.*, tw. *Beslag*, 26-27, nrs. 41-43). De beslagene verliest immers de bevoegdheid om nog ten nadele van de beslagleggende schuldeisers te beschikken. Verder zijn de schuldeisers gerechtigd om tot de uitwinning van het vermogen over te gaan en de beslagen goederen over te dragen op de koper in de toestand waarin die zich bevonden ten tijde van het beslag. Blijft de gefailleerde eigenaar van zijn vermogen, dan is dit eigendomsrecht thans bezwaard door het beslagrecht van de gezamenlijke schuldeisers. Hij geldt enkel nog als «beslagen» eigenaar. De «volle» eigendom van de boedel komt toe aan de gefailleerde en de concurrente schuldeisers tezamen. Door het faillissement kunnen de concurrente schuldeisers hun executierechten echter niet meer verder uitoefenen. Die bevoegdheid komt voortaan enkel nog toe aan de curator. Aldus worden de bevoegdheden van gefailleerde en schuldeisers verenigd in de persoon van de curator. «De wettelijke vereniging van schuldeisers en gefailleerde gezamenlijk, wordt – daarin vertoont zich juist haar ware eenheid – vertegenwoordigd door de curator», zo schrijft de Nederlandse auteur Eggens («Over de vertegenwoordigingspositie van de faillissementscurator», *W.P.N.R.*, 1940, nr. 3684, 330). Het aannemen van een vertegenwoordigingsbevoegdheid zowel van de gefailleerde als van de schuldeisers werkt dus niet bevreemdend.

3. De curator, zo vervolgt Eggens, moet beschouwd worden als een bewindvoerder en een vertegenwoordiger van het geheel der vermogensrechten dat in het faillissement toekomt aan het geheel der gezamenlijke gerechtigden tot de failliete boedel. In die zin wordt door een gedeelte van de rechtsleer de taak van de curator omschreven als die van een bewindvoerder die aan het hoofd is gesteld van het vereffeningsbewind over de failliete boedel. Zijn bewind draagt dan – net zoals dat van een gerechtsdeurwaarder of de notaris na uitvoerend beslag – het kenmerk van een «neutraal» handelen wegens de tegenstrijdige rechten en belangen ten aanzien van de boedel (W. Van Gerven, «Naamloos of neutraal handelen», *Album F. Van Goethem*, 1964, 179-183; Id., *Bewindbevoegdheid*, Brussel, 1962, 179, nrs. 129 e.v.). Deze benadering is ook terug te vinden in de recente rechtspraak van het Hof van Cassatie. Volgens het hof wordt het beheer van de failliete boedel toevertrouwd aan de curator die als gerechtelijke lasthebber de bij de wet bepaalde machten uitoefent in het belang zowel van de gezamenlijke schuldeisers als van de gefailleerde (Cass., 1 december 1989, *R.W.*, 1989-90, 1260; Cass., 16 februari 1995, *R.W.*, 1995-96, 88; zie hierover o.m. Van Gerven, W., *Handels- en economisch recht*, 1, A, (door Verougstraete en Van Schoubroeck), 257, nr. 233).

Geldt de curator als een bewindvoerder die zijn bevoegdheid put uit de wet, dan dient echter voor ogen te worden gehouden dat dit bewind in de eerste plaats strekt ter voldoening van de schuldeisers. De positie van de curator moet derhalve steeds tegen deze achtergrond worden gezien. Om die reden komt het de curator dan ook toe om de niet tegenwerpbaarheid van vóór het faillissement verrichte rechts-

handelingen aan te vechten wanneer die in strijd komen met het «beslagrecht» van de schuldeisers.

Eric Dirix

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

10e KAMER – 30 MAART 1995

Voorzitter: de h. Debrye

Rechters: mevr. Verellen en de h. Vandenberg

Openbaar ministerie: de h. Strauven

Advocaat: mr. Siffert

Verjaring – Strafzaken – Stuiting – Minnelijke regeling

Een voorstel tot minnelijke regeling van het openbaar ministerie gericht aan de beklaagde, stuit de verjaring van de strafvordering niet.

D.

Overwegende dat de laatste nuttige stuitingsdatum van de verjaring van de strafvordering, de terugzending is van het P.V. nr. 186/94 van het politieparket te Aarlen naar Leuven op 27 januari 1994,

Overwegende dat conform art. 22 Voorlopige Titel – Strafvordering, enkel daden van onderzoek of daden van vervolging de verjaring kunnen stuiten;

Overwegende dat daden van onderzoek alle daden zijn die door een bevoegd persoon worden verricht en die ertoe strekken gegevens te verzamelen om het dossier op gebruikelijke wijze samen te stellen en de zaak in staat van wijze te brengen (R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, p. 71);

Overwegende dat in casu het schrijven van het openbaar ministerie aan de benadeelde de dato 25 juli 1994, waarin het vraagt of de schade al of niet reeds vergoed werd, niet als een daad van onderzoek beschouwd kan worden nu dit schrijven erop gericht is een voorstel tot minnelijke regeling te overwegen;

dat een voorstel tot minnelijke regeling vanwege het openbaar ministerie de verjaring niet stuit (Cass., 19 februari 1992, *Arr. Cass.*, 1991-92, nr. 321);

dat een vóórvoorstel tot minnelijke schikking waarbij het openbaar ministerie aan de verdachte laat weten dat een minnelijke regeling overwogen zou kunnen worden als alle schade vergoed is, de verjaring van de strafvordering niet stuit (R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, p. 78);

dat uit het dossier niet blijkt dat het openbaar ministerie de politie opdracht gaf na te gaan of de schade vergoed werd;

Overwegende dat het bericht van het openbaar ministerie, toegezonden aan de politiecommissaris te Haacht op 16 september 1994, met verzoek aan de benadeelde de zittingsdatum ter kennis te brengen, evenmin de verjaring stuit;

Overwegende dat de strafvordering vervallen is door verjaring nu er sinds 27 januari 1994 meer dan één jaar verlopen is zonder dat er een schorsing van de verjaring was;

...

NOOT – *De minnelijke regeling en de verjaring van de strafvordering*

1. Het voorstel tot minnelijke regeling van het openbaar ministerie stuit de verjaring niet: het is geen daad van strafvervolgung (Cass., 20 november 1979, *Pas.*, 1980, I, 366; Cass., 19 februari 1992, *Pas.*, 1992, I, 544; R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, p. 78; G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, II, 158).

2. Daarentegen zijn alle daden van opsporing en alle daden die ertoe strekken om het strafdossier samen te stellen, op voorwaarde dat ze door een bevoegd persoon worden verricht, van dien aard dat ze de verjaring van de strafvordering stuiten.

Het kantschrift van de procureur des Konings waarin opdracht wordt gegeven de beklaagde te verhoren of de benadeelde te ondervragen over de regeling van de schade, over de duur van de arbeidsongeschiktheid of over de omvang van de averij, stuit ongetwijfeld de verjaring van de strafvordering.

3. Te dezen weigert de rechtbank het schrijven van de procureur des Konings in aanmerking te nemen omdat hij vroeg of de schade was geregeld in het raam van een «voorstel tot minnelijke regeling».

Als we de redenering van de strafrechter volgen, dan hangt de stuiting louter af van de bedoeling van het openbaar ministerie. Overweegt de procureur des Konings een minnelijke regeling, dan wordt er geen acht geslagen op de stuitende kracht van zijn kantschrift... Deze interpretatie lijkt ons geen steun te vinden in de wet of in enige andere wetsbepaling.

4. De Correctionele Rechtbank te Leuven heeft ook geen oog voor de stuitende kracht van het bericht dat het openbaar ministerie aan de politiecommissaris toezond met verzoek de benadeelde de zittingsdatum ter kennis te brengen. Deze kennisgeving heeft veel weg van een dagvaarding (officiële kennisgevingen hoeven niet noodzakelijk bij gerechtshandelingen te geschieden).

Ook het bericht van de politiecommissaris om te melden dat hij de kennisgeving heeft uitgevoerd stuit de verjaring (cf. Cass., 20 juli 1976, *Pas.*, 1976, I, 1194).

In de kersentijd hoeven de eksters geen oorbellen te roven...

A. Vandeplass

VREDEGERECHT TE ROESELARE

2 JUNI 1995

Rechter: de h. Nolf

Advocaten: mrs. Crabeels, Vandelacluze, Lefère, Lodewijk en Strubbe

Hinder – Eerstingebruikneming – Weerslag op aansprakelijkheid – Hoge blinde platenmuur op hoek van uitrit – Belemmering van uitzicht van nabuur en gevaar voor verkeersveiligheid – Gedeeltelijke verwijdering

De omstandigheid dat iemand een onroerend goed als eerste in gebruik heeft, belet niet dat hij wegens bovenmatige buurhinder aansprakelijk kan worden gesteld.

De aanwezigheid, op de hoek van de uitrit van een privé-woning, van een hoge blinde platenmuur, waardoor de nabuur, die met zijn auto zijn uitrit verlaat, geen uitzicht naar rechts heeft, vormt, rekening houdende met de actuele lokale verkeersdruk, een permanent en kritiek gevaar voor uiterst zware ongevallen. Daarom is de gedeeltelijke verwijdering van deze muur een absolute noodzaak.

De privacy van de eigenaars van deze muur kan worden gevrijwaard door een andere aanleg van de voortuin en bijbehorende parking, die gepaard gaat met de gedeeltelijke verwijdering en verlaging van deze muur.

S. en L. t/ L., D. en V.

1. Bij dagvaarding van 18.11.1994 overwogen aanleggers dat zij eigenaars zijn van het pand gelegen te Gits van waarop zij uitweg nemen naar de openbare weg over een (uitrit) die paalt aan de eigendom van verweerders.

Deze laatsten houden op de hoek van deze uitrit een hoge blinde platen muur in stand, waardoor het uitzicht op de openbare weg, voor aanleggers ernstig wordt belemmerd, in die mate dat zij «niet zonder groot gevaar de drukke openbare weg kunnen oprijden».

Aanleggers benadrukken dat zij een gehandicapte zoon hebben, wiens veiligheid eveneens in gevaar gebracht wordt door de onoverzichtelijke situatie.

Aanleggers vorderden dan ook dat gezegd wordt dat verweerders gehouden zijn om hun platen muur, die de hoek vormt tussen de straat enerzijds en de verharde uitrit van aanleggers anderzijds, neer te halen en te slopen (...)

2. Bij verzoekschrift van 9 december 1994 zijn de partijen D.-V. vrijwillig tussengekomen op de overweging dat bij notariële akte van 6 december 1994, het goed aan hen overgedragen werd.

...

5. Bij die gelegenheid (plaatsopneming) is van het volgende akte genomen:

«Tegen de perceelsgrens met aanleggers hebben vrijwillig tussengekomende partijen hun zithoek van hun keuken ingericht met uitzicht oostwaarts op de in hoekvorm uitgebouwde muur. Zij vrezen een beperking van hun privacy indien deze aan de straat gedeeltelijk verlaagd wordt.

De straat is een eerder landelijke weg, met een breedte van 3,60 m., met een gootsteen aan beide zijden van 30 cm.

De vrijwillig tussengekomende partij wil haar uitrit verbreden door het wegnemen van de aarden middenstrook zodat een uitgang over een breedte van 6,30 m. ontstaat.

Aanlegger laat gelden dat hij op zijn erf met zijn vrachtwagen niet kan draaien zodat hij achteruit moet uitrijden. Zijn uitweg is 3,5 m. breed.

Aanlegger heeft de haag langs zijn uitweg lager gesnoeid vanaf een afstand van twee meter (vertrekkend van) de asfaltwegrand».

...

10. Op aanleggers rust de last van het bewijs van de omstandigheden waardoor zij «bezwaren zouden ondergaan welke de gewone maat van de verplichtingen van het nabuurschap overtreffen», zodat zij van verweerders (in tussengekomst) maatregelen zouden mogen verwachten, om stoort-

nissen te vermijden, welke die maat te boven gaan (Cass., 7 april 1960, *Arr. Cass.*, 1949, 242).

Deze stoornis betreft een verbreking van het evenwicht in de gewone buurschapsnadelen, in acht genomen de «eenmaal tussen de eigendommen vastgestelde betrekkingen, rekening houdende met de uit de buurschap voortvloeiende normale lasten» (Cass., 6 april 1960, *Arr. Cass.*, 1960, 722).

De omstandigheid dat, in bepaalde rechtspraak, de aansprakelijkheid van wie het eerst gebruik had, volledig uitgesloten werd, maakt het niet mogelijk de factor van de eerste ingebruikneming als dusdanig een doorslaggevende rol toe te kennen.

Het vonnis van Rb. Gent, 21 februari 1963, (*R.W.*, 1962-63, 2060, geciteerd in *Het onroerend goed in de praktijk*, deel 1, p. I.D.3-8, gerangschikt onder het standpunt van de eerste ingebruikneming), huldigt als dusdanig de theorie in kwestie niet principieel.

Het stelt enkel in het verlengde van de hierboven geciteerde cassatiearrest dat «uit het door artikel 544 B.W. vooropgestelde beginsel eveneens volgt dat, indien het recht op een dergelijk gebruik van de eigendom voor iedere eigenaar gelijkwaardig is, zulks niet belet dat de in concreto tussen naburen te ondergane buurstoornissen kunnen verschillen naargelang het concrete voorkomen van hun respectieve eigendommen».

De rechtbank besloot dat «grotere stoornissen daarom niet te beschouwen zijn als een tekortkoming aan de rechten van de eigenaar, zolang de stoornissen in verhouding blijven tot de noodwendigheden van de eigendom waaruit zij voortspruiten, en zolang zij de perken van een normale door de nabuur te dulden stoornissen niet te buiten gaan».

In het geciteerde geval diende de nabuur restauratiewerken te ondergaan van een aanpalend historisch gebouw, nu deze werken «niet tot doel hadden de betemming van de naburige eigendom te veranderen, of er een ander uitzicht aan te geven, doch integendeel alleen beogen het oorspronkelijk bouwwerk veilig en ongeschonden te bewaren».

Enige overschrijding der normaal door de nabuur te verwachten stoornissen werd dan ook niet aanvaard, nu «die werken zijn afgemeten aan en overeenstemmen met de concrete aard en bestemming van het gebouw en dus ook stroken met een normaal en gewettigd gebruik en genot ervan».

In hetzelfde overzicht van rechtspraak wordt het geval geciteerd van een «gestoorde nabuur» die een lagere prijs voor zijn eigendom heeft betaald, wegens de te verwachten hinder – een specifiek gegeven dat evenmin de factor van de eerstz ingebruikneming laat bepleiten, nu in dat geval de stoornis in kwestie reeds «anterieur vergoed» werd.

De rechtsvinding heeft er dan ook in de laatste vijftig jaar toe geleid dat het begrip tot zijn juiste proportie teruggebracht werd, door vergoeding van bovenmatige burenhinder, buiten elke schuld toe te staan op grond van algemene rechtsbeginselen, die onder meer hun uitdrukking vinden in het huidige artikel 16 van de Grondwet (zie het overzicht van het betreffende rechtsvindingsproces in Van Gerven, *Begin-selen van Belgische privaatrecht*, deel I, n°3).

De vraag blijft bijgevolg enkel of er van stoornis sprake is, en/of deze buitenmatig voorkomt.

11. De omstandigheid dat de platenmuur reeds meer dan dertig jaar geleden opgericht werd, sluit niet uit dat dit gegeven in de huidige situatie van het lokale verkeersgebeuren aanleiding zou geven tot een gevaar dat aanleggers re-

delijkerwijze zouden mogen verwachten niet verder te hoeven ondergaan in verhouding tot het belang dat de vrijwillig tussenkomende partijen rechtmatig zouden kunnen laten gelden bij het behoud van de muur.

Verweerders en vrijwillig tussenkomende partijen betogen weliswaar terecht dat het uitzicht vanop de uitrit van aanleggers naar links toe onbeperkt is, en dat wie met een fiets, rolstoel of te voet de uitrit wenst te verlaten, zich uiterst links daarvan kan opstellen om over enig uitzicht naar rechts toe te beschikken.

Dit neemt echter niet weg dat van uitzicht naar rechts voor een bestuurder van een autovoertuig die de uitrit verlaat, geen sprake is: ook de omstandigheid dat de bestuurder links gezeten is, belet niet dat, om enig minimaal uitzicht op de weg te krijgen, deze daadwerkelijk moet opgereden worden, met als gevolg dat een botsing met een aankomend voertuig in praktisch alle gevallen onvermijdelijk is.

Het moge dan zo zijn dat de straat een landelijke weg blijft, toch wordt deze zeer regelmatig bereden, en het kan ook van de weggebruiker aldaar niet verwacht worden dat hij beducht moet zijn voor een uitneuzend voertuig, dat plots van achter de platen muur (die ook de uitrit zélf volledig maskeert) opduikt.

Minstens kan ook zulks aanleiding geven tot reacties die niet meer beheersbaar blijven en ook noodlottige gevolgen kunnen hebben: de uiterst beperkte breedte van de weg maakt immers iedere corrigerende uitwijking zo goed als onmogelijk.

De verkeersrisico's die de muur aldus veroorzaakt, rekening houdende met de actuele lokale verkeersdrukte die – zoals van algemene bekendheid is – een algemene stijgende lijn vertoont, komen ons aberrant voor. Dit blijft zo, zelfs indien door aanleggers bij het uitrijden een maximale voorzichtigheid aan de dag wordt gelegd, enerzijds, en anderzijds bij de overige weggebruikers, van geen risicogedrag sprake is: zelfs in de beste omstandigheden blijft louter door de aanwezigheid van de platenmuur, een permanent en kritiek gevaar voor uiterst zware ongevallen voorhanden.

Bij uitstek inzake toetsing van «burenhinder» dient rekening te worden gehouden met de «vereisten van de tijd», welke op passende wijze in aanmerking dienen te worden genomen (*R. Derine*, «Hinder uit nabuurschap en rechtsmisbruik», *T.P.R.*, 1983, p. 280, nr. 321).

Dergelijke «evoluties» kunnen uiteraard niet zonder meer aangehaald worden, om welke last ook «noodgedwongen» te vergoelijken, hetzij welke hinder ook uit hoofde van een meer «actuele» probleemstelling of gevoeligheid, te viseren.

Een verworvenheid die zich echter in de laatste helft van de 20e eeuw sterk heeft geaccentueerd betreft het respect voor de lichamelijke integriteit, waarvoor verwezen kan worden naar tal van juridische constructies (van voorzieningen inzake arbeidsongevallen tot preventieve verkeersveiligheid en zelfs de «humanisering» van ... de oorlogsvoering).

Het kan aanvaard worden dat de platenmuur geen beletsel was in de tijd dat de uitrit slechts gebruikt werd door voetgangers in de landelijke sfeer van «kruiwagen en paard en kar», in een – eveneens vervlogen – tijd van zeer beperkte verkeersdensiteit en relatief geringe snelheden.

De situatie kan echter niet meer aanvaard worden in een «moderne» samenleving waarin het gehele wegennet ten prooi is aan een – voor de nuchtere waarnemer (in de beide

betekenissen van het woord) hallucinante «G.T.I.-rage», en een egocentrische overhaasting die mede aangemoedigd wordt door de passieve veiligheid van zelfs de modale autobestuurder (en het «inslapend risicobewustzijn» vanden).

Verkeersdrempels, rotondes, verkeersplateaus en allerlei andere, als paddestoelen uit de grond rijzende verkeersbelemmeringen beogen steeds krampachtiger de gevolgen van de snelheidsrage te temperen, welke laatste een algemeen karakter heeft verkregen: jonge weekendtrippers, nerveuze moeders die kinderen naar school rijden, mobilofonerende zakenlui met een barstende agenda en overwerkte vrachtwagenbestuurders met te veel (en dus ook te zware) bestellingen.

Voormelde nieuwe verkeersinfrastructuren zijn – nog lang niet – aan de straat in kwestie besteed, hetgeen nog niet vermijdt dat deze weg in alle voormelde situaties als «flitsparcours» gebruikt wordt.

De minste verantwoordelijkheidszin die ondertussen van burens onderling verwacht kan worden, bestaat erin dat zij niet zelf levensgevaarlijke constructies oprichten of in stand houden.

In casu acht de rechtbank de gedeeltelijke verwijdering van de platenmuur een absolute noodzaak in verband met het actuele verkeersrisico dat er vooralsnog door geschapen wordt, en het kan niet de bedoeling zijn in dezen in schade en schande de voorspelbare «proef op de som» af te wachten.

12. De privacy van de vrijwillig tussenkomende partijen kan volstrekt worden gevrijwaard door een andere aanleg van de voortuin en bijbehorende parkeer ruimte, welke gepaard gaat met de gedeeltelijke verwijdering en verlaging van de muur in kwestie.

Het hoeft overigens geen groot betoog dat op zich de huidige constructie volstrekt ongebruikelijk is en een storende afwijking betreft van de traditionele aanleg in de omgeving (open voortuinen, lage hagen, uitzicht bij uitritten).

Het zij trouwens genoteerd dat de vermindering van een «aangenaam uitzicht» (wat voor de vrijwillig tussenkomende partijen in casu een zeer twijfelachtige kwestie van smaak betreft) voor hen – op hun beurt – géén «abnormale hinder» betreft. (Rb. Brussel, 30 maart 1976, *J.T.*, 1976, 410).

Integendeel komt de aanspraak van vrijwillig tussenkomende partij op het behoud van de muur eerder voor als een loutere, dwarse en redeloze gril, waaruit zijzelf geen enkel wezenlijk voordeel put, doch waarmee zij haar burens een volstrekt gedisproportioneerd en kritiek nadeel doet ondergaan (vgl. Derine, *ibidem*, nr. 289).

De vordering van aanleggers die op een «sanctie in natura» neerkomt, wordt dan ook ingewilligd in die zin dat (uiteraard thans enkel) verweerders in tussenkomst bevolen worden de betonnen muur gedeeltelijk te slopen, zodat deze over een strook van twee meter, vertrekkend van de asfaltwegrand, hoogstens één meter hoogte bereikt, en aldus een minimaal uitzicht voor aanleggers gevrijwaard wordt.

Zulks zal dienen te geschieden binnen een termijn van een maand na betekening van het vonnis, bij gebreke waarvan aanleggers gemachtigd worden in de werken zelf te voorzien, op kosten van verweerders in tussenkomst, op hen verhaalbaar op eenvoudig vertoon van de facturen uit hoofde van bedoelde werken opgesteld.

...

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 5 september 1996

Belasting – Verkeersbelasting – Vrijstelling voor gebrekkige – Voertuig als persoonlijk vervoermiddel gebruikt – Minibus niet uitgesloten

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 6 oktober 1995) herinnert eraan dat verweerder aangetast is door een blijvende invaliditeit van ten minste 50% die uitsluitend toe te schrijven is aan een gebrekkigheid van de onderste ledematen. Het verleent hem vrijstelling van de verkeersbelasting voor een Toyota-minibus die niet bestemd is voor beroepsdoel-einden, maar wel dient als vervoermiddel voor hem en zijn groot gezin. Het tegen die beslissing gerichte middel wordt om de volgende redenen verworpen.

«Overwegende dat, luidens artikel 5, § 1, 3°, van het koninklijk besluit van 23 november 1965 houdende codificatie van de wettelijke bepalingen betreffende de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen, onder meer de voertuigen als persoonlijk vervoermiddel gebruikt door gebrekkigen, vrijgesteld zijn van de belasting;

«Overwegende dat artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 1980 tot wijziging van artikel 15 van het koninklijk besluit van 8 juli 1970 houdende algemene verordening betreffende de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen in punt 2° preciseert dat de voornoemde vrijstelling van toepassing is voor de personenauto's die als persoonlijk vervoermiddel worden gebruikt door, onder meer, de personen met een blijvende invaliditeit van ten minste 50 pct. uitsluitend te wijten aan gebrekkigheid van de onderste ledematen;

«Overwegende dat het arrest, zonder op dat punt te worden bekritiseerd, vaststelt dat verweerder door een dergelijke gebrekkigheid is aangetast;

«Dat het koninklijk besluit van 23 november 1965 niet vereist dat het voertuig uitsluitend door de gebrekkige mag worden gebruikt, zodanig dat deze niet, zoals dit arrest vaststelt, mag worden vergezeld door een persoon die hem kan helpen, of door leden van zijn gezin;

«Dat hetzelfde besluit evenmin een onderscheid maakt tussen personenauto's en minibussen;

«Dat de Koning, bij voornoemd koninklijk besluit van 8 juli 1970, de vrijstelling niet heeft kunnen beperken tot de personenauto's in de strikte betekenis van het woord, en aldus de draagwijdte niet heeft kunnen beperken van het koninklijk besluit houdende codificatie dat kracht van wet heeft;

«Dat het arrest, nu het de betwiste bijdrage vernietigt, artikel 5 van voornoemd koninklijk besluit van 23 november 1965 juist toepast.»

(Voorzitter: de h. Rappe – Rapporteur: mevr. Charlier – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaat: mr. Bu-blot (voor verweerder) – In de zaak: Belgische Staat t/ B.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 3 oktober 1996

Gemeentebelasting – Gelijkheid – Criteria – Belasting die de door de gemeente gemaakte kosten voor wegenbouw en netbouwwerken alleen ten laste legt van de personen aan wie ze speciaal ten goede komen

Het bestreden arrest (Hof Luik, 7 juni 1995) wordt om de volgende redenen vernietigd.

Overwegende dat het arrest het beroep van de verweerders tegen de beslissing van de bestendige deputatie betreffende de heffing door eiseres van drie jaarlijkse gemeentebelastingen die strekken tot terugvordering van de kostprijs van de werken voor aanleg en uitrusting van wegen en voor aanleg van een elektriciteits- en een waterleidingnet inwilligt; dat het arrest vaststelt dat de verweerders in de residentiële zone 'Le Bois d'Arlogne' wonen en dat zij belast zijn volgens het repartitiestelsel; dat het arrest beslist dat de verordeningen tot vaststelling van de voornoemde belastingen in casu niet kunnen worden toegepast, op grond dat de bewoners van voornoemde zone die alleen moeten opdraaien voor de betwiste belastingen, 'in werkelijkheid niet de enige betrokkenen zijn, aangezien de werken bijna uitsluitend de bewoners van die zone ten goede komen (het door het hof (van beroep) onderstreepte woord 'bijna' betekent wel degelijk dat er geen sprake is van totale uitsluiting); de wegen, achter het domein, uitkomen op velden of bossen en, behalve door de bewoners, door land- of bosbouwers worden gebruikt (ook al zegt de gemeente dat laatstgenoemden er zelden gebruik van maken), en de werken inzonderheid die weg betreffen (ook al minimaliseert de gemeente alweer het deel dat ermee verband houdt)';

«Overwegende dat de in artikel 10 van de Grondwet vervatte regel van de gelijkheid van de Belgen voor de wet, de in artikel 11 van de Grondwet neergelegde regel van non-discriminatie in het genot van de aan Belgen toegekende rechten en vrijheden, alsmede de regel van artikel 172 van de Grondwet inzake de gelijkheid voor de belastingen impliceren dat allen die zich in dezelfde toestand bevinden, gelijkelijk worden behandeld, maar niet beletten dat onderscheid tussen verschillende categorieën van personen wordt gemaakt, voor zover het criterium van onderscheid op objectieve en redelijke wijze te verantwoorden is; dat zodanige verantwoording moet worden beoordeeld met betrekking tot het doel en de gevolgen van de getroffen maatregel of de ingevoerde belasting; dat het gelijkheidsbeginsel ook wordt geschonden, wanneer vaststaat dat de aangewende middelen niet redelijkerwijze in verhouding staan tot het beoogde doel;

«Overwegende dat de gemeentebelasting die de door de gemeente gemaakte kosten voor wegen- en netbouwwerken enkel ten laste legt van de personen aan wie ze speciaal ten goede komen, bijgevolg niet ongelijk is, als ze die voorwaarden vervult;

«Overwegende dat het hof van beroep de wettigheid van de door eiseres geheven belastingen niet heeft beoordeeld in het licht van alle vorenvermelde voorwaarden; dat het zijn beslissing derhalve niet naar recht heeft verantwoord.»

(Voorzitter: de h. Rappe – Rapporteur: de h. Verheyden – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaat: mr. Delahaye – In de zaak: Gemeente Rendeux t/ C. e.a.)

NOOT – Zie Cass., 10 september 1993, *R.W.*, 1993-94, 621; 5 oktober 1990, *R.W.*, 1990-91, 328, met conclusie van advocaat-generaal G. D'Hoore.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 3 oktober 1996

Overheidsopdrachten – M.B. 10 augustus 1977 – Borgtocht – Begrip – Zowel borgtocht waarvan het bedrag vastgesteld wordt in art. 5, § 1, als borgtocht waarvan het bedrag vastgesteld wordt in het bestek

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 15 februari 1995) dat zowel door het Vlaams Gewest als door het Waalse wordt aangevochten, wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat uit de titel en de bewoordingen van artikel 5 van het ministerieel besluit van 10 augustus 1977 houdende vaststelling van de algemene aannemingsvoorwaarden van de overheidsopdrachten van werken, leveringen en diensten blijkt dat de term 'borgtocht' in die bepaling zowel in het meervoud als in het enkelvoud wordt gebruikt; dat derhalve onder borgtocht in de zin van de artikelen 5, § 1, 7, §§1 en 2, 48, §§ 4 en 7, van voornoemd besluit, wordt verstaan zowel de borgtocht waarvan het bedrag bij § 1 van voornoemd artikel 5 wordt vastgesteld als de borgtocht waarvan het bedrag vastgesteld wordt in het bestek

«Overwegende dat het arrest, nu het daarover anders beslist, die verordenende bepalingen schendt.»

(Voorzitter: de h. Rappe – Rapporteur: de h. Parmentier – Openbaar ministerie: de h. Leclercq – Advocaten: mrs. De Gryse, Simont en Van Ommeslaghe – In de zaak: Vlaams Gewest en Waalse Gewest t/ Coöp. V. Algemene Borgstelling en Belgische Staat)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 1 december 1996 tot 20 december 1996 en kwam tot stand met medewerking van A.M. Baeke, K. Bodard, G. Debersaques, P. Dufaux, K. Neiryneck, R. Pascariello en L. Vény.

Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

De arbeidsongeschiktheidsuitkeringen voor primaire arbeidsongeschiktheden die ten vroegste beginnen op 16 oktober 1996, worden door het koninklijk besluit van 13 november 1996 tot wijziging van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, met toepassing van artikel 3, 4°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie (*B.S.*, 4 december 1996, 30.430), met terugwerkende kracht vanaf 15 november 1996 verminderd tot 55% van het gederfde

loon. Voor alle gerechtigden mag de uitkering tijdens de eerste dertig dagen van de arbeidsongeschiktheid, en voor gerechtigden met personen ten laste ook nadien, niet lager zijn dan 60% van het gederfde loon.

A.M.B.

Rechterlijke organisatie

De wet van 21 november 1996 (*B.S.*, 6 december 1996, 30.601) wijzigd de wet van 3 april 1953 betreffende de rechterlijke inrichting, in die zin dat het aantal rechters in de rechtbank van eerste aanleg voor de zetel Neufchâteau van 4 op 5 wordt gebracht.

R.P.

Vreemdelingen

In het *Belgisch Staatsblad* van 6 december 1996 zijn vier uitvoeringsbesluiten met betrekking tot het vreemdelingenrecht bekendgemaakt.

-Het eerste besluit, van 22 november 1996 (p. 30622), wijzigd het koninklijk besluit van 8 oktober 1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (*B.S.*, 27 oktober 1981), hierna te noemen het Vreemdelingenbesluit. Onder de inhoudelijke wijzigingen valt te noteren dat het visum voor een vreemdeling die van zijn nationale autoriteiten geen paspoort kan verkrijgen, voortaan geldig kan worden aangebracht door een diplomatieke of consulaire vertegenwoordiger van een Staat die partij is bij een internationale overeenkomst betreffende de overschrijding van de buitengrenzen, die België bindt (art. 2 Vreemdelingenbesluit, gewijzigd bij art. 3). Ook wordt voortaan voor bepaalde vreemdelingen (zie *B.S.*, p. 30629, bijlage 1bis: Afghanistan, Iran, Zaïre,...) die zich «in transit» bevinden op de Belgische luchthaven een «visum voor luchthaventransit» geëist (zie artikel 8, § 1, tweede lid, van het Vreemdelingenbesluit, als aangevuld door artikel 5 van het besproken besluit).

- Het tweede en derde besluit, van 22 november 1996 (p. 30641), bepalen de datum van inwerkingtreding van bepaalde wijzigende artikelen van de Vreemdelingenwet (koninklijk besluit tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 3 tot 7 van de wet van 10 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en het koninklijk besluit tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van bepaalde artikelen van de wet van 15 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, (voor een bespreking van deze wijzigende wetten, zie *R.W.*, 1996-97, 928).

Op te merken valt dat dit laatste besluit van inwerkingtreding onderwijl reeds is gewijzigd, wat de data van inwerkingtreding betreft, door het koninklijk besluit van 11 december 1996, *B.S.*, 19 december 1996!

- Het vierde besluit ten slotte is het ministerieel besluit van 25 november 1996 tot wijziging van het ministerieel besluit van 17 mei 1995 houdende delegatie van bevoegdheid van de minister, inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

In het *Belgisch Staatsblad* van 31 december 1996, derde uitgave, zijn nog twee uitvoeringsbesluiten bekendgemaakt (inwerkingtreding op 31 december 1996).

- Het koninklijk besluit van 12 december 1996 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 65, 66 en 67 van de wet van 15 juli 1996 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

- Het koninklijk besluit van 12 december 1996 betreffende de dringende medische hulp die door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn wordt verstrekt aan de vreemdelingen die onwettig in het Rijk verblijven. Luidens artikel 1 van dit besluit vertoont de dringende medische hulp een uitsluitend medisch karakter, waarvan de dringendheid met een medisch getuigschrift wordt aangetoond. Deze hulp kan geen financiële steunverlening, huisvesting of andere maatschappelijke dienstverlening in natura zijn.

G.D.

Bruggensioen – Werkloosheidsuitkeringen

Het K.B. van 14 november 1996 (*B.S.*, 6 december 1996, 30.605), dat van toepassing is met ingang van het aanslagjaar 1997, strekt tot de vervanging van artikel 151 W.I.B. '92. De vermindering voor werkloosheidsuitkeringen aan werklozen (die geen 58 jaar oud zijn en geen anciënniteitstoeslag krijgen wordt niet toegepast wanneer het belastbare inkomen 750.000 fr. of meer bedraagt. De vermindering wordt slechts gedeeltelijk verleend – meer bepaald naar de verhouding tussen, enerzijds, het verschil tussen 750.000 fr. en het belastbare inkomen en, anderzijds, 150.000 fr. indien het belastbare inkomen begrepen is tussen 600.000 fr. en 750.000 fr.

K.N.

Met het zegel gelijkgestelde taks-effecten aan toonder

Het K.B. van 18 november 1996 (*B.S.*, 6 december 1996, 30.611) voorziet in de vervanging van titel X van het Wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen. Het opschrift van de nieuwe titel luidt: «Taks op de aflevering van effecten aan toonder».

De jaarlijkse taks op de ter beurs genoteerde titels wordt afgeschaft en vervangen door de voornoemde taks (van 0,20 pct).

Een «aflevering» is elke materiële overhandiging van het effect ten gevolge van een inschrijving, een verkrijging onder bezwarende titel of het terugnemen van effecten die zich in open bewaargeving bevinden bij een kredietinstelling, een beursvennootschap of een vennootschap van vermogensbeheer. Het K.B. regelt de berekening van de vorderbare taks en de betaalbaarheid ervan (wanneer, door wie en hoe), alsook een aantal vrijstellingen. De taks wordt berekend op de sommen door de koper of inschrijver te betalen of op de verkoopwaarde van de effecten. De taks moet betaald worden uiterlijk de laatste werkdag van de maand volgend op de 'aflevering', anders is de interest van rechtswege verschuldigd en kan een boete worden opgelegd per week vertraging (500

fr.). Voorts bepaalt het K.B. nog een aantal gevallen van terugbetaling van de taks.

Het K.B. van 18 november 1996 is op 1 januari 1997 in werking getreden, met uitzondering van de artikelen 1 en 2 (wijziging van de artikelen 121 en 126 van het Wetboek der met het zegel gelijkgestelde taksen), die in werking zijn getreden op de dag van de bekendmaking van het besluit.

K.N.

Successierechten – Jaarlijkse taks op bepaalde instellingen

Het K.B. van 18 november 1996 (B.S., 6 december 1996, 30.617; inwerkingtreding op 1 januari 1997) in verband met de wijziging van het Wetboek der Successierechten strekt tot de realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie. Het besluit vervangt het opschrift van boek IIbis van het Wetboek der Successierechten door de vermelding: «Jaarlijkse taks op de collectieve beleggingsinstellingen, op de kredietinstellingen en op de verzekeringsondernemingen». Vervolgens worden de artikelen 161, 161bis, 161quater, 161quinquies en 161nonies van het Wetboek der Successierechten gewijzigd of vervangen. Hierna volgt een korte samenvatting van die aanpassingen.

De bedoelde beleggingsinstellingen, kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen zijn onderworpen aan een jaarlijkse taks vanaf de eerste januari volgend op hun inschrijving bij de Commissie voor het Bank- en Financieuzen of bij de Controledienst voor Verzekeringen. Die taks wordt respectievelijk berekend op de inventariswaarde, op een quotiteit van het totaal bedrag van spaardeposito's en op het totaal bedrag van de wiskundige balansprovisies en technische provisies m.b.t. levensverzekeringscontracten. De taks moet uiterlijk op 31 maart van elk jaar betaald zijn, hoewel verlenging mogelijk is voor de taks m.b.t. bepaalde dividenden. De instellingen of ondernemingen zijn eveneens gehouden een aangifte in te dienen met opgave van de belaste grondslag bij het bevoegde kantoor, en dit uiterlijk op 31 maart.

K.N.

Vlaamse Onderwijsraad-Samenstelling

Het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1996 (B.S., 6 december 1996) regelt de samenstelling van respectievelijk de raad van het basis-, secundair, hoger en volwassenenonderwijs, alsmede die van de afdelingen van het buitengewoon basisonderwijs en van het algemeen, kunst-, technisch en beroepssecundair onderwijs. Wat de raad voor het hoger onderwijs betreft, bepaalt artikel 3, § 2, dat de raad kan beslissen te vergaderen in twee afzonderlijke deelraden over aangelegenheden die uitsluitend de universiteiten of de hogescholen aanbelangen.

Krachtens artikel 5 worden de besluiten van de Vlaamse regering van 31 juli 1991 en van 27 februari 1992 opgeheven.

De nieuwe bepalingen zijn in werking getreden op 1 september 1996.

L.V.

Telecommunicatie

In het Belgisch Staatsblad van 10 december 1996 zijn drie koninklijke besluiten bekendgemaakt betreffende de sector van de telecommunicatie (inwerkingtreding telkens op de datum van hun bekendmaking). Het betreft:

1. het koninklijk besluit van 28 oktober 1996 betreffende de voorwaarden waaronder kan worden afgeweken van artikel 92, § 1, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige overheidsbedrijven;

2. het koninklijk besluit van 28 oktober 1996 tot omzetting van de verplichtingen die, inzake de vrije mededinging op de markten voor telecommunicatiediensten, voortvloeien uit de van kracht zijnde richtlijnen van de Commissie van de Europese Gemeenschap;

3. het koninklijk besluit van 28 oktober 1996 houdende de lijst van de diensten die worden gepresteerd bij wijze van universele dienstverlening inzake telecommunicatie.

Rekening houdend met de volledige liberalisering van de telecommunicatiemarkten, voorzien voor 1 januari 1998, brengen de drie besluiten in essentie de volgende wijzigingen aan in de bestaande reglementering.

Het eerstgenoemd koninklijk besluit betreft zowel de openbare telecommunicatie-infrastructuur, als de niet-openbare telecommunicatie-infrastructuur en voorziet in een regeling inzake het stelsel van de individuele vergunningen.

Het tweede koninklijk besluit bevat een regeling voor alternatieve infrastructuren en voor het beheer van de nummeringsruimte. Dit besluit bevat eveneens de omzetting in Belgisch recht van de Europese beginselen betreffende mobiele en persoonlijke communicatie.

Het derde koninklijk besluit betreft de universele dienstverlening. De doelstelling is hoge kwaliteit verlenen tegen een betaalbare prijs en het aanbieden van een juridisch kader dat een belangrijk element moet vormen voor de strijd tegen de dualisering van de informatiemaatschappij tussen «info-armen» en «inforijken». Alle burgers moeten de positieve weerslag kunnen ondervinden van de vooruitgang in de telecommunicatiesector. Vanuit deze opvatting worden onder meer basisdiensten inzake spraaktelefonie verleend aan eenieder die hierom vraagt, moet informatie verstrekt worden over de openbare telefoons, moeten gezorgd worden voor telefoongidsen en moet kosteloos toegang verleend worden tot een aantal nooddiensten. Verder moet speciale tarieven worden geregeld voor de in het koninklijk besluit opgenomen categorieën. Eén van de in het oog springende bepalingen betreft artikel 2, 7°, naar luid waarvan de universele dienstverlening eveneens bestaat uit de terbeschikkingstelling tegen een betaalbare prijs wat de aansluiting, de kosten van de verbindingen en het abonnement betreft, van een lijn met een capaciteit die interactiviteit mogelijk maakt, met het oog op het verlenen van een toegang tot gegevensnetwerken, met name Internet, en aldus tegemoet te komen aan de bijzondere sociale noden van ziekenhuizen, scholen en openbare bibliotheken. Het Belgisch instituut voor postdiensten en telecommunicatie (BIPT) zal uiterlijk op 31 december 1998 verslag moeten uitbrengen aan de minister bevoegd voor telecommunicatieaangelegenheden over de andere diensten die bij wijze van universele dienstverlening zouden moeten worden verstrekt (artikel 3).

K.B.

Bijzondere werkgeversbijdrage

Door het K.B. van 27 november 1996 (*B.S.*, 10 december 1996, 30.847) wordt een bijzondere werkgeversbijdrage ingesteld ter financiering van het stelsel van de tijdelijke werkloosheid en de anciënniteitstoeslag voor de oudere werklozen. Deze bijdrage wordt ingesteld met toepassing van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie.

Alle werkgevers die onderworpen zijn aan de wetten betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, mijnwerkers en zeelieden der koopvaardij, dienen deze bijdrage te betalen. De bijzondere bijdrage bedraagt 0,10% en wordt berekend op grond van het volledige loon van de werknemers. De bijzondere bijdrage is bestemd voor de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening.

De bijzondere bijdrage wordt gelijkgesteld met een socialezekerheidsbijdrage, inzonderheid wat betreft de aangiften van de bijdrage, de betalingstermijnen, de sancties en het toezicht op de betaling.

Het besluit trad in werking op 1 januari 1997 en de bijzondere werkgeversbijdrage zal vanaf dat ogenblik door de werkgevers verschuldigd zijn.

P.N.D.

Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen

Recent vernietigde de Raad van State het K.B. van 10 mei 1994 tot uitvoering van de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen en tot wijziging van de artikelen 79 en 83 van het K.B. van 25 november 1991 houdende werkloosheidsreglementering. Het betreft de regeling inzake de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen. Aangezien in de meeste Belgische gemeenten reeds een plaatselijk werkgelegenheidsagentschap actief was, diende, teneinde de continuïteit te verzekeren, een nieuw besluit te worden gemaakt. Dat besluit is het K.B. van 28 november 1996 (*B.S.*, 10 december 1996, 30.848) geworden. Er werd besloten om in het kader van deze rubriek slechts een korte bespreking te geven van de in het K.B. van 28 november 1996 opgenomen regeling gezien het een herhaling betreft van reeds eerder in deze rubriek besproken teksten. Wegens het belang van de regeling menen wij evenwel dat een korte herhaling zinvol is.

Het P.W.A. wordt opgericht in de vorm van een V.Z.W. Een aspirantbegunstigde kan een beroep doen op het P.W.A. voor het verrichten van activiteiten die niet in de reguliere arbeidscircuits worden aangetroffen. De aspirant-begunstigde dient daartoe deze activiteit te omschrijven op een gebruikersformulier dat wordt uitgereikt door het plaatselijk werkgelegenheidsagentschap bevoegd voor de gemeente waar de activiteit zal worden uitgeoefend. De begunstigde van de activiteit moet bij het beëindigen van de activiteit en in ieder geval vóór het einde van de kalendermaand aan de werkloze voor elk begonnen arbeidsuur een P.W.A.-cheque overhandigen.

Om activiteiten in het kader van het P.W.A. te verrichten moet de uitkeringsgerechtigde volledig werkloze sinds ten minste twee jaar wachtuitkeringen of sinds ten minste drie jaar werkloosheidsuitkeringen krijgen. De werklozen die

deze werkloosheidsduur bereiken worden ambtshalve ingeschreven als aspirant bij het agentschap van hun verblijfplaats. De ambtshalve ingeschreven werkloze dient een toegewezen passende activiteit te verrichten. Indien hij weigert om de passende activiteit te verrichten wordt hij gedurende een periode van vier weken geschorst. Deze schorsing zal eveneens worden opgelegd indien de werkloze een passende activiteit stopzet of indien de uitvoering van een passende activiteit wordt stopgezet als gevolg van zijn foutieve houding.

In het kader van het P.W.A. mag de werkloze slechts 45 uur per maand werken. In de land- en tuinbouwsector mag de werkloze gedurende drie kalendermaanden per jaar deze 45 uur per maand overschrijden, zonder dat evenwel op jaarbasis meer dan 540 uur mogen worden gepresteerd. Het werkloosheidsbureau kan nagaan of de aangegeven activiteiten en de werkelijk uitgeoefende activiteiten beantwoorden aan de activiteiten die mogen worden verricht. Eventueel kan een activiteit die niet beantwoordt aan de toegelaten activiteiten, worden verboden.

De werkloze ontvangt per P.W.A.-cheque een bedrag van 150 frank. De werkloze die activiteiten uitoefent in het kader van het P.W.A., is verzekerd tegen arbeidsongevallen.

P.N.D.

Persoonlijke levenssfeer – Verwerking van persoonsgegevens van gerechtelijke of politionele aard

Het koninklijk besluit nr. 8 van 7 februari 1995 tot vaststelling van de doeleinden, de criteria en de voorwaarden van toegestane verwerkingen van de gegevens bedoeld in artikel 8 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (*B.S.*, 28 februari 1995) bepaalt de doelstellingen van en de voorwaarden voor de verwerking van de gevoelige gegevens bedoeld in het voornoemde artikel 8. Het koninklijk besluit nr. 17 van 21 november 1996 (*B.S.*, 11 december 1996, inwerkingtreding op deze datum) brengt wijzigingen in dit besluit aan, waarvan een overzicht wordt geschetst in het verslag aan de Koning (*B.S.*, 11 december 1996, 30.923; in strijd met het bepaalde in artikel 3, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, is het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State niet gepubliceerd).

G.D.

Sociaal statuut zelfstandigen – Financiële en diverse bepalingen

Het invoeren van een globaal financieel beheer en een sociale verzekering voor gefailleerde zelfstandigen (zie deze rubriek) maakt een aantal wijzigingen noodzakelijk in het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 (*B.S.*, 29 juli 1967) en de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen (*B.S.*, 9 januari 1993). De samenhang tussen de bewuste regelingen wordt verzekerd door het koninklijk besluit van 18 november 1996 houdende financiële en diverse bepalingen met betrekking tot het sociaal statuut der zelfstandigen, met toepassing van titel VI van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstel-

sels en van artikel 3 van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie (*B.S.*, 12 december 1996, 31.022.).

A.M.B.

Regie der Gebouwen

Het K.B. van 18 november (*B.S.*, 12 december 1996) bevestelt een reeks maatregelen ter uitvoering van artikel 3, § 1, 6°, van de wet van 26 juli 1996 betreffende de begrotingsvoorwaarden voor de Belgische deelname aan de Europese Economische en Monetaire Unie en wijzigt daartoe verschillende bepalingen van de wet van 1 april 1971 houdende oprichting van een Regie der Gebouwen.

De Regie stelt terreinen, gebouwen en aanhorigheden ter beschikking van de Staat, alsook van de federale instellingen en de in België gevestigde internationale instellingen en internationale scholen, waartoe een in ministerraad overgelegd besluit de toepassing van de wet kan uitbreiden; in voorkomend geval vallen de kosten voor die prestaties ten laste van de genoemde instellingen. Met het oog op de renovatie, de restauratie of het beheer van gebouwen kan de Regie met andere publiekrechtelijke personen of concessiehouders van Belgische of buitenlandse overheidsdiensten overheidsopdrachten afsluiten (art. 2). De Regie wordt ten slotte belast met de studie en de voorbereiding van de bezettingsnormen, zorgt voor de permanente opvolging van de gegevens betreffende die bezetting en verstrekt aan de departementen en instellingen de nodige adviezen inzake een rationele bezetting.

Krachtens de nieuwe bepalingen van artikel 5 van de wet wordt een adviescommissie, onder het voorzitterschap van de secretaris-generaal van het Ministerie van Ambtenarenzaken, ingesteld. Die commissie verleent adviezen m.b.t. de in artikel 7 van de initiële wet bedoelde meerjarenplannen.

Daarnaast worden in de basiswet de artikelen 9, 11, 12, 16 en 21 opgeheven, terwijl in de artikelen 10, 13, 17 en 19 kleine wijzigingen worden aangebracht. Ten slotte wordt een nieuw artikel 20bis ingevoegd, luidens hetwelk de Staat gemachtigd wordt de eigendom van de terreinen, gebouwen en bijgebouwen die door de Regie worden beheerd, over te dragen aan een op te richten handelsvennootschap.

Overeenkomstig een tweede K.B. van 18 november 1996 wordt de Regie der Gebouwen gemachtigd zich te verenigen met de Staat en met de federale participatiemaatschappij. Die vereniging kan, met het oog op de oprichting van een handelsvennootschap, voor eigen rekening of voor rekening van derden en onder bepaalde voorwaarden alle verkoop-, overdrachts-, promotie-, ontwikkelings- en investeringsactiviteiten realiseren inzake onroerende goederen. De activiteiten zijn onderworpen aan de wetgeving op de overheidsopdrachten.

Beide besluiten zijn in werking getreden op 12 december 1996.

L.V.

Sociaal statuut zelfstandigen – Globaal financieel beheer

Vanaf 1 januari 1997 geldt voor alle sectoren van het zelfstandigenstatuut één globaal financieel beheer dat wordt in-

gevoerd door het koninklijk besluit van 18 november 1996 strekkende tot invoering van een globaal financieel beheer in het sociaal statuut van de zelfstandigen, met toepassing van hoofdstuk I van titel VI van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels (*B.S.*, 13 december 1996, 31.155.). Het besluit legt vast welke de inkomsten en uitgaven zullen zijn, consolideert de schuld van het verleden en voorziet in de voor een globaal beheer noodzakelijke organisatie door de oprichting van een begrotingswerkgroep bij het Rijksinstituut en een administratieve cel Zelfstandigen bij het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering. Een aantal wijzigings- en opheffingsbepalingen zorgen voor de nodige aanpassingen aan onder meer de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen (*B.S.*, 9 januari 1993).

A.M.B.

Sociale verzekering voor gefailleerde zelfstandigen

Het koninklijk besluit van 18 november 1996 (*B.S.*, 13 december 1996, 31.167) voert, met toepassing van de artikelen 29 en 49 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels, een sociale verzekering in voor gefailleerde zelfstandigen. Het besluit bepaalt het toepassingsgebied, de toepassingsvoorwaarden, de voordelen en de procedure tot aanvraag. Deze sociale verzekering is enkel van toepassing op zelfstandigen die op zijn vroegst op de datum van inwerkingtreding van het besluit – zijnde 1 juli 1997 – failliet werden verklaard.

A.M.B.

Z.i.v.-regeling – Verstrekkingenregister

De verplichtingen op het vlak van het bijhouden van een verstrekkingenregister door kinesitherapeuten en verpleegkundigen worden vereenvoudigd door verschillende maatregelen welke zijn vervat in het koninklijk besluit van 25 november 1995 tot vaststelling van de regelen inzake het bijhouden van een verstrekkingenregister door de zorgverleners bedoeld in artikel 76 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, en tot bepaling van de administratieve geldboetes in geval van inbreuk op deze voorschriften (*B.S.*, 13 december 1996, 31.174). Het verstrekkingenregister mag worden bijgehouden op geïnformateerde lijsten en de te vermelden gegevens worden vereenvoudigd. Zorgverleners die thuisverzorging of verzorging in spreekkamer combineren met activiteiten in één of meer behandelingscentra, dienen slechts één enkel register bij te houden. Het besluit regelt verder de voorwaarden en het bedrag van de administratieve geldboetes.

A.M.B.

B.T.W.-Vrijstelling

Het K.B. van 10 november 1996 (*B.S.*, 14 december 1996, 31.241) strekt tot het implementeren van de richtlijn 95/7/EG van de Raad van de Europese Unie van 10 april 1995

tot wijziging van richtlijn 77/388/EEG en tot invoering van nieuwe vereenvoudigingsmaatregelen op het gebied van de belasting over de toegevoegde waarde – werkingssfeer en praktische regeling voor de toepassing van bepaalde vrijstellingen. Het besluit heeft uitwerking met ingang van 1 januari 1996 en wijzigt de artikelen 39^{quater}, § 1, 40, 41, 77, § 1bis, en 105 van het W.B.T.W. De belangrijkste veranderingen kunnen worden samengevat als volgt. De Koning stelt de beperkingen en de voorwaarden vast voor de toepassing van de vrijstellingen. De levering en de verwerving van goederen die vanaf het binnenkomen in de Gemeenschap onder een specifieke regeling (artikel 23 B.B.T.W.) werden geplaatst, zijn eveneens vrijgesteld van belasting. Dit geldt ook voor de diensten m.b.t. die goederen, maar hier kan de Koning de vrijstelling beperken of, ter voorkoming van concurrentievervalsing, bepalen dat zij geen toepassing vindt.

K.N.

Aftrekregeling B.T.W.-Invoer

Het K.B. van 19 november 1996 (B.S., 14 december 1996, 31.242; inwerkingtreding op 1 januari 1996), wijzigt artikel 2 van het K.B. nr. 3 van 10 december 1969 i.v.m. de aftrekregeling, alsook artikel 41, § 2, en het opschrift van afdeling 6, hoofdstuk IV van het K.B. nr. 7 van 29 december 1992 betreffende de invoer van goederen. Blijkens het voorliggende besluit ontstaat het recht op aftrek ook ten aanzien van de belasting van een handeling die aanleiding kan geven tot een andere regeling van entrepot dan het douane-entrepot, en dit op het tijdstip van de eisbaarheid van de belasting. Het besluit bepaalt voorts dat een dienst, verleend door de maatloonwerker/geadresseerde aan de opdrachtgever, voor de toepassing van artikel 21, § 3, 2°, W.B.T.W. (i.v.m. de plaats van de dienst) wordt aangemerkt als werk dat materieel in België wordt verricht. Ten slotte wordt het opschrift van afdeling 6 van hoofdstuk IV van het K.B. nr. 7 als volgt vervangen: «Vrijstelling ingesteld bij artikel 40, § 2, van het Wetboek «(zijnde het W.B.T.W.).

K.N.

Roerende voorheffing – Bepaalde effectentransacties

Het K.B. van 11 december 1996 (B.S., 14 december 1996, 31.247), wijzigt het KB/WIB92, alsook het K.B. van 26 mei 1994 over de inhouding en de vergoeding van de roerende voorheffing betreffende de transacties met bepaalde effecten. Deze wijzigingen strekken ertoe het beleggen van thesaurieoverschotten van bepaalde openbare besturen en instellingen in effecten van de schuld van de staat, de gemeenschappen en de gewesten rechtstreeks bij de schatkist aan te moedigen. De wijzigingen maken het bovendien mogelijk om op een doeltreffende manier bepaalde gegevens te verzamelen die onontbeerlijk zijn voor het vaststellen van de Belgische schuldratio in het kader van de E.M.U.-normen.

Artikel 107, § 2, KB/WIB92 wordt aangevuld met een punt 11° i.v.m. inkomsten van niet door effecten aan toonder vertegenwoordigde leningen aan de schatkist, verleend of toegekend aan de gemeenschappen, gewesten, gemeenschapscommissies, provincies, gemeenten, O.C.M.W.'s, openbare instellingen van openbaar nut en aan afhankelijke/gesubsidieerde instellingen die deel uitmaken van de sector van de

overheidsadministraties in de zin van het Europees Stelsel van Economische Rekeningen. Dezelfde aanpassingen worden aangebracht in artikel 4, eerste lid, 10°, van het K.B. van 26 mei 1994.

Ten slotte wordt een § 2 ingevoegd in artikel 6 van hetzelfde besluit, waarin bepaald wordt dat de rekeninghouders uiterlijk op 15 januari een nominatieve opgave sturen van alle houders van een effectenrekening bij een vereffeningssysteem, op 31 december van het voorgaande jaar, alsook van het nominaal bedrag van de roerende waarden die zij op die rekening aanhouden. Dit besluit is van toepassing vanaf 14 december 1996, zijnde op de inkomsten toegekend of betaalbaar gesteld met ingang van die datum.

K.N.

Gemengde verdragen

In het *Belgisch Staatsblad* van 17 december 1996 is de wet van 20 augustus 1996 bekendgemaakt, houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten over de nadere regelen voor het sluiten van Gemengde Verdragen, ondertekend te Brussel op 8 maart 1994. Het samenwerkingsakkoord is mede bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*. Wat het Vlaamse Gewest en Gemeenschap betreft, is deze instemming geschied bij decreet van 19 maart 1996 (B.S., 23 mei 1996).

G.D.

Strafrechtelijke en burgerlijke aansprakelijkheid van ministers

De (zogenaamde Brievenbus- of di Rupo)wet van 17 december 1996 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 Gec. Gw. (B.S., 18 december 1996) is toepasselijk op de vervolging die tegen de minister tijdens de uitoefening van zijn ambt wordt ingesteld voor misdrijven al dan niet bij de ambtsuitoefening gepleegd of tegen de gewezen minister wegens de misdrijven bij de uitoefening van het ambt gepleegd. In voorkomend geval oefent een raadsheer van het Hof van Cassatie de bevoegdheden van de onderzoeksrechter uit, terwijl de procureur-generaal optreedt in de hoedanigheid van een procureur des Konings (artikel 2, § 2).

Overeenkomstig artikel 3 kunnen informatiedaden slechts worden verricht door of op vordering van de procureur-generaal. Behoudens betraping op heterdaad zijn aanhouding of voorlopige hechtenis slechts mogelijk met toestemming van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Andere dwangmaatregelen kunnen slechts worden bevolen door een college, bestaande uit de optredende raadsheer en twee andere raadsheren van het Hof van Cassatie; het college oefent, wat de voorlopige hechtenis en het onderzoek aan het lichaam betreft, de functies van raadkamer uit en beslist bij meerderheid.

Na onderzoek zendt de behandelende raadsheer zijn verslag, samen met zijn vordering toe aan de Kamer. Die doet uitspraak over het verslag na de minister te hebben gehoord, aan wie ten minste 48 uur vóór het verhoor het dossier ter beschikking wordt gesteld en die zich ervan een afschrift kan laten bezorgen.

De overgangswet is in werking getreden op 18 december 1996 en blijft van kracht tot 1 januari 1998.

L.V.

Vlaamse rand Brussel

Bij decreet van 17 december 1996 (*B.S.*, 18 december 1996, 31.563), wordt de Vlaamse Gemeenschap gemachtigd mee te werken aan de oprichting van een V.Z.W. «de Rand», met het oog op het ondersteunen van het Nederlandstalige karakter van de Vlaamse rand rond Brussel. Naast haar rol als documentatie- en informatiecentrum, dient de V.Z.W. ondersteuning te verlenen aan sociaal-culturele samenwerkingsverbanden. Verder dient ze de Vlaamse belangen in de regio te behartigen, de integratie van anderstaligen te bevorderen en de culturele infrastructuur als gemeenschapscentra te beheren.

In de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap wordt in een jaarlijkse subsidie nominatim voorzien teneinde financieel tegemoet te komen in de algemene werking en beheersopdracht van de V.Z.W. «de Rand». Het eventuele batig saldo van de intendancerekeningen van de culturele centra van de Vlaamse Gemeenschap wordt, na vereffening van bestaande schulden en vorderingen, op datum van de beheersopdracht, overgedragen aan de V.Z.W. «de Rand».

R.P.

Identiteitsbewijzen voor kinderen onder de twaalf jaar

Het K.B. van 10 december 1996 (*B.S.*, 20 december 1996, 31.737) voert een regeling in betreffende identiteitsstukken en bewijzen voor kinderen onder de twaalf jaar.

Bij de eerste inschrijving in de bevolkingsregisters of in het wachtregister van een Belgische gemeente wordt een identiteitsstuk gratis afgegeven aan elk kind onder de twaalf jaar. Op het identiteitsstuk worden de volgende gegevens vermeld: naam, voornaam, nationaliteit, geboorteplaats en -datum, gemeente, datum van afgifte alsmede de vermelding van het register waarin het kind is ingeschreven.

Op verzoek van de persoon of de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen over een kind onder de twaalf jaar kan een identiteitsbewijs op naam van dit kind worden afgegeven. Dit identiteitsbewijs is geldig voor een periode van twee jaar vanaf de afgifte ervan. Op het identiteitsbewijs worden de volgende gegevens vermeld: naam en voornamen, identiteit van de ouders, nationaliteit, geboorteplaats en -datum, verblijfplaats, gemeente, datum van afgifte, vermelding van het register waarin het kind is ingeschreven, geldigheidsdatum van het document alsmede de identiteit van de persoon die in dringende gevallen moet worden gewaarschuwd, en veiligheidsaanbevelingen. De maximumkostprijs die de gemeente kan vorderen voor het afgeven van het identiteitsbewijs bedraagt 50 fr.

R.P.

Wapenwet

Luidens artikel 1, § 1, van het koninklijk besluit van 18 november 1996 tot indeling van sommige alarmwapens bij de categorie verweerwapens (*B.S.*, 20 december 1996, inwerkingtreding op die datum) worden de korte alarmwapens

waarvoor de Proefbank voor vuurwapens geen homologatie uitreikt waarin wordt bevestigd dat het wapen niet geschikt is of niet op eenvoudige wijze geschikt kan worden gemaakt voor het afvuren van vaste, vloeibare of gasvormige projectielen, ingedeeld bij de verweerwapens. In het andere geval zijn het wapens voor wapenrekken.

Het koninklijk besluit van 11 januari 1995 tot indeling van sommige alarmwapens bij de categorie verweerwapens (*B.S.*, 1 maart 1995) – dat overigens niet werd opgenomen in de door het Ministerie van Justitie in 1996 uitgegeven coördinatie van de Belgische wapenreglementering – wordt opgeheven.

G.D.

KANTTEKENING

SCHALKSE RECHTERS UIT DE CATACOMBEN!

Het Burgerlijk Wetboek stelde het vermoeden in dat «het aanvaarden van een voor het leven benoemd ambt tot gevolg heeft dat de woonplaats van de ambtenaar onmiddellijk wordt overgebracht naar de plaats waar hij zijn ambt moet uitoefenen» (art. 107 B.W.).

Het gaat echter om een fictie, zonder enig praktisch impact (bv. op de kieswoonplaats: *Cass.*, 21 juli 1886, *Pas.*, 1886, I, 514; *Cass.*, 13 mei 1890; *Pas.*, 1890, I, 14). Het Gerechtelijk Wetboek werkte deze dan ook voor de uitoefening van de functie concreet uit: de artt. 305 e.v. Ger.W. bepalen voor de meeste magistraten een «standplaatsverplichting» binnen hun rechtsgebied. In het geval van de vrederechters is dit hun kanton, met dien verstande dat een wetswijziging van 23 mei 1975 (enig artikel, *B.S.*, 24 juni 1975) daarbuiten nog een tolerantie uitbouwde (of) binnen een straal van 10 km., gerekend van de zetel van hun gerecht of in de agglomeratie waar hun kanton gelegen is».

Het principe van een standplaatsverplichting mag beschouwd worden als de uitdrukking van de dienstbaarheid zelf, die het gerechtelijk ambt impliceert: «justitie, openbare dienst» is meer dan ooit een actueel begrip, en de continuïteit ervan dient verzekerd te worden (Rouard, *Traité, T. Prél.*, Vol. II, nr. 731; R. Van Lennep, *Belgisch Burgerlijk Procesrecht*, IX, nr. 576).

Zulks kan pregnanter aangevoeld worden voor de korpschefs, en de «eenkoppige vrederechters» – al vraagt men zich af of die extreme bezorgdheid, zoals in het Gerechtelijk Wetboek ingebouwd gebleven, wel nog evenwichtig voorkomt, rekening houdend met het algemeen verspreide invoering van de «*unus iudex*», en de vaststelling dat het verbod van afwijking niet geldt voor de meeste parketmagistraten en de onderzoeksrechter.

Decennia geleden werd reeds gesteld dat «die bepalingen zouden moeten aangepast worden aan de huidige vermoegelijkheden om te vermijden dat ze volledig dode letter zouden worden. Ze zouden minstens rekening moeten houden met zekere factoren» (Van Lennep, *op. cit.*, nr. 566).

In het Verslag van Reepinghen werd het principe hoe dan ook herbevestigd: «In het belang van een normale werking van de diensten, moeten de titularissen van openbare amb-

ten verblijven in de nabijheid van de plaats waar zij hun ambt uitoefenen.»

Het verslag noteerde tevens reeds dat de regel met voldoende soepelheid «wordt toegepast» (sic), rekening houdend met «de verkeersmiddelen, de snelheid van de vervoermiddelen, bijzondere omstandigheden en de noodwendigheden van de dienst» – om een vrijstellingsmogelijkheid te formuleren die dan weer niet zou gelden «voor de vrederechters, de politierechters, de voorzitters van de rechtbanken en de procureurs des Konings, wegens de aard zelf van hun ambt, en de eraan verbonden bijzondere verantwoordelijkheden» (B.S., 1964, 185-186).

Het wetsvoorstel Kempinaire-Verwilghen tot opheffing van dit laatste lid van art. 306 Ger.W. (Zitting Kamer 1993/94 van 6 januari 1994; *Parl. Doc.*, 1282/1-93/94) regelt de afschaffing van voormelde uitsluiting, verwijzende naar de gestegen mobiliteit van de samenleving en de nieuwe communicatietechnieken.

Het Bureau van de Koninklijke Vrederechtersbond had op 18 november 1993 zijn principieel akkoord bevestigd met een soortgelijke oplossing.

De commercialisering van telefax, laptop-computer, modem, en gsm-telefoon is namelijk aan heel wat van voormelde magistraten niet voorbijgegaan, en laat een virtuele «permanentie» toe in het contact met de griffie. Anderzijds veroorzaakt de verkeersdrukte in bepaalde agglomeraties een nieuwe vertraging in de verplaatsingsmogelijkheden die eerder in file-lengte (en dus spijtstijd) dan in afstand uit te drukken is: de 10-km-grens lijkt dan ook een erg achterhaald begrip, met zéér variabele, onpraktische consequenties.

Het pleitte reeds voor de realiteitzin en het inlevingsvermogen van de cassatierechter van de vorige eeuw (zie het eerstvoormelde arrest) dat de woonplaats van de vrederechter van Herve («au hameau de Gurné sous Battice») ten opzichte van de «chef lieu de son canton» (standplaats onder het stelsel van de wet van 18 juni 1869, art. 221) uitgedrukt werd in minuten («distant de dix à douze minutes») en niet in boogschuiten. Er nu de Michelin-kaart op naslaan, zal het wel mogelijk maken in te schatten of die tijd berekend werd voor de boer op klompen dan wel de notabele in galop.

Het wetsvoorstel is gedeeltelijk achterhaald voor de politierechters, nu de wet van 11 juli 1994 hen «per definitie» en dus geruisloos, een uitbreiding toestond van kanton tot gerechtelijk arrondissement.

Ondertussen werd een benoemingspolitiek voortgezet, waarbij ook vrede- en politierechters zeer vaak aangewezen werden in een standplaats die geenszins overeenstemde met hun sinds jaar en dag gevestigde gezinswoning.

In de praktische logica van de ongewijzigde wet had men de kandidaturen voor kantongebonden ambten misschien beter beperkt tot gevestigde burgers rond het betrokken marktplein: gelet op de huidige recruteringsvoorwaarden, ligt zulks echter niet in de lijn van de verwachtingen (inté-gendeel), terwijl in onze mobiele maatschappij niemand een «knik» in de privé-levensloop kan uitsluiten.

De verbale beheersing van het plaatselijk accent werd nu eenmaal in de «postmoderne» samenleving allang van veel minder belang geacht, dan de reële onafhankelijkheid ten opzichte van lokale kringen en een frissere beroepsbekwaamheid, ook vertolks in de nieuwe toelatingsvoorwaarden.

Een eeuw geleden zou de huisraad dan op de huifkar geladen zijn, en moeder-aan-de-haard zou haar echtgenoot ge-

volgd hebben, met een schare kinderen die na de dorps-school, toch al verwacht werden in een verafgelegen, Frans-talig internaat te studeren.

Dat is aan de vooravond van de 21e eeuw geen Daensiaanse evidentie meer – waardoor het nog steeds niet opgeheven laatste lid van art. 306 Ger.W. tientallen onbesproken magistraten in een formele illegaliteit verankert, hetzij afhankelijk maakt van – soms hilarisch – administratief kunst-en-vliegwerk, én dus meteen ook van de «goede wil» van tuchtoverheden, postbodes, wijkagenten (vgl. het staatsrechtelijk – en dus door de politierechter zelf – gesanctioneerde art. 7 van het K.B. van 1 april 1960 op de bevolkingsregisters), en zelfs van rechtzoekenden, aan wie de goedbedoelde veinzing niet ontgaat: bepaalde toepassingen van art. 1149, tweede lid, Ger.W. zouden zeer onwelkom kunnen zijn, terwijl die van art. 1036 Ger.W. nog het «verlof» van de magistraat zelf voorschrijven om te dagvaarden «à son hôtel» – een uitdrukking die ook al representatief is voor de tijdsgeest van het cijskiesrecht waaruit zij stamt.

In de regel wordt thans vastgesteld dat de enige magistraten die de standplaatsverplichting in haar volle werkelijkheid naleven, ook diegenen zijn die er op het ogenblik van hun benoeming, aan beantwoordden. Zelfs in die laatste gevallen was een nieuw gerechtsgebouw, of een gewijzigde familieomstandigheid voldoende, om onvoorzienbare én onoverkomelijke problemen van letterlijke (of cijfermatige) naleving van het besproken artikel te scheppen – om van de praktische consequenties der in het vooruitzicht gestelde kantonnale (én soms ook arrondissementele) heromschrijvingen maar te zwijgen.

De remuneratie van de magistraat (die soms al een eerste keer geïnvesteerd had in een andere standplaatsverplichting) is tot dusver evenmin van dien aard dat ze nog eens supplementair koopkrachtverlies kan inboeten door nieuwe vastgoedschikkingen, of een carrièrewissel (indien mogelijk, én indien aanvaard) van ega of echtgenoot – aan wie een LAT-relatie-avant-la-lettre als spitsvondig alternatief overbleef.

Tot dusver werden de betrokkenen «gerustgesteld», hetzij in geïsoleerde gevallen tot formele, dan wel reële naleving aangemaand – met alle financiële discriminatie van dien, en zelfs in het laatste geval, zelden onmiddellijk, wat tot een sfeer van clandestiniteit, en minstens schijn van willekeur bijdroeg.

In dit land zijn de verkeersboetes tussen de Ardennen en de Westhoek op elkaar afgestemd. Hetzelfde kan niet gezegd van een aftands Zwaard van Damocles, dat nu eens in een museumkelder opgeroest lijkt, en dan weer éventjes aan-gescherpt wordt of een enkele maal rondflitst.

Er mag op gewezen worden dat art. 305 Ger.W. niet door een tuchtprocedure gesanctioneerd wordt (R. Warlomont, *Le magistrat*, nr. 682), doch door een ontslagprocedure: art. 307 Ger.W. voorziet overigens in de bevoegdheid van het hof van beroep, terwijl art. 409 Ger.W. de 'tuchtvervolgung tot afzetting' aan het Hof van Cassatie voorbehoudt.

Daardoor lijkt art. 307 Ger.W. wel het lugubere achterpoortje van art. 152 G.W., hoewel de inamobiliteit van de rechter nochtans ook wel te begrijpen is als een 'grondwettelijke waarborg voor de rechtsonderhorigen (zelf)' (R.v.St., 15 december 1950, Higny, nr. 628; R. Van Lennep, *op.cit.*, nrs. 164 & 260 e.v.).

De schichtige reacties die het spookartikel oproept, ver-raden een onwenselijke kwetsbaarheid: in veel gevallen zijn

de draconische consequenties van de sluimerende regel der «slaapstede», immers ronduit ruïneus. Het tolereren van (praktischerwijze uitgelokte) ficties is duidelijk ongezond, maar leek geboden wegens een oeverloze variatie aan persoonsgebonden eisen (waaronder niet zelden die van de artt. 213 & 216, § 1, 1e lid, B.W. – waaraan alvast de familierechter bij uitstek, toch wel prioriteit zou mogen verlenen).

In die laatste context is art. 8 E.V.R.M. (en ondertussen 22 G.W.) toch ook niet volledig irrelevant (vgl. het 'familie-recht à la carte', in de bijdrage van prof. J. Gerlo, *Liber Amicorum Prof. Dr. G. Baeteman*) – evenmin als het gelijkheidsbeginsel zélf (artt. 10 en 11 G.W.).

Of moeten pas benoemde vrederechters dan maar zoals Edward VIII, kiezen tussen hun ambt en «the (wo)man I love»? Indien hun standplaatsverplichting, ingeschreven in het Gerechtelijk Wetboek, hen dan wel niet volslagen verast moge hebben, belette toch ook de huidige wedderegeling (titel III van boek II Ger.W.) andere magistraten evenmin een opslag na te streven, zelfs via een nationale stakingsactie – ook al een vorm van «burgerlijke ongehoorzaamheid»...

In de jongste maanden werd gepleit voor rechters van vlees en bloed. Die hebben veelal vrouw (of man) en huis en kind(-eren). Ook die laatsten leven niet in een ivoren toren, noch in een motorhome, en hebben veelal érgens werk en/of school – waarvan een geëngageerde keuze in de regel stamt van voor een op rijpere leeftijd tot stand gekomen (nieuwe) benoeming.

De wetgever zou er goed aan doen in te zien dat onafhankelijkheid én dienstbaarheid van deze magistraten – het veel geprezen normdoel van hun statuut – gediend zou worden door een dringende beëindiging van de huidige hypocrisie.

Zij is niet rechtvaardig, in de tweede betekenis van het woord: «La justice se dit en deux sens: comme conformité au droit (ius), et comme égalité ou proportion» (A. Comte-Sponville, *Petit traité des grandes vertus*, p. 83).

De huidige toestand, die in de meeste gevallen op een wérkelijke aanvaarding van de «dode letter» neerkomt, is niet alleen nefast door de getolereerde (indien al niet soms aangemoedigde) simulatie, maar ook omdat zij in wezen de verplichting zélf (waaraan níet noodzakelijk iédere zin ontkend mag worden) ter discussie dreigt te stellen (zie het eerste citaat van Van Lennep), eerder dan haar functionele invulling. Door de lat gelijk én op een redelijke hoogte te stellen, is meteen (opnieuw) gesystematiseerde verificatie van de taakvervulling mogelijk – een schoolvoorbeeld van aan te bevelen «interne controle» der gerechtelijke macht.

Door enkel het absolute verbod van afwijking – een regel die ouder is dan de T-Ford – af te schaffen (en het wetsvoorstel nog aan te vullen met de aanwijzing van de bevoegde overheid voor het toestaan van de afwijking) zou dus tevens een redelijke appreciatie mogelijk worden van de concrete «operationaliteit» van de betrokken magistraat in zijn functie.

Gaan de «witte verwachtingen» ook niet eerder uit naar dié levende werkelijkheid, dan naar kille kolometertellers?

Jan Nolf
Vrederechter te Roeselare

BOEKEN

J. RADEMAKER, *De digitale strafrechtspleging*, Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1996, XV + 294 pp.

Deze titel is een handelseditie van het doctoraal proefschrift van de auteur aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Zoals de auteur zelf zegt, beoogt zijn studie «een bijdrage te leveren aan de *publieke en politieke discussie* over de toepassing van informatietechnologie in de strafrechtspleging» (p. 8 en p. 242). Deze toepassingen blijken overigens bijzonder divers en heterogeen te zijn: van het gebruik van de tekstverwerker i.p.v. de typemachine tot de mogelijkheid van geïnformaliseerde straftoemeting.

Het gebruik van geautomatiseerde informatiesystemen in de strafrechtspleging wordt vanuit drie invalshoeken – «drie verschillend gekleurde brillen» (p. 11) – belicht. Deze invalshoeken leveren in feite drie rode draden op die de concrete implicaties van de mogelijke toepassingen van de informatica verwoorden. Aldus wordt aandacht besteed aan het *instrumentele perspectief*, d.w.z. aan de vraag in hoeverre de informatisering bijdraagt tot de efficiëntie van de strafrechtspleging. Voorts gaat de auteur ook uit van een *machtskritisch perspectief*. Het machtskritische model veronderstelt dat in de eerste plaats de overheid als «macht» zelf dient te worden gecontroleerd (nadruk op de «kwaliteit» van en in de strafrechtspleging, eerder dan op een efficiënt tot stand gekomen «kwantiteit»). Ten slotte wordt de informatisering ook vanuit een *moreel perspectief* belicht: in hoeverre wordt het individuele karakter van het morele probleem dat het misdrijf meestal toch oplevert, door de informatisering van de strafrechtspleging beïnvloed?

Het werk valt in twee grote delen uiteen. Het eerste deel biedt een historisch overzicht van de politieke en justitiële informatisering. In drie hoofdstukken beschrijft de auteur de nog jonge geschiedenis van de informatisering in het Nederlandse strafrechtsbestel, achtereenvolgens de periode tot 1981 («pionieren», d.w.z. de informatisering in de kinderschoenen), de periode 1981-88 («professionaliseren», d.w.z. de onomkeerbare inbedding van de informatisering in het systeem) en de periode 1988-95 («integreren», d.w.z. het leggen van het accent op de onderlinge samenhang en de communicatie tussen de verschillende informatiesystemen). Hieruit blijkt dat (de vraag naar) informatisering niet alleen en zelfs niet in de eerste plaats een gevolg is van de ontwikkeling van de informatica, maar veeleer een reactie op maatschappelijke (niet in het minst (partij)politieke) gebeurtenissen en ontwikkelingen.

Het historisch overzicht is bijzonder rijk gestoffeerd met diverse toepassingen van de informatica bij de politie en het gerecht. Deze overvloedige gegevens vormen het werkmateriaal dat in de drie volgende hoofdstukken nader wordt geanalyseerd. Deze analyse gebeurt in de drie eerder genoemde perspectieven: instrumenteel (informatisering als *deus ex machina*?), machtskritisch (informatisering als bedreiging?) en moreel (informatisering als dehumanisering?). In dit laatste hoofdstuk komt o.m. ook de vraag naar de bijdrage die de informatisering kan leveren bij het verhogen van de consistentie in de straftoemeting aan bod (of de mogelijkheid van «strafstoemeting per computer»). In een korte epiloog (pp. 242-255) wordt de titel van het boek hernomen en beschouwingen gegeven bij (het spookbeeld van) de «digitale» strafrechtspleging. Het werk bevat een uitgebreide bibliografie.

Het boek biedt ongetwijfeld stof tot nadenken, zeker voor de Belgische lezer, die in gedachten bij «Belgische toestanden» verwijlt. Onwikkelerig rijzen hierbij meerdere vragen. Wordt dame Justitia niet gehinderd in het gebruik van haar pc door haar traditionele attributen, zwaard en blinddoek? Of is het een niet noodzakelijk onverzoenbaar met het ander? Of is het zelfs niet hoogst noodzakelijk dat de eeuwenoude wijn, op gevaar van verschroming, in nieuwe vaten wordt gegoten?

Steven Van Overbeke

R.J. POLAK, *Inleiding tot het wegenverkeersrecht. Deel I*, Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1996, XII + 276 pp.

Het eerste deel van de - sinds de vorige druk in 1981 geheel bijgewerkte - derde druk van dit compendium van het Nederlandse verkeersrecht behandelt het «materieel verkeersrecht».

De behandelde materie is in drie hoofdstukken ingedeeld. Het eerste hoofdstuk behandelt de onderscheiden aspecten van het podium waarop het zich vaak dramatische verkeersoneel afspeelt, nl. «de weg». Deze vlag blijkt echter wel een bijzonder ruime lading te dekken: in dit hoofdstuk komen niet alleen fundamentele begrippen m.b.t. de «openbaarheid» van de weg, de indeling van de wegen in «wegsoorten» e.d.m. aan bod, maar tevens de behandeling van de «wetvergunningen», waaronder bv. ook het rijbewijs. Dit laatste is immers een bijzondere «rijvergunning», die een beperking inhoudt van het ongebreidelde recht op vrije toegang tot de openbare weg. Hetzelfde geldt voor de bijzondere regeling van het vervoer van gevaarlijke stoffen, dat ook in het eerste hoofdstuk een plaats kreeg.

Het tweede hoofdstuk behandelt de «verkeersdeelnemer» en het «vervoersobject». Ook dit hoofdstuk beperkt zich niet tot wat de titel ervan, zeker voor een Belgische lezer, zou kunnen laten vermoeden: behalve een indeling van de onderscheiden categorieën van verkeersdeelnemers (voetgangers, fietsers, bromfietzers,...) en de diverse «motorvoertuigcategorieën» (motorfietsen, personen- en vrachtauto's,...), worden in dit hoofdstuk ook bepaalde «gedragsnormen» uit het RVV (het «Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990») besproken, zoals de voorschriften i.v.m. het gebruik van de lichten en i.v.m. de maximumsnelheid.

Een - kort - derde hoofdstuk kreeg als titel mee «verkeersgedrag». De verkeersordering wordt voorgesteld aan de hand van de fundamentele indeling «uitsplitsing» en «rangschikking». *Uitsplitsing* betreft de regels die het verkeer op één rijweg, zich in aan elkaar gelijke of tegengestelde richting bewegend, zoveel mogelijk een *eigen baan* beogen te verlenen; *rangschikking* heeft betrekking op de regulering van de voorrang van verkeersdeelnemers op elkaar *kruisende routes* (p. 227).

Wie niet onmiddellijk wegwijs zou raken in de indeling van de materie, kan zijn toevlucht nemen tot het uitgebreide trefwoordenregister en het register van wetsartikelen.

Vermeldenswaard zijn ongetwijfeld ook de bondige referenties naar de meest relevante rechtspraak, vooral dan van de Hoge Raad. Achteraan in het werk is bovendien ook een «jurisprudentieregister» opgenomen.

Wel komt de lay-out niet bijzonder gelukkig over: een constante afwisseling van gewone en kleine druk - gecombineerd met een voetnotenapparaat in een onduidelijk afgescheiden tekst - komt de overzichtelijkheid van het geheel zeker niet ten goede.

Er werd gestreefd naar een weergave van de situatie op 1 juni 1996.

Steven Van Overbeke

AANGEKONDIGD

P. LEWALLE, *Contentieux administratif*, Ed. Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 922 p., 4.350 fr.

J. DE GROOF en J. FIERS (eds.), *The legal status of minorities in education*, Leuven / Amersfoort, Acco, 435 p., 2.695 fr.

J. HJMA, *Monografieën nieuw BW - Algemene voorwaarden*, Deventer, Kluwer, 98 p., 45 fl.

C.P.M. CLEIREN en J.F. NIJBOER (red.), *Strafrecht - Tekst & commentaar (tweede druk)*, Deventer, Kluwer, 1.896 p., 195 fl.

R.A. VAN DE PEPEL c.a., *Afstemmingsregelingen in de Wet milieu-beheer*, Deventer, Tjeenk Willink, 58 p., 26,50 fl.

M.W. SCHELTEMA, *Onverschuldigde betaling*, Deventer, Kluwer, 356 p., 75 fl.

M.A.J. LEENDERS, *Bewijsrecht en discriminatie bij de arbeid*, Deventer, Tjeenk Willink, 388 p., 89,50 fl.

H. FRANKEN, *Onafhankelijk en verantwoordelijk*, Deventer, Gouda Quint, 44 p., 22,50 fl.

H.K.F. VAN STRATEN en L.H. MOERMAN, *Zakboek voor de hulpofficier van justitie 1997 - Wetteksten*, Deventer, Gouda Quint, 266 p., 33 fl.

A. BEIJER, *Bedreigde getuigen in het strafproces*, Deventer, Gouda Quint, 396 p., 90 fl.

R.A.J. VAN GESTEL en Ph. EIJLANDER (red.), *Markt en wet*, Deventer, Tjeenk Willink, 222 p., 60 fl.

W.G. HUIJGEN, *Rechtszekerheid of rechtsbescherming?* (rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar aan de R.U. Leiden) Deventer, Kluwer, 24 p., 15 fl.

C.L.B. KOCKEN, *De hand van de notaris*, Deventer, Kluwer, 218 p., 55 fl.

M. PUELINCKX-COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer, 508 p., 5.390 fr.

T. BOOT, A.F.M. SCHIPPERS en R. TAAL (red.), *Brandbeveiligings Jaarboek 1997* (tweede druk), Deventer, Noorduijn, 178 p., 47,50 fl.

Wetboek van inkomstenbelastingen 1992 - Editie 1997, Kalmthout, Biblio, 174 p.

B. TILLEMANN, *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblio, 274 pp.

MEDEDELINGEN

Wegwijs in de studentenarbeid

Het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid publiceert een nieuwe brochure betreffende studentenarbeid.

Deze brochure van 60 bladzijden is gratis te verkrijgen bij de Dienst Publikaties van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, Belliardstraat 51, 1040 Brussel, fax: 02/233.42.36.

Studiedag: De Verenigde Naties en de Internationale Rechtsorde

Op donderdag 29 mei 1997 wordt een Volkenrechtelijke Studiedag gehouden, aan de Universitaire Instelling Antwerpen, met als thema «De Verenigde Naties en de Internationale Rechtsorde».

De studiedag begint om 10.00 uur en staat onder het voorzitterschap van Prof. Dr. E. Suy (KU Leuven).

De volgende onderwerpen worden behandeld in inleidingen, gevolgd door discussie:

- Het recht van de Verenigde Naties, een autonome rechtsorde? (prof. mr. H. Schermers, RUL)
- Vredesoperaties van de Verenigde Naties en het internationaal humanitair recht (de h. W. Remans Rode Kruis, Vlaamse Gemeenschap)
- Vredesoperaties van de Verenigde Naties: een blik in de toekomst (de h. D. Leurlijk, Instituut Clingendael)
- De Veiligheidsraad: juridische problemen in verband met toestemming aan en controle op militaire onderaannemers (rechter P. Kooijmans, Internationaal Gerechtshof)
- De Veiligheidsraad: beperkingen vanuit het Volkenrecht op zijn optreden en functioneren (prof. mr. N. Schrijver ISS)
- De Verenigde Naties en de bescherming van de Rechten van de Mens (prof. dr. M. Bossuyt, UIA)
- Internationale organisaties: verantwoordelijk voor (on)verantwoord gedrag? (prof. dr. K. Wellens, KUN)

De deelname aan de studiedag is gratis. Lunchkosten bedragen 300 BF.

Inschrijving: prof. K. Wellens (Katholieke Universiteit Nijmegen) tel. 024/361.23.38 of 024/361.22.50 en fax 024/361.61.45 of prof. M. Bossuyt (UIA) tel. 03/820.29.28 en fax. 03/820.29.40.

Aanvullende studie «Fiscaal Recht»

De voortgezette academische opleiding in het fiscaal recht aan de UIA wil een specifieke aanvullende opleiding bieden met als doel specialisten in het fiscaal recht te vormen. Deze opleiding richt zich tot juristen en bedrijfseconomen.

De opleiding wil een diepgaande kennis en onderzoeksvaardigheid verschaffen in de diverse deelgebieden van het fiscaal recht. Gelet op de vaak onduidelijke en snel wijzigende belastingwetteksten, wordt bij de opleiding de nadruk gelegd op het bijbrengen van vaardigheden om zelfstandig, creatief en synthesegericht de belastingwetgeving te bestuderen. In dit licht wordt uiteraard aandacht besteed aan de wisselwerking tussen enerzijds het belastingrecht en anderzijds de andere rechtstakken en de economische disciplines.

De opleiding leidt tot de graad van «gediplomeerde in de aanvullende studie van het fiscaal recht».

Inlichtingen: GAS Fiscaal Recht p/a prof. dr. B. Peeters, Departement Rechten UIA, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk of telefonisch: de heer F. Mortier (tel. 03/820.29.42).

The **ICI group** is a major global chemical company committed to improve the quality of life through the innovative and responsible application of chemistry and related sciences into areas such as paints, polyurethanes, explosives, Industrial chemicals and others.

A vacancy has arisen within the ICI PU Legal department based at Everberg (East of Brussels)

JUNIOR BUSINESS LEGAL COUNSEL (M/F)

for an initial period of three years; longer term career opportunities can be discussed after this period.

JOB PURPOSE

The job holder will provide support and professional legal advice related to Intellectual Property matters to the PU Business on a worldwide basis in co-operation with other members of the PU Legal department.

REQUIREMENTS

- University degree in Law with an additional specialisation in Intellectual Property Rights.
- 3 to 5 years experience of legal matters in mainly Intellectual Property rights, but also in Commercial Law.
- Perfect fluency in English is required, knowledge of French, Dutch and German are a plus.
- Very good interpersonal and communications skills; teamplayer, be able to work independently and under pressure.
- Be willing to travel.

We offer an attractive salary and a competitive benefits package.

Candidates interested in this vacancy should contact Mrs. M. Van Roey, Human Resources Department at our offices in Everberg (Tel. 02/758.98.43 - Fax 02/758.94.73) or send their application with detailed CV to Mrs M. Van Roey at ICI Europe Ltd., Everslaan 45, B-3078 Everberg, Belgium.

NIEUW

HET RECHTSVERGELIJKENDE ARGUMENT IN DE ONTWIKKELING VAN HET NEDERLANDSE VERMOGENSRECHT 1838-1940

**Aansprakelijkheid voor zaken, artikel 2014, publiek domein
en de relativiteit van de onrechtmatige daad**

J.M. MILO

Omvang: 284 pag. – ISBN 90-5095-007-8 – Prijs: 1.250,-BF

Deze titel verschijnt 19 mei 1997 in de Ius Commune Europaeum reeks (nr. 19)

De invoering van de nationale codificaties aan het begin van de negentiende eeuw veroorzaakte in de Europese privaatrechtswetenschap een breuk met het verleden. Voor de invoering van de nationale codificaties was sprake van een gemeenschappelijke rechtswetenschap, terwijl na de invoering de wetenschap zich vooral richtte op de nationale wetboeken. Maar was die wetenschap onder de nationale codificaties daadwerkelijk zo nationaal? Deze studie onderzoekt de vraag op welke wijze in de wetenschappelijke beoefening van het Nederlandse privaatrecht sprake was van een oriëntatie op andere rechtssystemen. De periode die wordt onderzocht strekt zich uit van de invoering van het oude Burgerlijk Wetboek in 1838 tot aan 1940. Aan de hand van een analyse van een viertal onderwerpen uit het vermogensrecht wordt duidelijk welke (delen van) leerstukken zijn overgenomen in het Nederlandse recht. Daarnaast wordt inzicht geboden op welke wijze andere rechtssystemen werden gebruikt in de methoden van rechtsvinding in het Nederlandse privaatrecht. In de Nederlandse privaatrechtswetenschap blijkt het gebruik van andere rechtssystemen een geaccepteerd onderdeel geweest te zijn. Bevindingen als in dit onderzoek kunnen voor de totstandkoming van een hernieuwd Europees privaatrecht van belang zijn.

UIT DE INHOUD

- Hoofdstuk 1. Inleiding
- Hoofdstuk 2. Introductie van de onderwerpen
- Hoofdstuk 3. De tekst van het BW als uitgangspunt: 1838
- Hoofdstuk 4. Rechtsvergelijking als wetshistorie (1838-1850)
- Hoofdstuk 5. Legisme: rechtsvergelijking voor wettelijk recht (1850-1880)
- Hoofdstuk 6. Vrije rechtsvinding en rechtsvergelijking (1880-1910)
- Hoofdstuk 7. Terugtocht van vrije interpretatie, bestendiging van de rechtsvergelijking (1910-1940)
- Hoofdstuk 8. Conclusies

Literatuurlijst en rechtspraakregister

INTERSENTIA Uitgevers NV
Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 – 2900 Schoten
☎ 03/658.01.69 – Fax 03/658.71.21